

«Jeg har sviktet igjen»

En tekstanalyse av Petter Northugs apologia i august 2020

TESSY CAROLINE BØNSNÆS

VEILEDER

Roy Emanuelsen

Universitetet i Agder, 2021

Fakultet for humaniora og pedagogikk

Institutt for nordisk og mediefag

Forord

Det er ikke enkelt å skrive en masteroppgave, og det blir ikke nødvendigvis enklere i en pandemi. Til tross for at dette har vært en skriveprosess uten like, er det en kjent glede å fullføre noe man har jobbet med så lenge.

Jeg vil gjerne rette en stor takk til alle som har støttet meg på veien.

Først og fremst ønsker jeg å takke min veileder, Roy Emanuelsen, for hans tankevekkende tilbakemeldinger og konstante engasjement. Du er en man vil ha på laget sitt i sluttspillet.

Takk til min roomie Madelén, som fordypet seg i dette caset når jeg spurte om det og dro meg ut når det trengtes. Du skal ha for at du svarte på alle spørsmålene mine, sympatiserte, motiverte og beholdt troen hele veien.

Tusen takk til mine kjære medstudenter Ida og Antonia for sin doble innsats som joviale venner og seriøs kollokviegruppe. Denne studietiden hadde ikke vært den samme uten dere, gruppechatten, og de mange koppene med kaffe.

Til slutt vil jeg takke mine uvurderlige foreldre, Betty og Kristian. Jeg er så stolt over å forfatte denne oppgaven med deres etternavn, *vårt* etternavn. For dere, mer enn noe annet, har vært min rettesnor i de stundene hvor jeg tvilte på mine egne evner.

Sammendrag

Denne oppgaven er en tekstanalyse av Petter Northugs apologia i august 2020. Den tidligere langrennsløperen hadde lagt opp som toppidrettsutøver, men befant seg fremdeles i en særskilt posisjon som forretningsmann og medieprofil da han ble stoppet i fartskontroll den 13. august. Samtidig fant politiet kokain hjemme hos han. Dagen etterpå innrømmet Northug hendelsene i et innlegg på *Instagram* og *Facebook*. Saken eksploderte i mediene. Plutselig stod skihelten overfor den andre offentlige krisen i sin karriere, og en siktelse for tre lovbrudd. Fredag 21. august inviterte han til pressekonferanse i Trondheim. Ved hjelp av en etnometodologisk casetilnærming identifiserer oppgaven de seks imagegjenoppbyggingsstrategiene Northug anvendte, i innlegget på sosiale medier og pressekonferansen, for å reparere sin skadede troverdighet. Studiet kombinerer teoretiske perspektiver fra den klassiske retorikken, sosiologien, samt PR- og krisekommunikasjonsfeltet for å drøfte både Northugs språkbruk og den sosiale konteksten som la føringer for den. Analysen viser hvordan skihelten aksepterte skylden han ble tilskrevet gjennom beklagelser og "løfter" om korrigerende handling, samtidig som han forsøkte å skyve vekk noe av ansvaret ved å sentrere ulykkeligheten og rusavhengigheten sin i pressekonferansen. Casestudiet gir et moderne innblikk i hvordan den subjektive, personlige karakteren er i forandring fra den ene talesituasjonen til den andre.

Abstract

This thesis is a textual analysis of Petter Northug's apologia in August 2020. Northug had retired from professional cross-country skiing but was still a businessman and media personality when he was stopped for speeding on August 13th. Subsequently, police found cocaine at his home. After the skiing icon revealed the incident in a post on social media, the news exploded. Suddenly he faced the second public crisis of his career, as well as legal charges. On August 21st, Northug held a press conference in Trondheim. Using an ethnomethodological case approach, this thesis identifies the six image restoration strategies Northug adopted, in the social media-post and the press conference, to repair his damaged credibility. The study combines theoretical perspectives from classical rhetoric, sociology, and the fields of PR and crisis communication to discuss both Northug's rhetoric and the binding social context it occurred in. The analysis explores how the skiing icon accepted the assigned blame through mortification and "promises" of corrective action, while also attempting to evade responsibility by centering his unhappiness and drug addiction in the press conference. The case study provides a modern look at how the subjective, personal character changes from one rhetorical situation to the next.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	6
1.1 Problemstilling.....	7
1.2 Hvorfor bry seg om dette?.....	9
1.3 Den kontroversielle skihelten.....	10
2. Teoretiske perspektiver	14
2.1. Kunsten å overtale.....	14
2.1.1 <i>Klassisk retorikk</i>	15
2.1.2 <i>Avsenderens troverdighet</i>	16
2.1.3 <i>Den retoriske situasjonen</i>	19
2.1.4 <i>Retorikken og mediesamfunnet</i>	22
2.2 “Hvem vi er”.....	23
2.2.1 <i>Virksomheters identitetskonstruksjon</i>	24
2.3 Krisens triologi.....	25
2.3.1 <i>Kategori</i>	26
2.3.2 <i>Apologia</i>	26
2.3.3 <i>Gjenvinnelse av legitimitet eller antapologia</i>	27
2.4 Krisekommunikasjon.....	28
2.4.1 <i>Ansvarstilskrivelse og trusselnivå</i>	28
2.4.2 <i>Strategier for imagegjenopprettelse</i>	30
2.4.3 <i>Adskillestetnikker</i>	34
2.5 Oppsummering.....	35
3. Metodiske valg	37
3.1 Kvalitativt casestudie.....	37
3.2 Tekstanalyse.....	39
3.3 Datamaterialet.....	40
3.4 Datakvalitet.....	42
3.4.1 <i>Reliabilitet</i>	43
3.4.2 <i>Validitet</i>	44
3.5 Forskningsetikk.....	45
4. Analyse & drøfting	47
4.1 Northugs retoriske situasjon.....	47
4.1.1 “ <i>Den støtende handlingen</i> ”.....	48
4.1.2 <i>Krisehistorikken</i>	52

4.1.3 <i>Det påtrengende problemet</i>	54
4.2 Northugs apologia.....	55
4.2.1 <i>Facebook-innlegget</i>	56
4.2.2 <i>Pressekonferansen</i>	60
5. Avslutning	78
5.1 “Det som passet seg”.....	78
5.2 Refleksjon og perspektivering	80
6. Litteraturliste	82
6.1 Nyhetsartikler og andre nettsider.....	85
6.2 Datamaterialet.....	91
Vedlegg 1: Norsk senter for forskningsdata	92
Vedlegg 2: Kopi av Facebook-bildeteksten	93
Vedlegg 3: Transkripsjon av Pressekonferansen	94

1. Innledning

Like før midnatt på torsdag den 13. august 2020 publiserer Øst politidistrikt følgende informasjon på Twitter: “UP [Utrykningspolitiet] har stanset en mannlig fører i 30-årene. Målt til 168 km/t i 110-sonen. Mistenkes for å være narkotikapåvirket. Også gjort funn av narkotika. Førerkortet er beslaglagt og sak opprettes (Politiet i Øst, 2020).” VG har fått tips om at det var den tidligere straffedømte skihelten Petter Northug jr. som har blitt stoppet, men får ingen bekreftelse fra verken politiet eller Team Northug (Marstrander et al., 2020). Noen timer senere, nå fredag 14. august, publiserer 34-åringen selv et innlegg på *Instagram* og *Facebook* hvor han innrømmer at han har gjort “en stor feil” (Northug, 2020). Han avslører fartskontrollen, men legger også til at politiet fant narkotiske stoffer i leiligheten hans i Oslo sentrum. I mediene sprer saken seg som ild i tørt gress, og med dette blir Northugs andre offentlige krise et faktum. Følgende mandag blir han offisielt siktet for oppbevaring av narkotika, kjøring over fartsgrensen og kjøring i ruspåvirket tilstand (Haugli & Brennevann, 2020). Nøyaktig en uke etter sin første, og til nå eneste, offentlige uttalelse om fartskontrollen inviterer han til pressekonferanse på Clarion Hotel & Congress i Trondheim. Det har vært rykter om utstrakt festing og disse bekrefter han selv når han forteller pressen og publikum at han har utviklet et “alvorlig rusproblem” (VG, 2020 b, 31:40). NRKs sportskommentator Jan Petter Saltvedt, sier senere i studio at Northug fremstod fokusert og overraskende ærlig:

"Hvis man skal se på responsen ut i de store sosiale mediene så har han jo klart å vri mye av skepsisen etter det som skjedde forrige uke allerede til en, hvert fall foreløpig, sympati. Han har fått riper i lakken før gjennom tidligere forseelser, som fyllekjøringa i 2014. Men for både image og for fremtidig karriere så kreves jo en full omlakkering, mer enn bare å rette på noen riper..." (NRK, 2020, 10:00).

Dette studiet er et kvalitativt casestudie av Petter Northugs krisehåndtering, med fokus på de ulike krisekommunikasjonsstrategiene han anvendte etter fartskontrollen på Romerike. Rus- og råkjøringskrisen oppstod mens Northug var langrennsekspert og blivende programleder for TV 2. Det var nesten to år siden han la opp som toppidrettsutøver og startet oppbyggingen av produktmerkevaren Northug med Brand Assist. Han hadde en arv i skisporten å beskytte og en lys fremtid som forretningsmann å sikre. Dette var grunn nok til å ta i bruk en *apologia*, et retorisk selvforsvar. Det argumenteres for at slike direkte responser først og fremst brukes

for å renavaske navnet til aktører og reparere et skadet image (Hearit, 2006). Innenfor internasjonale studier av PR og krisekommunikasjon har det blitt gjort en del forskning på idrettsstjerners apologia, og responsen til disse. Her har krisene til store, amerikanske favoritter som Tiger Woods, Lance Armstrong og Michael Phelps fått mesteparten av oppmerksomheten (Husselbee & Stein, 2012; Sanderson & Hambrick, 2016; Walsh & McAllister-Spooner, 2011). I Norge har særlig Petter Northugs forsvarsstrategier vekket interesse. Han har, i denne sammenhengen, vært gjenstand for masterstudier i både Medier og kommunikasjon og (HRM) Personalledelse (Carlsen, 2016; Hansen & Høgetveit, 2015). I begge disse studiene var formålet å identifisere strategiene han brukte under krisen i mai 2014 og bedømme deres hensiktsmessighet, oppriktighet og suksess. Begge deler ett spesielt interessante argument, hvilket er at Petter Northugs personlige karakter og etablerte omdømme før krisen kan ha fungert som en beskyttelse under krisen.

1.1 Problemstilling

Flere kommunikasjonsekspert, blant annet førstelektor i retorikk, Kjell Terje Ringdal, var i ettertid enige om at Northugs respons var den eneste riktige (Jerijervi & Njie, 2020; Simensen, 2020). Det ble relativt raskt kjent at han hadde fått hjelp til å utarbeide en krisestrategi av kommunikasjonsbyrået First House. Ifølge omdømmeeeksperten Trond Blindheim bar likevel ikke manuskriptet hans under pressekonferansen preg av dette (Jerijervi & Njie, 2020; Simensen, 2020). "*Rådgivningen han har fått nå, handler nok om å snakke rett fra ryggmargen og å fortelle det som har skjedd,*" sa Blindheim. I oktober 2020 viste en landsrepresentativ undersøkelse for Brand Assist at over halvparten av nordmenn var villige til å tilgi skihelten (Hauger, 2020 b). Basert på denne generelle aksepten etter krisehåndteringen har jeg valgt å undersøke følgende problemstilling:

"Hvilke kommunikasjonsstrategier tok Petter Northug i bruk for å reparere troverdigheten sin i den første uken av krisen i august 2020?"

Aftenposten-kommentator Ola Bernhus skrev før pressekonferansen at Northug tilsvarte en rockestjerne og at rockestjerner alltid blir tilgitt, skandale etter skandale (Bernhus, 2020).

Northug er definitivt kjent for å være en showman, men det var en nedbrutt mann som møtte presse Norge i sin hjemby i august 2020. Det som hadde skjedd var ingen triviell glipp. Han hadde vist seg å være en reell fare for seg selv og andre. Enda mer oppsiktsvekkende ble nå tanken på at han ikke hadde lært siden sist han sto i stormen. Man kan argumentere for at undersøkelsen i oktober er et bevis på at Northug anvendte de “rette” strategiene. Man kan hevde at en unnskyldning er en “god” handling, og at tilgivelse selvfølgelig gis som en anerkjennelse av dette. Samtidig kan en si, slik som Ola Bernhus, at Petter Northug hadde blitt tilgitt uansett. Jeg ønsker ikke å spekulere rundt Northugs objektive moral, men i stedet diskutere hvordan ordene han både skrev og talte kunne oppfattes. Slik sett er dette studiet retorisk relativistisk. Det antar at sannheten er tvetydig og situasjonsbestemt (Kjeldsen, 2015, s. 31). Det har ikke som mål å bedømme hva som er sant eller usant, men å belyse hvordan en avsender kan omforme en ugunstig situasjon gjennom målbevisst språkbruk.

Oppgaven er delt inn i fem kapitler. Dette første er en introduksjon av studiets tematikk, formål, relevans og forskningssubjekt. Kapittel 2 gjør rede for de teoretiske perspektivene som ligger til grunn for den senere analysen og drøftingen. Her gis det en kort innføring i den klassiske retorikken og retorikken slik vi forstår den i dag. Professoren og medievitoren Jens Kjeldsen skriver at de grunnleggende strategiene for argumentasjon ikke har endret seg mye siden Aristoteles: "*Det som har endret seg er snarere de systemene vi bruker for å finne, organisere og uttrykke argumenter, samt de standardene vi bruker til å evaluere og etterprøve gyldigheten av disse*" (Kjeldsen, 2015, s. 67). For å belyse problemstillingen har jeg derfor valgt å forene de klassiske retoriske perspektivene med mer moderne teorier om sosial interaksjon, image, kriser og selvforsvar. I kapittel 3 begrunner jeg de metodiske valgene som ble tatt i forskningsprosessen. Den inneholder en redegjørelse av den valgte kvalitative casemetoden, tekstanalysen, det empiriske materialet og til slutt refleksjoner over datakvaliteten og forskningsetiske vurderinger. Kapittel 4 er en kombinert analyse- og drøftingsdel. Her studeres Northugs språkbruk i den første uken av krisen med William Benoits strategier for imagegjenoppbyggelse som analysemodell. Etersom disse strategiene er svært kontekstavhengige vier kapitlet innledningsvis en del oppmerksomhet til Northugs retoriske situasjon og historie. Oppgaven konkluderer i kapittel 5. Her gis det en kort gjennomgang av de viktigste momentene i studiet, samt en helthetsvurdering av Northugs fornemmelse for aptum. Helt til slutt presenterer jeg mitt synspunkt på hva som trengs i videre studier av krisekommunikasjon.

1.2 Hvorfor bry seg om dette?

Grimen skriver at kvalitative studier er godt egnet til å “studere folks levde erfaringer, dvs. hvordan de erfarer, og opplever ting, hva de tror, mener og tenker, eller hvordan de vurderer ting” (Grimen, 2004, s. 246). Det kommer som en overraskelse på de fleste som kjenner meg når de finner ut at jeg valgte å studere Petter Northugs erfaringer. At det skulle dreie seg om språkbruk er nok forutsigbart. Jeg har aldri lagt skjul på min fascinasjon over ord og hvordan de kan brukes som et redskap. Det er hovedpersonen de stusser litt over. Jeg fikk ikke langrennski på beina før i tiårsalderen, og har siden gjort mitt ytterste for å slippe det igjen. Det skal vanskelig gjøres å finne en som har viet mindre av sin fritid til den konkurranseformen. Derfor bør det nok sies innledningsvis at det for meg verken er mannen eller sportens betydning som er fascinerende. Krisedekningen var engasjerende, men det var *unnskyldningen*, dens generelle makt og avmakt, som vekket interesse.

Det er dette som er fascinerende: Uansett hvem man er (hvilken alder og status man har, eller kultur man tilhører) så kommer det en tid hvor man kritiseres for noe, og det forventes en unnskyldning (Benoit, 2014, s. 2). Noen kulturer anser unnskyldningen som en ydmyk og hederlig handling, mens andre først og fremst assosierer den med skam og personlig nederlag (Smith, 2008, s. 124). Såpass sårbart regner vi det å be om tilgivelse at det på norsk ofte omtales som “å legge seg flat”. Mange unngår derfor, så langt det lar seg gjøre, å måtte si “beklager, det var galt av meg”. Når disse ordene først ytres har de likevel en unik evne til å gjenopprette balansen i en ansent sosial situasjon (Hearit, 2006, s. 20). Man skulle tro at det hele var enkelt, men det er det ikke. Unnskyldningen må gis til rett tid og på rett vis (Ihlen, 2013, s. 98). Hvis ikke, dersom den for eksempel fremstår ufrivillig, skarp, halvhjertet eller sen, har den en like unik evne til å skape misnøye. "Hvordan gjøre det godt igjen" er en viktig balansegang, ikke bare i personlige forhold, men også i samhandlingen mellom virksomheter, offentlige personer og publikum (Coombs et al., 2010). Det er noe vi (nokså instinktivt) lærer oss, men det er langt fra uforklarlig. Hvis vi studerer unnskyldningen mer bevisst, hvis vi analyserer den i lys av *hvem* den kommer fra, *når* og ikke minst *hvordan* den leveres, så kan vi lettere forstå hvorfor den påvirker som den gjør. Denne kunnskapen vil ikke alltid være overførbart, men for aktører i kommunikasjonssektoren kan det være lurt å ha den i

verktøykassa. Da vil vi trolig være bedre forberedt når den uunngåelige krisen oppstår, og vi blir nødt til å håndtere publikums forventninger.

1.3 Den kontroversielle skihelten

For å forstå Petter Northugs rus- og råkjøringskrise må vi først sette oss inn i hans medierte identitet og verden. Den norske professoren og idrettssosiologen Gerd von der Lippe skriver at sportsjournalistikken handler om følelser, sensasjonelle seiere og brutale nederlag (von der Lippe, 2010, s. 17). Den lever av helter og heltreiser, og forsøker så godt det kan gjøres å fange øyeblikkets magi. Gjennom mediene blir vi kjent med både kjendiser og helter, men det er en vesentlig forskjell mellom de to. Der kjendisen er kjent fordi de omtales i mediene er helten kjent for sine prestasjoner, sitt image og omdømme (von der Lippe, 2010, s. 236). Der kjendisen anses som et stort navn, anses helten som en "stor" mann. Idrettssosiologen hevder at helten er den mest omtalte arketypen i våre fortellinger. Den norske helten er en slags personifisering av våre kjerneverdier og idealer, og kan derfor fort bli et symbol på hvor grensen går i vårt samfunn (von der Lippe, 2010, s. 235). Idealene som hardt arbeid, beskjedenhet og lojalitet verdsettes i mange kulturer, men de "maskuline" idealene har tradisjonelt sett vært enda mer innflytelsesrike. Idrettsdiskursen viser at idrettshelten helst skal være sterk, aggressiv, modig, tøff osv. (Lines, 2001, s. 289). Lines påpeker at sportsarenaen lenge har blitt omtalt som en slagmark, og utøverne som krigere som skal erobre opposisjonen. Få idrettsutøvere har passet så godt inn i slagmarksettingen, og arketypen "helt", som Petter Northug jr. (her bare Petter Northug). Hans heltreise er så godt dokumentert at det ikke bare er den idrettsinteresserte som kjenner til han. Man kan fint påstå at også den jevne uinteresserte er klar over hans "storhet". Våren 2021 var det ikke mange år sin han la opp, og allerede da hintet han om et comeback i langløp, så det forblir vanskelig å tenke på ham som noe annet enn en toppidrettsutøver (Kjær, 2021).

Petter Northug, fra Mosvika i Trøndelag, utklasset opposisjonen allerede i junior NM i 2004 (Gamlemoen, 2018). Heltreisen hans begynte likevel ikke for alvor før i 2006 da han, som 19-åring, vant senior NM i Kongsberg (NRK, 2018, 02:50). Selv sa han allerede da at "det skulle bli vanskelig å komme utenom han", men til tross for styrkedemonstrasjonen blant den

norske langrennseliten ble han ikke tatt ut til OL i Torino (NRK, 2018, 03:02). Da han dagen etter uttaket gikk inn til sitt andre NM-gull ropte han ved målstreken;” og *æ ska faen itj te OL?!*” (Carlsen, 2016, s. 41). Det er tydelig at det var OL-pallen som var målet hans hele veien, men før han fikk stå på den måtte han gjennom noen prøvelser. Northug gikk for landslaget fra og med 2007 (Carlsen, 2016, s. 42). Da han i Sapporo sikret norsk VM-gull i stafett ropte han igjen ved målstreken: *“Dæm har itj sjans! Det e så lett! Barneskirenn!”* (Gamlemoen, 2018). I Liberec i 2009 tok han tre VM-gull, og fikk sin første individuelle seier. *“Kor va dæm hen? Kor va dæm hen,”* spurte han om opposisjonen da (Gamlemoen, 2018). Så kom OL i Vancouver i 2010. Northug ble olympisk mester i lagsprinten, men det var hans triumf på femmila som ble omtalt som høydepunktet i langrennsåret (Eid, 2010). Nå kunne helten endelig stå på pallen, og det gjorde han med tårer i øynene. Ildprøven som fulgte var Oslo-VM i 2011. Da kjempet han side om side med svensken (og erkerivalen) Marcus Hellner, og vant. *“Kong Carl Gustav, can you hear me?”* ertet han (NRK, 2018, 18:50). Dette var storhetstiden. Det eneste helten manglet i disse dager var gull i et renn med individuell start, og det sikret han som 27-åring i Italia-VM i 2013 (NRK, 2018, 21:20). Norge gikk fra å slite med å henge med de beste i herrelangrenn til å bli favoritten. Derfor har det blitt sagt så enkelt som at *“det er en langrennsperiode før og etter Petter Northug”* (Godø, 2018).

En forutsetning for at helten skal nå “de mytiske høyder” er at de har en kjendisstatus i grobunnen (von der Lippe, 2010, s. 236). Mange idrettsinteresserte vet hvor mange gull helten deres har vunnet og hvor de kommer fra. Slik er det med Northug, men mange vet også hva slags bil han kjører og kan sitere han uten problemer. Denne kjendisstatusen fikk han ikke først og fremst på grunn av utøveren han var. Han fikk den for den mannen han er. Det sies at idrettsstjerners viktigste oppgave ikke nødvendigvis er å vinne, men å trollbinde (Lines, 2001, s. 289). Når man nå har gått gjennom noen av Northugs viktigste seiere må det også sies at han har gått på trynet. Disse skuffelsene har han uttrykt akkurat like ufiltrert som oppturene. Det er nok ingen drøy påstand å si at det er dette som skiller Northugs heltereise fra andres. Opp gjennom årene i rampelyset har han nemlig skapt et rykte som også utenfor Norge klinger kontroversielt. Han har spøkt, bannet og hånet så mye at video-kompilasjoner har blitt laget av hans "beste gullkorn". Han har turt å gjøre ting som ingen andre har gjort. Om det er så har vært å gå sidelengs over målstreken, eller å dytte en journalist i bassenget på

TV. Så grundig har Northug altså "vist janteloven fingeren" at han har blitt kalt en "gris" av svenskene (Gamlemoen, 2018). Det er på grunn av denne provoserende, men karismatiske og "maskuline" personligheten at han har blitt desto mer kjent som en superstjerne.

Det interessante her er at den tradisjonelle ideen om idrettsheltens godhet og taperhet står i kontrast til moderne historier om narkotikamisbruk, regelbrudd, kommersiell fortjeneste og holdninger om å "vinne for enhver pris" (Lines, 2001, s. 291). Dagens medier dekker ikke bare idrettsstjerners karriere. De dekker i økende grad også det trivielle, tvilsomme og sjokkerende fra deres privatliv. Noen argumenterer for at denne avsløringskulturen skaper et inntrykk av den moderne idrettsstjernen som en *plaget og fallert* helt mer enn noe annet (Lines, 2001, s. 286). Er det ett kapittel i Northug-eventyret som belyser dette godt så er det krisen i mai 2014. Da kjørte helten i alkoholpåvirket tilstand på vei hjem fra fest og kolliderte med et autovern i Trondheim. Det som fulgte var en sann mediestorm, med navnet hans skrevet i 952 artikler allerede mandagen etter (Carlsen, 2016, s. 1). Det sies at slike kriser kan forstås som verbale og visuelle henrettelser (von der Lippe, 2010, s. 286). Journalister og publikum kan raskt rive ned helten fra pidestallen de satte han på hvis han ikke lever opp til forventningene (von der Lippe, 2010, s. 287). Derfor skulle det et kriseteam til for å bistå Northug gjennom mediestormen. Støvet begynte ikke å legge seg før den plutselig sårbare skikongen ba om unnskyldning og sa at han var skuffet over seg selv (TV 2, 2014). Senere viste en undersøkelse at 69,4 prosent av befolkningen tilga han (Carlsen, 2016, s. 54). 67 prosent svarte at de hadde tro på hans comeback i sporten. Slik gikk det seg til at VM i 2015 ble Northugs gylne mulighet til å vise at han ikke var noen fallert helt. På erkerivalens hjemmebane, hvor han hadde fått sin første verdenscupseier, beviste han tilhengerne rett. Mediene kunne ikke få nok av hans triumf. For mannen som nylig hadde vært i kjelleren brakte ikke hjem ett, men fire gull (NRK, 2018, 31:32).

"*Det har vært et eventyr,*" sa Petter Northug da han i 2018 annonserte at han skulle avslutte sin tretten år lange karriere i toppidretten (Baardsen et al., 2018). Da hadde han blant annet 38 enkeltseire i verdenscupen, 13 VM-gull, hvorav syv er individuelle, og fire OL-medaljer, hvorav to er gull (Baardsen et al., 2018). Det må likevel poengteres at gevinsten på slutten av denne heltereisen ikke bare var heder og ære. Moderne idrettsstjerner fungerer til syvende og

sist som privilegerte medlemmer av samfunnet (Lines, 2001, s. 291). De har nå blitt forbrukerkulturens helter, og tilegner seg gjerne (gjennom kommersielle sponsoravtaler og andre samarbeid) en rikdom som "ordinære" mennesker bare kan drømme om. Denne rikdommen gjør det mulig for dem å opprettholde en glamorøs livsstil selv etter at de har lagt opp, og gjør deres image desto mer multidimensjonalt (Lines, 2001, s. 286). Det første sponsorsamarbeidet som Northug fikk, i en alder av 15, skal ha begynt med en 500-lapp (Røed-Johansen, 2018). I 2017 var han oppført med skattemessig inntekter på drøyt 5,5 millioner, og en formue på ca. 18 millioner kroner (Mangelrød, 2018). Helten gikk også ut av toppidretten som en sosial medieprofil. Han hadde nå rundt 500 000 følgere på både *Instagram* og *Facebook*, og den uvurderlige evnen til å kontrollere og administrere sitt eget image. "Alle som elsker langrenn kommer til å savne Petter Northug – trolig i større grad enn han kommer til å savne tilværelsen som toppidrettsutøver," ble det så pent sagt etter den følelsesladde pressekonferansen (Welhaven, 2018). Når han neste gang inviterte til pressekonferanse skulle det siste der vise seg å være langt fra sant.

2. Teoretiske perspektiver

Det sies at “enhver problemstilling og ethvert saksforhold vi måtte ønske å undersøke, kan utdypes og perspektiveres ved hjelp av teorier og teoretiske begreper- og gjennom eksisterende forskning” (Østbye et al., 2013, s. 292). Det er nettopp dette jeg skal gjøre i dette kapitlet. For å forstå tolkningen av de valgte tekstene er det nyttig å først forstå hvordan Petter Northug, i august 2020, kjempet en kamp på flere teoretiske fronter. Som privatpersonen Petter, hadde han begått alvorlige lovbrudd, og ønsket å tale for seg. Dette markerte ham som en taler i den klassiske retoriske forstand. Først og fremst vil jeg derfor gjøre rede for bevismidlene med fokus på *ethos*, slik dette konseptet ble forklart av Aristoteles (2004), og *talesituasjonen* slik den ble presentert av Lloyd F. Bitzer (1968). Som forretningsmann representerte Northug en hel virksomhet, merkevaren Northug. Han hadde investorer og andre interessenter som forventet noe annet enn kriminell adferd fra han. Dette markerte han som en virksomhet i krise. I denne forstand anvendes kommunikasjonsstrategier med fokus på å reparere et lukrativt image. Jeg vil derfor også gjøre rede for begrepene *krise* og *image*, før jeg til slutt presenterer William Benoit's teori om *imagegjenopprettelse* (1997). Oppgavens teoretiske hoveddimensjoner, retorikk og krisekommunikasjon, vil forenes for alvor i kapittel 4. Da vil analysen belyse hvordan Northug anvendte seks ulike gjenopprettelsesstrategier for å gjenvinne publikums tillit til hans forstandighet, moralske karakter og velvilje.

2.1. Kunsten å overtale

I boken *Retorikk i vår tid* skriver forfatteren Jens E. Kjeldsen at retorisk kommunikasjon er “kommunikasjon fra en aktør (f.eks. et menneske, en gruppe eller en institusjon) som henvender seg til bestemte mottakere for å oppnå en bestemt reaksjon eller respons hos dem som tiltales” (Kjeldsen, 2015, s. 24). I det private og profesjonelle liv havner vi ofte i situasjoner hvor det skjer en eller annen form for overtalelse. Noen ganger er det vi som aktivt forsøker å påvirke, andre ganger rettes påvirkningens verktøy mot oss. Naturligvis er overtalelsen mer gjenkjennbar i noen tilfeller og diskret i andre. Det kan være en samtale med en venn, en reklameplakat på bussholdeplassen eller en partilederutspørring på NRK. Disse situasjonene er ulike, men de inneholder alle det som kalles praktisk retorikk. Historisk har det vært uenighet om hva en retorisk ytring er og ikke er, med det forblir enighet om at

retorikken kan deles inn i tre dimensjoner. Disse kalles, på latinsk, *rhetorica docens*, *rhetorica utens* og *rhetorica studens*. Den første dimensjonen rommer retorisk teori. De som driver med dette anses gjerne som retorikere. Den andre omfatter retorikk i bruk, altså praktisk retorikk, mens sistnevnte dekker retorisk analyse og kritikk (Kjeldsen, 2015, s. 15).

2.1.1 Klassisk retorikk

Den klassiske retorikken betraktes som læren om talekunsten. I motsetning til moderne forståelse, som gjerne tilegner ordet en tvilsom konnotasjon, var retorikk en verdsatt del av det antikke greske og romerske samfunnslivet (Tveiten, 2009, s. 89). Med økt demokratisering økte også retorikkens betydning, for den som skulle få gjennomslag for meningene sine måtte først tale på en overbevisende måte. I den vesteuropeiske akademiske tradisjonen er det først og fremst filosofen Aristoteles (384–322 fvt.), politikeren og juristen Cicero (106–43 fvt.) og professoren Quintilian (35–100 evt.) som anses som de store klassiske bidragsyterne (Andersen, 1995). Av disse tre er det Aristoteles som har hatt mest innflytelse. Derfor lener denne avhandlingen seg mest på hans forståelse av den klassiske retorikken. Aristoteles anså retorikken som en uunngåelig del av menneskelivet og definerte den retoriske evnen som evnen til å se, i enhver sak, hvilke muligheter vi har til å overtale (Kjeldsen, 2015, s. 32). Ifølge han kan retorikken klassifiseres som en kunst fordi talere har en fremgangsmåte de tar i bruk når de argumenterer. Samtidig er det også et fag fordi disse fremgangsmåtene kan studeres systematisk og gi svar om hvorfor noen lykkes eller feiler (Aristoteles, 2004, s. 10).

Kanskje det største bidraget til Aristoteles på dette feltet er hans presentasjon av talerens tre mest effektive måter å overtale. I retorikkens terminologi omtales disse som de fagtekniske bevismidlene eller appellformene. På latinsk er appellformene kjent som *logos*, *pathos*, og *ethos* (Kjeldsen, 2015). Aristoteles forklarer at den første, *logos*, handler om selve argumentene som fremlegges i talen. Noen mennesker kommer med mer treffende argumenterer enn andre. *Pathos* derimot handler om å sette publikum inn i en viss sinnsstemning (Aristoteles, 2004). Noen har bedre gjennomslagskraft fordi de rett og slett får oss til å *føle* mer i øyeblikket. Det tredje bevismiddelet, *ethos*, avhenger i stor grad av den som snakker. Noen mennesker er mer troverdige kun basert på det vi “vet” om deres

personlige karakter. Aristoteles skrev at taleren som skal "ha kommando over" disse appellformene, må kunne a) resonnerer logisk, b) å forstå følelsene, altså kjenne årsaken bak dem og hvordan de kan vekkes og c) forstå menneskelig karakter og godhet i ulike former (Aristoteles, 2004, s. 15). Vi skal nå se grundigere på ethos og dens unike viktighet.

2.1.2 Avsenderens troverdighet

Aristoteles skrev at enhver tale er et samspill mellom tre faktorer; a) den som taler, b) det som omtales og c) dem som tiltales (Kjeldsen, 2015, s. 33). Kjeldsen påpeker at dette er en tidlig teoretisering av det som i dag kalles den tredelte kommunikasjonsmodellen; avsender, budskap, og mottaker. Appellformen ethos er den som handler om avsenderen, rettere sagt avsenderens subjektive troverdighet. Her er det viktig å understreke at denne troverdigheten ikke kan anses som et fast trekk, men heller "*den oppfatningen en mottaker har av en avsender på et bestemt tidspunkt*" (Kjeldsen, 2015, s. 119). Det er ikke bare ordene publikum tar hensyn til. De følger også med på karakteren bak. De vurderer det de vet om dem og tildeler legitimitet basert på dette. Slik sett handler det ikke om hvem avsenderen "faktisk er" i privat sammenheng, men hvordan de tolkes utenfra der og da. I kjernen av ethos-dimensjonen ligger tanken om at publikum lettere overbevises hvis de anser avsenderen som "god". Aristoteles skrev; "*we believe good men more fully and more readily than others; this is true generally whatever the question is, and absolutely true where exact certainty is impossible and opinions are divided*" (Aristoteles, 2004, s. 14). Også i moderne kontekster er det grenser til hva vi vet sikkert og hvilke påstander vi kan etterprøve. I mange tilfeller munner det derfor ut i om publikum stoler på avsenderen eller ikke. Ethos kan sies å være den avgjørende grunnmuren som de andre appellformene bør bygge på. Når avsenderens gode karakter gir dem legitimitet vil eventuelle logos- eller pathosappeller også bli sterkere (Ihlen, 2013, s. 93).

Det er særlig tre ulike kvaliteter som gir tillit til en avsenders subjektive ethos; forstandighet, god moralsk karakter og velvilje (Aristoteles, 2004, s. 80). På latinsk omtales disse som *phronesis*, *arête* og *eunoia*. *Phronesis* handler om kompetanse og praktisk kunnskap, kvaliteter som kan være svært viktige i retorisk kommunikasjon for å få støtte til en sak eller holdning (Kjeldsen, 2015, s. 124). Et eksempel på dette er når nyhetsmeldinger inkluderer

ekspertintervjuer. I en sending om smitteverntiltak under en pandemi vil en virolog arbeidstittel inspirere tillit til argumentasjonen. Tittelen forteller publikum at avsenderen vet hva de snakker om. De har studert virus, og vet hvordan man kan unngå smitte. Selv for mottakeren som ikke skjønner biologien vil argumentasjonen fremdeles ha en overbevisende effekt, fordi de stoler på forstandigheten til taleren. Nyhetsankeren er også en autoritet i sendingen, i den forstand at de har en generell oversikt over smittesituasjonen, men i en diskusjon mellom de to vil den akademiske autoriteten som oftest veie tyngre. Det interessante med de ulike ethos dimensjonene er at alle ikke behøver å være like sterke for at avsenderen skal anses som troverdig (Kjeldsen, 2015, s. 120). Virologen vil altså kunne få støtte til sin holdning selv om de kanskje ryktes å være frekk. Her er det situasjonen som avgjør at ekspertens kunnskap er viktigere enn deres moral.

Det er likevel ingen tvil om at avsenderens moralske karakter kan være med på å styrke eller svekke legitimiteten deres. *Arête* handler om pålitelighet og viktigheten av å regnes som "et godt menneske". I antikken var en mann god hvis han blant annet var rettferdig, modig, måteholden og omtenkstom (Ihlen, 2013, s. 94). Denne ethos-dimensjonen fremstår simpel nok, men så fort man aksepterer at "godhet" ikke er et universelt eller absolutt konsept blir den raskt mer komplisert. Det antikke samfunnets dyder er ikke nødvendigvis identiske våre moderne dyder, og de brasilianske normene er ikke helt like de norske. Publikums forståelse av hva som er godt og ikke vil derfor variere. Til tross for at det kan være lett å enes om prinsippene, som at det er fint å være raus, vil det også være uenigheter om hva som klassifiseres som betydelig raushet. For mange nordmenn vil en virksomhet som gir arbeiderne minstelønn, men samtidig donerer millioner til veldedighet virke mer mistenkelig enn god. Å hevde sin egen godhet vil i dette tilfelle være risikabelt, for denne appellformen kan like lett vendes mot avsenderen som den kan brukes av dem. Derfor erklærte Aristoteles at det er lurere å få en tredjeperson til å hevde godhet på talerens vegne (Aristoteles, 2004, s. 215). Bruken av denne tredje personen er også tryggere hvis målet er å angripe en motstanders moral. På denne måten reflekterer ikke anklagen negativt på en selv.

Den siste ethos-dimensjonen, *eunoia*, handler om avsenderens velvilje. Hovedtanken her er at legitimitet og pålitelighet også kan oppnås ved å vise at man ønsker det beste for publikum, ikke basert på kalkulert egeninteresse, men for deres egen skyld (Ihlen, 2013, s. 94). Et

eksempel som ofte går igjen i denne sammenhengen er politikere og hvordan de ofte tilskrives troverdighet basert på sin samhandling med (og relasjon til) folket. Likevel finnes det nok av eksempler fra næringslivet også. I 2018 ble to afro-amerikanske menn arrestert for overtredelse i en Starbucks-kafé i USA. Vitner forklarte at de ble nektet adgang til toalettet fordi de ikke hadde bestilt noe, til tross for at de sa at de ventet på noen. Samtidig hadde en annen kunde nettopp fått lov til å bruke toalettet under akkurat samme omstendigheter (Gayle, 2018). Andre fortalte at de hadde sittet i kaféen i flere timer uten å bli bedt om å kjøpe noe. Hendelsen førte til protester og legitimiteten til kjeden ble truet. I dette tilfellet var det ikke på grunn av manglende kompetanse. Det var kjedens *eunoia* og *arête* som var skadet. En betydelig del av publikum mistet troen på at kjeden "brydde seg om dem" og en antagelse om at de ansatte var rasistiske begynte å spre seg. I et forsøk på å reparere troverdigheten kunngjorde virksomheten (etter hendelsen) at de skulle stenge mer enn 8000 av sine kaféer for å gjennomføre et rasediskrimineringskurs med de ansatte.

Av mer moderne ethos-dimensjoner er det særlig *autensitet* som vektlegges i litteraturen. I boken *Talerens troverdighet* skriver forfatteren Anders Johansen blant annet at "*å snakke sant er ingenting mot å være sann*" (Kjeldsen, 2015, s. 121). Autensitet i denne sammenhengen sies å være en verdi som dukket opp samtidig som de moderne teknologiske mediene, og går ut på å fremstå som genuin. Tanker her er at avsender ikke fremstår som at de prøver å påvirke, men er oppriktig seg selv. Da Erna Solberg stilte opp for en reportasje med Dagbladet Magasinet i 2013 var det for mange autensiteten hennes som skinte gjennom (Hompland, 2013). Hun stod på kjøkkenet, og virket ikke iscenesatt. I tillegg var rommet fullt av rot, med et malplassert strykebrett og åpne skuffer i bakgrunnen. For publikum kunne dette virke som et usminket bilde en statsministerkandidat som ikke brydde seg spesielt om hva andre syntes. Solberg fremstod mer som Erna enn noe annet fordi scenen var hverdagslig og intim. Kjøkkenet bar preg av å være et bebodd fellesområde i et ordinært hjem. Hun underbygget også denne oppfattelsen ved å si til Magasinet at "*det må være lov å være noenlunde normal*". Kjeldsen skriver at avsenderen som tilskrives autensitet er den som fremstår som naturlig, ekte engasjert, men også konsistent over tid (Kjeldsen, 2015, s. 123). Slik sett hadde denne folkelige essensen til Solberg skurret hvis hun ved neste anledning ble fotografert i en minnkåpe til titusenvis av kroner.

Som nevnt i begynnelsen av denne seksjonen er ethos knyttet til tidspunkt. Aristoteles mente at ethos skulle tildeles i selve talen, og ikke ut fra en forhåndsinnstilling om talerens karakter, men vi skal i denne oppgaven gå ut fra den utvidede retorikkforståelsen som deler ethos inn i tre tidsformer (Kjeldsen, 2015, s. 125). Den første kalles *innledende ethos*, og er den ethos en taler har før de begynner å tale. Dette er bagasjen de drasser med seg, på godt og vondt. I selve talesituasjonen tilskrives de en *avledet ethos*. Det er denne Aristoteles sikter til, ethos basert på publikums oppfatning av avsenderens appell. Etter å ha talt får de en *endelig ethos*, og dette blir bagasjen de drar med seg til neste talesituasjon. Den ethos en avsender begynner med kan altså ligne den de avslutter med, men den kan også endre seg. I 2009 ble daværende President Barack Obama tildelt Nobels fredspris "*for hans ekstraordinære innsats for å styrke internasjonalt diplomati og mellomfolkelig samarbeid*" (The Nobel Foundation, 2009). Utdelingen skapte en stor diskusjon. Obama hadde bare hatt presidenttittelen i ni måneder, og dessuten ledet han krig i både Irak og Afghanistan. Det var sterk tvil i Nobelkomiteen, til og med flertallet av amerikanere mente at han ikke fortjente prisen (Torset & Hanssen, 2015). Hans troverdighet som statsoverhode var ikke temaet her, det var hans troverdighet som nobelprisvinner som var i tvil. Til tross for at hans *innledende ethos* var lav, styrket takketalen som fulgte legitimiteten hans. Obama aksepterte prisen, ikke som noe han fortjente, men som et viktig symbol han skulle kjempe for. Det var en imponerende tale som ga han god *avledet ethos*. Hans *endelige ethos* ble en kombinasjon av hele situasjonen, og han dro hjem igjen med mye sterkere troverdighet som fredsprisvinner enn han opprinnelig hadde hatt. Han viste at han kunne takle kritikk med ydmykhet og visdom, og dette var et inntrykk publikum husket til neste gang.

2.1.3 Den retoriske situasjonen

Det var den amerikanske retorikeren Lloyd F. Bitzer som ble den første til å se forbi avsender, budskap og publikum og fokusere på selve *den retoriske situasjonen*. Han ville studere de formelle aspektene ved konteksten rundt avsenderen og hvordan de påvirker retorikken. Selv om eksistensen av en retorisk ytring er tegn på at var en retorisk situasjon, pekte han på at denne situasjonen fremdeles eksisterer uavhengig av ytringen. "*It is clear that situations are not always accompanied by discourse. Nor should we assume that a rhetorical address gives existence to the situation; on the contrary, it is the situation which calls the discourse into existence*" (Bitzer, 1968, s. 2). Bitzers teori går ut på at retoriske ytringer ikke

bare oppstår fordi de utfører en eller annen oppgave, men fordi spesifikke situasjoner oppfordrer til spesifikke fysiske og verbale responser. Disse responsene passer da naturlig inn i situasjonen og er i mange tilfeller nødvendige for at deltakerne skal kunne fullføre den situasjonelle aktiviteten. Merk at den retoriske situasjonen karakteriseres av en viss tvang fordi den ikke bare skaper rom for visse ytringer, men krever de. La oss for eksempel ta begravelsen. Mange tradisjoner krever at en begravelsestale holdes når noen har gått bort. Talens tone gjenspeiler alvor i denne retoriske situasjonen, et siste farvel for å markere slutten på et menneskeliv. Det er like lite passende å sovne under begravelsen som det er for taleren å si at de avskydde den avdøde. Her forventes det ikke bare at noen snakker, men også at de uttrykker respekt og sorg. Den retoriske situasjonen styrer den retoriske responsen i samme forstand som at et spørsmål styrer svaret og et problem styrer løsningen (Kjeldsen, 2015, s. 80).

Videre skiller Bitzer mellom situasjonens “exigence”, “audience” og “constraints” (Bitzer, 1968). Dette er de tre elementene alle retoriske situasjoner inneholder; det påtrengende problemet, publikum og til slutt de retoriske vilkår. *Det påtrengende problemet* er en mangel eller en hindring i situasjonen. Det er noe som ikke er som det skal være eller som venter på bli gjort, i både positiv og negativ forstand. Mange situasjoner har et påtrengende problem, men dette betyr ikke nødvendigvis at de er retoriske. Naturkatastrofen, som en hindring i de berørtes liv, er et påtrengende problem. Vi kan likevel ikke løse det. Dermed kan det ikke kategoriseres som retorisk. Aristoteles skriver at “*det ikke er noen som vil diskutere ting som verken nå eller i fremtiden kan bli annerledes*” (Kjeldsen, 2015, s. 81). Det retoriske problemet er det som kan løses, mer spesifikt det som krever eller inviterer til kommunikasjon for å kunne løses. I tillegg kvalifiserer det kun som et påtrengende problem hvis det inneholder både *faktiske forhold* og *interesse* som skaper respons. Med førstnevnte sikter man til det fysiske eller mentale aspektet som eksisterer uavhengig av ens egen subjektivitet (Kjeldsen, 2015, s. 82). I begravelsen er det faktum at noen har gått bort som er det faktiske forholdet. Interessen ligger i andres ønske om å gi den avdøde en verdig minnestund. Minnetalen blir derfor et påtrengende problem fordi det gjerne forventes at det holdes en. Mange vil oppleve det som en mangel i minnestunden hvis ingen taler. Talen blir derfor en løsning, og så fort den er gjennomført oppløses det påtrengende problemet. Når det er sagt er det viktig å understreke at problemenes natur varierer. Noen er viktige, andre er

trivielle. Noen er kjente, mens andre er unike. Det finnes de som løses helt av diskurs, og de som vedvarer til tross for gjentatte forsøk (Bitzer, 1968, s. 7).

Det er de som avsenderen henvender seg til som utgjør *det retoriske publikummet*. Ettersom retorisk kommunikasjon skal påvirke beslutninger og handlinger krever en retorisk situasjon et publikum som mottar budskapet. Dette publikummet er ikke bare generelle lyttere eller lesere. Det består kun av de som kan påvirkes av avsenderens kommunikasjon og har både mulighet og vilje til å respondere eller bidra til forandring (Bitzer, 1968, s. 8). Dette er et aspekt som skiller den retoriske kommunikasjonen fra annen formidling. Det vitenskapelige publikummet trenger ikke å være med på å skape noen forandring i situasjonen, de behøver bare å være i stand til å motta det vitenskapelige budskapet. Avsenderen i den retoriske situasjonen må være i stand til å identifisere det publikummet som er best egnet til å skape denne endringen, men det påtrengende problemet kan også ligge i publikum. Dette kan for eksempel være holdninger og synspunkter som må endres. Vi kan si at talerens oppgave i enhver retorisk situasjon er todelt. De må oppfatte det påtrengende problemet, også må de overbevise det retoriske publikum om sitt syn på situasjonen (Kjeldsen, 2015, s. 84). Det som gjør praktisk retorikk så komplisert er at fullstendig enighet om situasjonen mellom avsender og publikum er langt fra en selvfølge.

Det tredje og siste elementet i den retoriske situasjonen er *de retoriske vilkår*. Dette er de begrensningene og mulighetene som avsenderen må forholde seg til (Bitzer, 1968, s. 8). Her kan vi skille mellom *fysiske, kulturelle og psykiske* retoriske vilkår. I en partilederutspørring må partilederen kommunisere innenfor de tekniske rammene av intervjujangeren. Dette betyr blant annet at hun ikke kan styre samtalen. Hun må la seg føre fra ett tema til et annet. Samtidig har hun fordelen av å være det eneste intervjuobjektet. Dette gjør at hun ikke behøver å konkurrere om rampelyset slik hun hadde måttet gjøre i en partilederdebatt. Kulturelle vilkår vil være at hun må snakke norsk når hun skal snakke til den norske befolkningen og ellers være i tråd med norske normer. Et psykisk retorisk vilkår som kan sette begrensninger kan være at det er mye motstand til budskapet hun skal kommunisere. I litteraturen kalles slike omstendigheter ikke-fagtekniske (dvs. ikke-retoriske) vilkår (Kjeldsen, 2015, s. 87). De er vilkår som avsenderen ikke kan styre. De fagtekniske (dvs. retoriske) vilkårene er de avsenderen har kontroll over. Som tidligere nevnt er dette

personlige karakter (ethos), rasjonelle argumentasjon (logos) og emosjonelle bevismidler (pathos).

Et begrep som ikke ble introdusert av Bitzer, men som ofte knyttes til den retoriske situasjonen er *aptum*. Dette konseptet går som en rød tråd gjennom den klassiske retorikken og kan enkelt forklares som talerens fornemmelse for hva som er passerende eller sømmelig (Eide, 1990, s. 22). Man skiller gjerne mellom indre og ytre *aptum*. *Indre aptum* er det retoriske kravet om at det skal være harmoni mellom de enkelte delene i talen (Kjeldsen, 2015, s. 71). Med dette mener man at det bør være et passende forhold mellom innholdet, disponeringen, den språklige utformingen og fremføringen. *Ytre aptum* derimot handler om at den retoriske ytringen som sosial hendelse bør være anstendig og formålstjenlig (Kjeldsen, 2015, s. 71). Det skal altså være et passende forhold mellom det som sies og situasjonen det sies i. Dette kan også eksemplifiseres med partilederen i utspørringen. Her vil dårlig ytre *aptum* blant annet være å ikke følge de tekniske rammene. Det vil være usømmelig av politikeren å avbryte intervjueren og spørre om de fullførte skolegangen, eller å svare «jeg vet ikke» til et spørsmål om sitt eget partiprogram. Dette vil heller ikke være formålstjenlig. Partilederutspørringen gir politikeren en unik mulighet til å informere potensielle velgere om hva partiet står for, og det forventes derfor at de kommer forberedt til å gjøre dette. Videre vil det for eksempel være dårlig indre *aptum* å snakke om tiltak knyttet til å forebygge radikaliserings og ekstremisme i en flåsete tone. Kjeldsen skriver at dårlig *aptum* kan anses som dårlig retorikk og virker ikke overbevisende på mottakeren.

2.1.4 Retorikken og mediesamfunnet

Retorikken har utviklet seg i takt med samfunnet. På 1800-tallet skal tradisjonen ha mistet mye av sin popularitet i Europas academia, men i løpet av de siste ti årene har den blitt mer og mer populær (von der Lippe, 2010, s. 53). I dag finner man retoriske studier i blant annet mediesosiologien og medievitenskapen, men den moderne verden er langt mer kompleks enn den de klassiske retorikerne kjente. Gjennom den teknologiske utviklingen har det oppstått nye handlingsarenaer hvor alle kan være avsender og delta i ulike diskurs (Haugseth, 2013, s. 113). Sosiale mediegiganter som *Facebook*, *Twitter* og *Instagram* har skapt nytt rom for identitetskonstruksjon, interessefellesskap og formidling. Her er det mindre avstand mellom

“vanlige folk” og opinionsledere som politikere, kjendiser, og journalister. Nå kan de få spørsmål, ros og kritikk direkte fra et publikum som følger med på dem nærmest konstant. Digitalisering og nye medium har fundamentalt endret måten vi kommuniserer på, og skapt nye retoriske situasjoner (Haugseth, 2013, s. 34). Det klassiske retoriske fokuset på muntlig tale har blitt overført til de nye medieplattformene, men andre uttrykksformer har fått minst like stor betydning (Tveiten, 2009, s. 89). I dag brukes ikke begrepet *retorikk* bare om tale, men også skrift, bilder, musikk og annen symbolbruk (Ihlen, 2013, s. 87). Der fokuset stort sett lå på enkeltindividet har litteraturen på dette feltet også vokst til å anse virksomheter som retoriske utøvere. Det har blitt stadig tydeligere at de også har en ethos, og at de bruker den med hensikt. Vi skal nå ta en titt på ulike forståelser av denne karakteren, og hvordan den konstrueres og kommuniseres.

2.2 “Hvem vi er”

"Det er antagelig ingen historisk tilfeldighet at ordet for person opprinnelig hadde betydningen maske. Man har vel heller erkjent at alle alltid og overalt, mer eller mindre iøynefallende spiller en rolle ... Det er i disse rollene vi kjenner hverandre, det er i disse rollene vi kjenner oss selv. På sett og vis, i den grad denne masken står for den oppfatning vi har dannet oss av oss selv - den rollen vi gjør alt for å leve opp til - er denne masken vårt sanne jeg, det jeg vi helst ville være. Til slutt vil vår rolle gå oss i blodet og bli uløselig knyttet til vår personlighet. Vi kommer til verden som individer, får karakteregenskaper og blir personer" (Goffman, 1992, s. 25).

Dette sitatet illustrerer et viktig utgangspunkt for denne avhandlingen, tanken om at “hvem vi er” ikke bare er andres subjektive opplevelse av oss, men en kommunikativ forhandling mellom oss selv og andre. Retorikk handler først og fremst om sosial interaksjon. For å forstå denne kunsten er det derfor hensiktsmessig å se nærmere på selve interaksjonen mellom mennesker. Framfor å snakke om en retorisk situasjon teoretiserte sosiologen Erving Goffman mye rundt det han kalte “face”, men som her skal kalles en *maske*. Ifølge denne teorien er sosial interaksjon et rollespill om identitetsskaping hvor alle, gjennom ytringer og handlinger, enten velger eller får utdelt en maske som representerer hvem de er (Goffman, 2003, s. 7). I dette rollespillet har masken positiv sosial verdi som gjør at vi får en emosjonell tilknytning til den. Vi bevarer masken så godt som mulig ved å levere overbevisende forestillinger for publikum. Vi sørger for at handlingene våre er konsistente med masken og prøver så godt vi kan å unngå situasjoner som kan true forestillingen (Goffman, 2003, s. 8). Slike situasjoner, som forseelser eller bevisste feil, gjør at vi mister masken og at behovet for

å reparere den oppstår. Det interessante her er at masken vår også blir viktig for andre, for den forteller dem hvordan de skal forholde seg til oss i samhandlingen. Goffman forklarte at vi derfor ofte hjelper hverandre med å bevare masken når det trengs. Ens evne til å opptre og bistå andre i deres opptreden representerer ofte en vilje til å overholde grunnleggende sosiale normer. I vårt samfunn assosierer vi denne evnen med høflighet, og betegner gjerne det å ha den som å ha "sosiale antenner". Dette betyr at man oppfatter situasjonen og spiller med. Man skjønner også blant annet at forsøk på å bevare egen maske ikke bør gå på bekostning av andres (Goffman, 2003, s. 9). Goffman påpekte at ulike personer, subkulturer og samfunn har sine egne teknikker for å verne masken mot trusler, men at maskens implisitte viktighet er felles for oss alle.

2.2.1 Virksomheters identitetskonstruksjon

Det er også slik at virksomheter konstruerer et bilde av "hvem de er" for å differensiere seg fra andre og kommunisere til ulike grupper (Brønn & Ihlen, 2009, s. 36). Gjennom symbolikk, kommunikasjon og adferd forteller de publikum hva de gjør, hvordan de gjør det, og hva de står for. Det sies at atferden er det viktigste aspektet når det gjelder uttrykkelse av identitet, og at denne ofte forbindes med toppledere, direktører og styret ettersom de har størst innflytelse overfor virksomheten (Brønn & Ihlen, 2009, s. 38). Her er det interessant å merke seg at ledelsens identitet ofte kan smelte sammen med virksomhetens identitet i interessenters øyne. Derfor forventes det gjerne at toppledere går fram som et godt eksempel og handler i tråd med både virksomhetens og andres forventninger (Brønn & Ihlen, 2009, s. 39). Slik sett kan Goffmans teori om masken også appellere her. Vi kan se på virksomheter som maskerte skuespillere som også prøver å overbevise publikum (Hearit, 2006, s. 12). På en annen side kan vi også se på denne identitetskonstruksjonen i lys av det som i markedsføring- og kommunikasjonsfagene ofte kalles et *image*. Det finnes mange ulike definisjoner av imagebegrepet, men i denne oppgaven skal vi se på det fra et merkevareperspektiv. Merkevarerimaget er karakteren virksomheten får som et resultat av de umiddelbare assosiasjoner knyttet til dens navn og produkter (Brønn & Ihlen, 2009, s. 57). Disse assosiasjonene blir etter hvert en slags offentlig gjenstand. Imaget kan være positivt eller negativt, ønsket eller uønsket, fortjent eller ufortjent osv.

Et hovedpoeng i imageteori er at virksomheter arbeider for å få et positivt image, men at de ikke kan tvinge dette inntrykket på publikum. De må spille rollen sin godt i den forstand at publikums faktiske opplevelse av dem stemmer overens med det de har formidlet i sin kommunikasjon (Brønn & Ihlen, 2009, s. 76). Overensstemmelse mellom disse to aspektene er det som gir virksomheten sosial legitimitet, og er derfor et stort mål. Et annet viktig poeng er at det gode imaget skal gi konkurransefortrinn på markedet. Når kunder stilles overfor nærmest uendelige valg hender det at de velger en tjeneste eller et produkt fordi de foretrekker assosiasjonene knyttet til det. Imaget blir grunnen til kjøpet, ikke nødvendigvis kvaliteten. Tar imaget betydelig skade vil dette derfor kunne få negative økonomiske konsekvenser (Hearit, 2006, s. 11). Til slutt vil jeg poengtere idéen om at det gode imaget over tid skaper et godt *omdømme*. I boken *PR og Strategisk kommunikasjon* skriver forfatteren at en hovedtanke bak omdømmeteorien er at “det gode omdømme” beskytter deg i kriser, samtidig som det tiltrekker kunder, investorer og ansatte til virksomheten (Ihlen, 2013, s. 14). Litteraturen på dette feltet legger likevel ikke skjul på at det er vanskelig å være “god” hele tiden. Virksomheter, akkurat som individer, begår feil. Noen av disse får publikum til å se dem i et mindre flatterende lys, og kan resultere i offentlig anklager. For eksempel vil dette kunne skje når publikum opplever at det er uoverensstemmelser mellom bedriftens verdier og storsamfunnets verdier (Hearit, 2006, s. 13).

2.3 Krisens triologi

Innenfor den forskningen som kalles “apologetic rhetoric” finnes det er en triologi som består av sjangrene *kategoria*, *apologia* og *antapologia*. Disse omhandler henholdsvis det retoriske angrepet, forsvaret og responsen, og kan også ses på som ulike faser i en krise. Harker (2018) referer til dette som den retoriske trilogien, men vi skal i den oppgaven omtale det som krisens triologi. Dette er et forsøk på å skape et distinkt skille mellom denne trilogien og de tre retoriske appellformene (ethos, logos og pathos), ikke en insinuasjon om at alle kriser passer inn i dette mønstret. I kapittel 4 skal vi blant annet oppdage hvordan det valgte caset ikke gjør det.

2.3.1 Kategoria

Kategoria er den sjangeren av retorikk som omhandler angrep og kritikk. Det retoriske angrepet rettes som regel mot en som har utført en, eller flere, støtende handlinger (Harker, 2018). De beskyldes for *inkompetanse*, altså mangel på pragmatisk legitimitet, og/eller *likegyldighet* overfor samfunnet, mangel på etisk legitimitet (Frandsen & Johansen, 2009, s. 56). For den anklagede resulterer en kategoria i betydelig tap av sosial legitimitet, og mange ser seg derfor nødt til å forsvare seg. Amerikaneren Halford Ross Ryan argumenterte for at kategoria og apologia bør behandles som et talesett, ettersom taleren må vite akkurat *hva* anklagen er for å kunne konstruere et effektivt selvforsvar (Ryan, 1982). Videre poengterte kommunikasjonsforskeren William Benoit at oppfattelsen ofte er viktigere enn sannheten i det retoriske angrepet. Det handler ikke om at den anklagede faktisk *er* ansvarlig, men at de oppfattes slik. Det viktigste er heller ikke at hendelsen faktisk *er* støtende, men at den oppfattes slik (Benoit, 1997, s. 178). Det finnes utallig moderne eksempler på en kategoria og konsekvensene slik retorikk kan ha for individers legitimitet. Et av disse er fra juli 2020, da tidligere ansatte på *The Ellen DeGeneres Show* avslørte at arbeidskulturen bak suksessprogrammet var "giftig" (Yandoli, 2020 a). De offentlige anklagene om trusler, rasisme og sexisme på arbeidsplassen førte til at mediekonsernet *WarnerMedia* startet en etterforskning, og sparket tre av programmets senior produsenter (Sandberg, 2020). Likevel fortsatte debatten å rase i både amerikanske og internasjonale medier. Mange hevdet at Ellen selv hadde skapt arbeidskulturen. Andre påpekte at hun, som programleder, uansett burde visst om problemene og tatt ansvar. Den negative omtalen stemte absolutt ikke overens med Ellens slagord "be kind" og hun ble etter hvert tvunget til å forsvare seg offentlig.

2.3.2 Apologia

Apologia er sjangeren som omhandler forsvar av eget utsagn eller egen handling (Coombs et al., 2010). Det er en menneskelig impuls å ville forsvare seg når man anklages. Likevel finnes det andre veier å gå, i et forsøk på å reparere ens troverdighet, enn en genuin unnskyldning. Disse nyansene gjør at man må skille mellom en apologia og en unnskyldning. Ifølge kommunikasjonsprofessoren Keith M. Hearit har ordet "apologia" gresk opprinnelse og betyr "forsvar" eller "tale i forsvar". Ordet "unnskyldning" derimot er nyere og har en annen konnotasjon. Det å unnskyldes seg har blitt definert som å erkjenne og uttrykke anger for en

feil uten forsvar (Hearit, 2006, s. 4). Det er klart at disse to begrepene overlapper, men det første er et generelt bredere konsept som ikke behøver å inkludere en beklagelse i ordets rette betydning. Det er professorene B. L. Ware og Wil A. Linkugel som ofte gis æren for å ha systematisert denne apologia-sjangeren. De hentet inspirasjon fra tidligere studier og la frem fire prototypiske undersjangre av forsvarstalen: *Benektelse* (denial), *forsterkning* (bolstering), *differensiering* (differentiation) og *transcendens* (transcendence) (Ware & Linkugel, 1973). Vi skal snart komme inn på hvordan disse undersjangrene ble utvidet i senere studier av krisekommunikasjon. Til tross for at fokuset lenge lå på individers selvforsvar, argumenterte Dionisopolous og Vibbert (på slutten av 80-tallet) for at man også kunne studere virksomheters apologia. Begrunnelsen for dette var at de også kunne anklages for å ikke holde mål og dermed kunne ledelsen få behov for å forsvare seg overfor publikum (Coombs et al., 2010).

2.3.3 Gjenvinnelse av legitimitet eller antapologia

Det ideelle resultatet av en apologia er at den anklagede gjenvinner sin legitimitet (Frandsen & Johansen, 2009, s. 56). Det finnes likevel tilfeller hvor dette ikke skjer med det første. Da er det gjerne fordi selve forsvaret vekker kritikk. Basert på dette mente kommunikasjonsprofessoren Kevin A. Stein at man måtte legge til en tredje komponent i duologien bestående av kategoria og apologia. Denne siste komponenten var et kritisk respons til selvforsvaret, og ble kalt antapologia (Stein, 2008). Stein fremhevet antapologia som viktig fordi aktører ikke bare konstruerer sitt forsvar basert på anklagene, men også basert på den eventuelle responsen som kan komme fra publikum. Det som skiller denne antapologia-sjangeren fra det originale angrepet er at det originale angrepet kun er en reaksjon på den støtende handlingen. En antapologia, derimot, utføres gjerne av både mediene og publikum og sies å ha to funksjoner. Den styrker det originale angrepet, samtidig som den svekker det valgte selvforsvaret (Harker, 2018, s. 4). I det tidligere nevnte tilfellet av *The Ellen Degeneres Show* ble flere apologia levert. De tre produsentene innrømmet at arbeidsmiljøet var deres ansvar. Videre forsikret *Warner Bros. Television* at de skulle følge opp den daglige driften av programmet og iverksette endringer. Til slutt leverte Ellen selv flere apologia, to internt til sine ansatte og én til publikum i form av en TV-monolog (Sperling, 2020). Monologen inneholdt en unnskyldning til de berørte, men hun dro også inn noen selvberøvende vitser om skandalen. Krisens triologi ble fullkommen da flere av hennes

ansatte gikk til mediene og kritiserte monologen for å være “falsk og tonedøv” med tanke på alvorlighetsgrad (Yandoli, 2020 b). Det var en sann antapologia.

2.4 Krisekommunikasjon

Krisekommunikasjon som felt og fagområde kan sies å ha oppstått i løpet av de siste 25 årene. Feltet inneholder to ulike forskningstradisjoner, den strategiske (eller kontekstorienterte) tradisjonen og den tekstorienterte (eller retoriske) tradisjonen. Vi skal i denne avhandlingen forholde oss mest til sistnevnte. Det er nemlig den som fokuserer på *hva* og *hvordan* en aktør kommuniserer i en krise (Frandsen & Johansen, 2009). Mye av denne forskningen består av kvalitative casestudier fra politikken, sporten og næringslivet. Til tross for at formål og funn varierer finnes det en bred enighet om at aktører ikke bør ignorere anklager, men i stedet møte dem tidlig (Ihlen, 2013, s. 96). Det største bidraget til den tekstorienterte tradisjonen er typologien over forsvarsstrategier som bygger videre på undersjangrene fra apologia-tradisjonen. Før vi beveger oss videre til disse er det viktig å påpeke at apologia-studier og krisekommunikasjonstudier har sine forskjeller. Ware and Linkugels mest innflytelsesrike apologia-verk har den avslørende korttittelen “*They spoke in defense of themselves*”. Dette eksemplifiserer én av flere forskjeller. Studier av krisekommunikasjon viser også at forsvarsstrategier ofte brukes av den anklagede aktøren, men de legger heller ikke skjul på at den anklagedes apologia kan styrkes av forsvar fra tredjeparter. I sportssammenheng har tredjepartsforsvar blant annet blitt utforsket i krisetilfellene til tennisstjernen Billie Jean King og baseballspilleren Chien-ming Wang (Nelson, 1984; Wen et al., 2009). Fagområdet krisekommunikasjon defineres som en ny akademisk tradisjon, med egne teorier, modeller og begreper (Frandsen & Johansen, 2009).

2.4.1 Ansvarstilskrivelse og trusselnivå

En av de viktigste representantene for den kontekstorienterte tradisjonen er PR-forskeren W. Timothy Coombs (Frandsen & Johansen, 2009, s. 60). Vi skal ta en kjapp titt på hans refleksjoner rundt ansvar, og kategorisering av krisetyper, før vi går videre til den tekstorienterte teorien. Coombs henter mye inspirasjon fra sosialpsykologisk attribusjonsteori, som utforsker hvordan mennesker årsaksforklarer uventede hendelser med

negative utfall (Frandsen & Johansen, 2009, s. 60). Opp gjennom årene har han ikke bare studert hva som sies, men også hvilken betydning krisetyper og aktørers krisehistorikk har i forhold til ansvaret som tilskrives. På slutten av 90-tallet og begynnelsen av 2000-tallet dokumenterte han hvordan tilskrivningen av ansvar er direkte relatert til krisens trusselnivå (Coombs, 2004, s. 268). Når negative hendelser skjer, tilskriver folk vanligvis skylden til a) et individ involvert i hendelsen (dvs. personlig kausalitet) eller b) en utenforstående kraft (dvs. ekstern kausalitet) (Coombs, 2004, s. 267). Ett av nøkkelspørsmålene her er om publikum regner årsaken til hendelsen som innenfor aktørens *kontroll*. I tilfeller hvor de gjør dette vil de holde aktøren ansvarlig for det som har skjedd. Jo mer ansvar aktøren tilskrives for den negative hendelsen jo større trussel utgjør dette for deres legitimitet. I tillegg til kontroll fremhever Coombs to andre kausalitetsdimensjoner; *stabilitet* og det han kaller *locus* (Frandsen & Johansen, 2009, s. 62). Stabilitet dreier seg om hendelsens frekvens, altså hvor mange ganger aktøren har vært innblandet i noen likt eller svært lignende. Locus handler om hvorvidt årsaken til hendelsen er noe ved aktøren selv (internt locus) eller situasjonen (eksternt locus). Jo oftere de er innblandet i hendelsen og jo mer problemet stammer fra aktøren selv, jo mer ansvar vil de sannsynligvis tilskrives.

Coombs skriver at krisetyper varierer i samsvar med hvor mye ansvar den beskyldte aktøren tillegges (Coombs, 2004, s. 269). Tradisjonelt deler attribusjonsteori kriser inn i tre forskjellige "familier"; *victim crisis*, *accidental crisis* og *preventable (intentional) crisis*. Førstnevnte er det vi på norsk kan kalle offerkriser. Her er trusselnivået lavt fordi publikum ikke anser aktøren som "synderen". Dette kan for eksempel være naturkatastrofer, negative rykter, eller hendelser forårsaket av andres kriminelle handlinger (Frandsen & Johansen, 2009, s. 63). Alle disse tingene vil få uønskede utfall. De er likevel ting som skjer med aktøren, ikke noe de selv gjør eller utsetter andre for. Neste "familie" er ulykkekriser. Her er det snakk om interne utfordringer som tekniske feil og avvik. Slike kriser har et moderat trusselnivå og knyttes gjerne til virksomheter som driver med vareproduksjon eller kundebehandling. Til slutt har vi kriser som i utgangspunktet kunne vært avverget. Dette kan dreie seg om menneskelig svikt, hvor årsaken til den negative hendelsen er at noen ikke har gjort jobben sin ordentlig. Det kan også være andre ugjerninger, som lovovertrедelser og dårlig ledelse (Frandsen & Johansen, 2009, s. 63). Felles for slike kriser er det fordømmende faktum at aktøren hadde kunnskap om risikoen, men valgte å handle likevel. Ofte leder dette til spørsmål om etisk legitimitet, og trusselnivået i slike tilfeller er høyt. Det er interessant å

merke seg at krisehistorikken til en aktør kan forsterke fremtidig ansvarstilskrivelse uansett hvilken krisetype det gjelder. I tilfeller hvor aktøren står overfor en liten eller moderat krise, men allerede har en "prikk på rullebladet", vil trusselnivået altså øke.

2.4.2 Strategier for imagegjenopprettelse

Den tidligere nevnte William Benoit anses som en av de viktigste bidragsyterne i den tekstorienterte forskningstradisjonen. Han peker på fire faktorer i tilværelsen som bidrar til at kategoria og konflikt blir uunngåelig (Benoit, 2014, s. 2). Den første er at vi lever i et samfunn med begrensede ressurser. Konkurransen om disse fører stadig til forseelser og kranbler. I tillegg hender det at omstendigheter utenfor vår kontroll hindrer oss i å oppfylle forpliktelsene våre. Dette skaper ikke bare problemer for oss, men også de som er gjensidig avhengige av oss. Den tredje faktoren er det enkle faktum at ingen er perfekte. Mennesker gjør både ærlige feil og feil motivert av egeninteresse. Til slutt har man også det faktum at ulike individer har ulike mål. Det er kombinasjonen av disse faktorene som gjør at vi stadig må komme med forklaringer, rasjonaliseringer og unnskyldninger. På slutten av 90-tallet introduserte Benoit teorien om imagegjenopprettelse (Image restoration theory). Med denne kartla han de fem forsvarsstrategiene som oftest brukes i slike krisetilfeller: *Benektelse*, *ansvarsunndragelse*, *redusering av klanderverdighet*, *korrigerende handling* og *beklagelse*. I tabellen under er det laget en oversikt over dem som også viser de tilhørende underkategoriene og supplerer med ekte eksempler. Denne typologien er mer omfattende enn den som ble nevnt i kapittel 2.3.2 om apologia, og vil derfor være den som brukes i den senere analysen.

STRATEGIER FOR IMAGEGJENOPPRETTELSE	
Hovedstrategi	Underkategori & eksempel
Benektelse (Denial)	Ren benektelse - Lance Armstrong (2005): <i>"I have never doped."</i>
	Skyld på andre Therese Johaug (2016): <i>"Jeg spurte Fredrik om den kremen her stod på dopinglista og jeg fikk til svar nei."</i>

Ansvarsunndragelse <i>(Evasion of responsibility)</i>	Provokasjon - Serena Williams (2018): " <i>He alleged that I was cheating and I was not cheating.</i> "
	Uunngåelighet - Sophie Elise Isachsen (2021): " <i>Jeg er en 26 år gammel jente som prøver å finne min vei i livet. Jeg er ikke et konsern.</i> "
	Ulykke - MTV (2004): " <i>The tearing of Janet Jackson's costume was unrehearsed, unplanned, completely unintentional...</i> "
	Gode hensikter - Pepsi (2017): " <i>Pepsi was trying to project a global message of unity, peace and understanding.</i> "
Redusering av klanderverdighet <i>(Reducing offensiveness)</i>	Forsterkning – Tiger Woods (2010): " <i>Many of you have cheered for me or you've worked with me or you've supported me.</i> "
	Minimalisering - Michael Phelps (2009): " <i>This is just a stupid thing of mine I did and I have to live with it.</i> "
	Differensiering - Robert Sylvester «R.» Kelly (2019): " <i>I'm a man, I make mistakes... but I am not a devil and by no means am I a monster.</i> "
	Høyere sammenheng - Trond Giske (2017): " <i>Jeg tror hele samfunnet har fått en øyeåpner de siste månedene. Jeg skulle ønske mye var ugjort, jeg skulle ønske at jeg hadde lært det tidligere...</i> "
	Angripe angriperen - Sylvi Listhaug (2018): " <i>Jeg har opplevd dette som en ren heksejakt, hvor hensikten til Jonas Gahr Støre tydeligvis har vært å kneble ytringsfriheten...</i> "
	Kompensasjon - British Airways (2018): " <i>We are going to work with any customer that may have been affected, financially affected, as a result of this attack. And we will compensate them for any financial hardship they may have suffered.</i> "
Korrigerende handling <i>(Corrective action)</i>	Starbucks (2018): " <i>In addition to our own review, we will work with outside experts and community leaders to understand and adopt the best practices.</i> "

<p>Beklagelse (Mortification)</p>	<p>Andreas «TIX» Haukeland (2021): “Jeg vil beklage til alle som har følt seg tråkket på av låtene. Det var ikke meningen, og jeg er oppriktig lei meg.”</p>
--	--

Figur 1: Typologi over forsvarsstrategier (Benoit, 1997)

Benoit poengterer at reparasjonen av imaget ikke nødvendigvis er det eneste, eller *viktigste*, målet til aktører. Ofte kan det derfor komme i konflikt med andre mål som for eksempel det å unngå rettslig straff (Benoit, 2014, s. 20). Slike interessekonflikter gjør krisekommunikasjon komplisert og kan ofte føre til anvendelse av flere ulike forsvarsstrategier under samme krise. Vi skal her se nærmere på hvordan aktører anvender disse kategoriene.

1) Benektelsen: Aktøren beskyldes for å ha begått en støtende handling og svarer med at de ikke har gjort noe galt, enten at forseelsen ikke fant sted eller at de ikke er ansvarlige. Dette kan gjøres ved å påpeke mangelen på bevis, eller *skyld på noen andre*. Sistnevnte anses som mer effektivt enn en ren benektelse fordi det både bekrefter oppfattelsen om at noe kritikkverdig har skjedd og gir publikum en tredjepart å klandre (Benoit, 2014, s. 22). Dette er selvfølgelig også en forsvarsstrategi som kan brukes av den skyldige, som på grunn av rettslige eller sosiale forhold, er bedre tjent med å benekte anklagene. I Ware and Linkugel's originale forklaring (1973) skriver de at en annen taktikk i denne sammenhengen er å si; "dette var ikke intensjonen". Benoit derimot, plasserer denne forklaringen i kategorien under fordi den indirekte anerkjenner at noe kritikkverdig *har* skjedd og at *de* har gjort det. Det er enighet om at benektelse bare kan lykkes i de tilfellene hvor det ikke finnes offentlige bevis på at den anklagede faktisk er skyldig.

2) Ansvarsunndragelse: Hvis aktøren ikke har muligheten til å benekte anklagene kan de forsøke å redusere ansvaret. Dette gjøres som oftest på fire forskjellige måter. De kan benytte *provokasjonsstrategien*, ved å hevde at handlingen var en respons på en annen støtende handling. Dette vil være effektivt hvis denne tredjeparten sier seg enig i at de faktisk provoserte aktøren, for da vil ansvaret kunne overføres til dem (Benoit, 2014, s. 23). Et annet alternativ er *uunngåelighetsstrategien*. I stedet for å benekte at forseelsen skjedde, kan aktøren hevde at de ikke burde holdes fullstendig ansvarlig på grunn av en mangel på informasjon eller andre faktorer utenfor deres kontroll (som alder eller evne). Hvis publikum

får den oppfattelsen at aktøren "ikke kunne noe for det" kan dette redusere ansvaret. Det samme gjelder *ulykkestrategien*. Dette kan være en svært effektiv strategi fordi publikum er villig til å gi en viss mengde forståelse for uhell. Hvor mye forståelse aktøren får avhenger selvfølgelig av ulykkens alvorlighetsgrad, særlig konsekvensene av den. Til slutt kan de bruke den tidligere nevnte *hensiktstrategien*. Da ber aktøren om å ikke holdes fullstendig ansvarlig ved å hevde at den kritiserte handlingen ikke ble gjort med dårlige hensikter.

3) Redusering av klanderverdighet: Aktøren kan også forsøke å redusere misnøyen til publikum på seks ulike måter. De kan prøve å minske de negative effektene av forseelsen ved å styrke publikums positive følelser om dem. Dette kalles *forsterkningsstrategien*. Anklagen forblir den samme, men gjennom påminnelser om de positive sidene, gode verdiene og oppnåelsene, kan aktøren veie opp for det negative. Det har blitt hevdet at selvutarmelse, altså utsagn som nedsetter en selv, er en effektiv form for dette (Benoit, 2014, s. 24). Aktøren kan også anvende *minimaliseringsstrategien* ved å forsøke å forklare handlingen på en måte som gjør at den fremstår mindre støtende enn folk først antok. Samtidig kan de også benytte *differensieringsstrategien* ved å skille sin handling fra andre lignende, men mer støtende handlinger. Denne indirekte sammenligningen kan få publikum til å se aktøren i et bedre lys. Et fjerde alternativ er å sette handlingen i en annen kontekst eller en slags *høyere sammenheng*. Hvis aktøren retter oppmerksomheten mot andre, angivelig høyere verdier, vil de kunne rettferdiggjøre forseelsen. Noen velger å gå en mer aggressiv vei ved å *angripe angriperen*, for hvis troverdigheten til angriperen reduseres vil deres kategoria også miste legitimitet. Til slutt kan aktøren redusere klanderverdigheten ved å love *kompensasjon* til de berørte. Benoit poengterer at dette ligner en bestikkelse, noe verdifullt gis for å veie opp for noe negativt og få folk til å "se en annen vei" (Benoit, 2014, s. 25).

4) Korrigerende handling: Den anklagede kan også berolige publikum ved å love å løse problemet som forårsaket krisen. De kan for eksempel gå tilbake til den tidligere (mindre kritiserte) tilstanden. For virksomheter kan dette bety å gå tilbake til å lage en spesifikk vare, eller gjennomføre en spesifikk tjeneste, slik de gjorde før angrepet. De kan også rette blikket framover og hevde at tiltak har blitt gjort for å sikre at den støtende handlingen ikke gjentas. For både individer og virksomheter kan anvendelse av denne strategien være en effektiv måte å vise at de tar kritikken seriøst og er villige til å være imøtekommende. Ved å respondere på

denne måten adresserer aktøren, i motsetning til en som anvender kompensasjonsstrategien, selve roten til problemet. Antagelsen her er at et publikum som forsikres om at "dette ikke kommer til å skje igjen", vil ha lettere for å gå videre. En forutsetning for at dette skal være effektivt er at aktøren faktisk holder det de lover. Hvis ikke er sjansen for en antapologia høy.

5) Beklagelse: Noen ganger havner aktører i situasjoner hvor handlingen er så tydelig støtende, og spørsmålet om ansvar så udiskutabelt, at en kategoria er naturlig. I slike situasjoner blir den anklagede vanligvis nødt til å tilstå og vise en form for anger: De innrømmer at forseelsen fant sted, tar på seg skylden og ber om unnskyldning. Beklagelsen skal helst fremstå sannferdig, oppriktig, ikke minst frivillig (Ihlen, 2013, s. 98). Ofte kombineres denne strategien med den ovenfor ved at aktøren sier "unnskyld, dette skal ikke gjentas". Hearit skriver at unnskyldningen kan sees på som et slags offentlig rituale, hvor aktører bekjenner sine synder i det han kaller "det offentlige skriftemålet" (Hearit, 2006, s. 19). I bekjennelsen uttrykker den beskyldte aksept for normen de anses å ha brutt. Med dette leges den sosiale orden og syklusen orden/skyld/godtgjørelse fullføres. Det er interessant å merke seg at aktører som beklager sjeldent byr på ny informasjon. De går vanligvis inn i det offentlige skriftemålet og rekonstruerer allerede kjente fakta (Hearit, 2006, s. 32). Benoit påpeker at beklagelse er en komplisert strategi. For det første finnes det ingen universell fasit på hva en beklagelse må inneholde. Vi lever i en tid hvor folk sier "unnskyld" så ofte at ordets betydning nærmest har blitt forvrengt (Benoit, 2014, s. 26). For det andre, kan en innrømmelse om en alvorlig feil skade et image mer enn anklagene. Hvis publikum opplever unnskyldningen som oppriktig vil de kunne tilgi, men tilgivelse er aldri garantert.

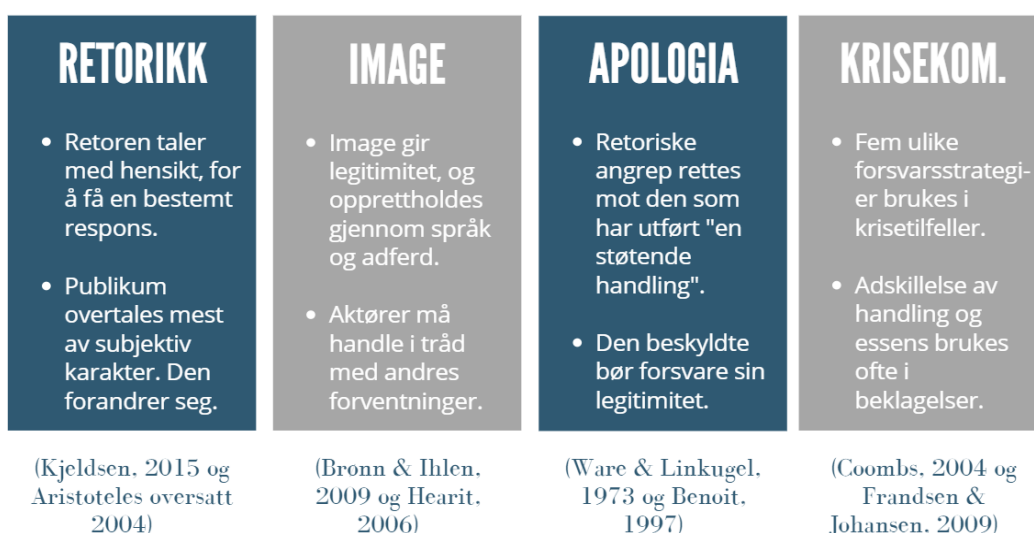
2.4.3 Adskillesesteknikker

Flere av strategiene nevnt ovenfor hviler på ulike terminologiske adskillesesteknikker, også kjent som dissosiasjon (Ihlen, 2013, s. 97). Aktøren forsøker å skille en enhetlig virkelighet eller idé i to, der den ene er riktigere eller mer verdifull enn den andre. Dette gjøres gjerne på tre ulike måter. Den første er en adskillelse av *mening og kunnskap*. Denne brukes ofte i benektelser, når aktøren hevder at den støtende handlingen de er beskyldt for ikke har funnet sted. De forsøker å stemple anklagen som en subjektiv mening, som vil ses i et helt annet lys når anklageren får "ordentlig" kunnskap om saken (Ihlen, 2013, s. 97). Hovedpoenget her er

at den beskyldte er den eneste som sitter med sannheten, og sannheten er at kritikken er ubegrunnet (Frandsen & Johansen, 2009, s. 57). Den andre teknikken er en adskillelse av *individ og gruppe*. Store organisasjoner og virksomheter i krise forsøker ofte å benekte eller unndra seg ansvaret ved å gjøre enkeltindivider til syndebukken. De hevder gjerne at noen handlet uten godkjennelse og derfor ikke kan sies å representere virksomheten som en helhet (Ihlen, 2013, s. 98). En spesiell utfordring for individer i krise er at de ikke har den samme muligheten til å gjøre dette. De kan likevel skape et skille mellom sin identitet og adferd. Denne siste teknikken (adskillelse av *handling og essens*) brukes ofte i beklagelser, men anvendes også i andre sammenhenger. Den går ut på at den beskyldte innrømmer at de har utført den støtende handlingen, men for å gjenvinne legitimiteten sin forsøker de å overtale publikum om at handlingen ikke er representativ for deres "sanne natur" (Hearit, 2006, s.17). Alle disse adskillesesteknikkene brukes til å omdefinere krisen og sosialt frikjenne den den beskyldte.

2.5 Oppsummering

Som vi nå har sett strekker studiets teoretiske grunnlag seg over temaene retorikk, image, apologia og krisekommunikasjon. Figuren nedenfor viser en oversikt over noen av kapittelets viktigste antagelser, med referanser til den mest tungtveiende litteraturen i oppgaven.

Figur 2: Oppgavens teoretiske perspektiver

Alle disse begrepene og teoriene kan sies å smelte sammen i offentlige, “selvskapte” kriser. Særlig apologia og krisekommunikasjon er nært sammenvevde felt, ettersom sistnevnte bygger på førstnevnte. De er likevel plassert i to forskjellige koloner her for ryddighetens skyld.

Til slutt bør det understrekes at begrepet “aktør” i denne oppgaven brukes for å beskrive et individ og/eller en virksomhet. Den retoriske teorien i begynnelsen av dette kapittelet er sentrert rundt individers språkbruk, mens mye av krisekommunikasjonsteorien på slutten omhandler virksomheter. Oppgavens subjekt Petter Northug befinner seg, i det valgte caset, et sted mellom disse to rollene. Da Northug etter fartskontrollen på Romerike stod overfor sin andre offentlige krise var det som nevnt ikke bare som et individ, men også som “ansiktet” til en virksomhet. I et forsøk på å representere hele denne multidimensjonale identiteten omtales han derfor som en "aktør". Northugs apologia klassifiseres som det som kalles en “corporate apologia” på grunn av ressursene han har tilgjengelig. Krisehåndteringen i august 2020 regnes som et organisert forsøk på overtalelse. Med dette mener man en slags dramaturgisk produksjon som følger et manus skrevet med hjelp fra managere, advokater eller kommunikasjonsrådgivere (Hearit, 2006, s. 3). Hearit argumenterer for at en idrettsutøvers apologia og en virksomhets apologia kan studeres på samme måte nettopp fordi begge ofte har ressurser til å konstruere en apologia på denne måten.

3. Metodiske valg

Som forsker står man overfor en del valg med vitenskapsteoretiske og metodiske konsekvenser. Man har gjerne et spørsmål man ønsker å få besvart eller en hypotese man skal teste ut. Dette gjøres (om det så er bevisst eller ubevisst) utfra et distinkt virkelighetssyn. Virkelighetssynet påvirker hvordan man velger å søke kunnskap om verden, og til syvende og sist hvilke metoder man bruker for å finne disse svarene (Ryen, 2002, s. 72). I det metodologiske språket kaller man gjerne dette virkelighetssynet for et *paradigme*. Gubrium og Holstein presenterte fire ulike paradigmer som alle kjennetegner samtiden; naturalisme, etnometodologi, emosjonalisme og postmodernisme (Ryen, 2002, s. 72). Det bør understrekes innledningsvis at dette studiet bygger på et etnometodologisk virkelighetssyn. Det antar ikke at det finnes en objektiv sosial virkelighet som kan fanges opp hvis man bare følger de rette tilnærmingene. Derfor fokuserer heller ikke problemstillingen på *hva* som finnes der ute, eller hva sannheten er. I stedet tar oppgaven utgangspunkt i at det ikke finnes noen “sosiale fakta”. Den sosiale virkeligheten anses som avhengig av oss mennesker. Den blir konstruert og rekonstruert gjennom våre interaksjoner og tolkninger (Ryen, 2002, s. 64). Derfor forblir det vanskelig for oss å enes om hva sannheten er, men heldigvis er ikke dette det eneste som er interessant med den verden vi lever i. Etnometodologens argument er at de interessante spørsmålene er de som dreier seg om *hvordan* sannheten blir til, og det er denne forståelsen oppgaven bygger på.

3.1 Kvalitativt casestudie

For å besvare problemstillingen valgte jeg å benytte *kvalitativ* metode, som er kjent for å være forenlige med det etnometodologiske virkelighetssynet. Kvalitativ forskning er mangfoldig, men noen fellestrekk finnes det. Ryen påpeker særlig fire faktorer. For det første er kvalitative forskere gjerne mer interesserte i ord og bilder fremfor numeriske variabler. De tar som regel utgangspunkt i naturlige data (data som hadde forekommet uavhengig av forskerens tilstedeværelse) og fokuserer på meningsdannelse i stedet for handling. Til slutt sier man gjerne at kvalitativ forskning genererer hypoteser som egner seg for videre forskning, i stedet for å teste ut hypoteser (Ryen, 2002, s. 20). Grimen påpeker også hvordan slike forskningsopplegg gir forskerens egen dømmekraft et stort spillerom. Alle disse karakteristikene er å finne i dette studiet. De dataene som ble samlet inn ble ikke bare

registrert “som de er”, for det finnes mange måter å tolke tekster på. Hva som var relevant ble styrt av problemstillingen og de teoretiske perspektivene, men dataene ble også tildelt mening i lys av min dømmekraft (Grimen, 2004, s. 242). Det er ikke til å komme utenom at denne dømmekraften er informert av mine sosiale erfaringer, så vel som de akademiske. Disse forforståelsene kalles “fordommer” i hermeneutikken, også kjent som læren om fortolkning (Østbye et al., 2013, s. 66). Det argumenteres for at det ikke er formålstjenlig å fri seg fullstendig fra disse fordommene, da det er i møtet mellom dem og teksten at fortolkningen virkelig foregår (Østbye et al., 2013, s. 66). Jeg har likevel praktisert hermeneutisk selvrefleksjon, ved å reflektere over mine egne fordommer gjennom forskningsprosessen.

Hvis man ønsker å generalisere forskningens resultater er det ideelle målet å undersøke flest mulig enheter langs flest mulig dimensjoner (Østbye et al., 2013, s. 269). For å få et mer ekstensivt forskningsopplegg kunne jeg for eksempel gjort en kvantitativ analyse av Northugs offentlige kommunikasjon fra krisens utbrudd til krisens slutt. Et slikt studie hadde hatt et betydelig større grunnlag for generalisering, men jeg hadde også måttet overse mange interessante funn på detaljnivået. I noen tilfeller er det nettopp disse detaljene som gjør forskningsmaterialet interessant, og jeg vil argumentere for at dette er ett av disse tilfellene. Denne oppgaven er et teoretisk informert *casestudie*. Det er intensivt, både fordi det prioriterer dimensjoner fremfor enheter, men også fordi det er tids- og stedsspesifikt. Et case kan være et studie av en virksomhet, gruppe, person, diskurs, handling, et hendelsesforløp, utsagn osv. (Andersen, 2013, s. 23). Petter Northug okkuperer en fascinerende rolle i offentligheten, men dette caset ble først og fremst valgt fordi det så ut til å samsvare med de teoretiske perspektivene rundt talerens karakter, den retoriske situasjonen og selvforsvar. Sosiologen Michael Buraway skiller mellom fire ulike casestudiestrategier basert på den betydningen sosiale situasjoner tillegges og hva som er det styrende analysenivået.

Styrende analysenivå	Betydningen av sosiale situasjoner	
	<i>Partikulær</i>	<i>Generell</i>
<i>Mikronivå</i>	Etnometodologi	Begrunnet teori

Makronivå	Utvidet casemetode	Fortolkende casemetode
------------------	--------------------	------------------------

Figur 3: Buraways oversikt over casestudiestrategier (Andersen, 2013, s. 57)

Basert på figuren over kan det sies at det er den etnometodologiske casetilnærmingen som ble benyttet her. Problemstillingen spør om Northugs kommunikasjonsstrategier i august 2020, men jeg var ikke bare interessert i å identifisere dem. Jeg ønsket også å tolke dem, og faktorene som kan ha motivert dem, på nært hold. Det styrende analysenivået er altså mikronivået, og det er en “opprulling” av partikulære narrativ som er formålet (Andersen, 2013, s. 57). Noen metoder som legger opp til slike intensive studier er observasjon og kvalitativ tekstanalyse (Østbye et al., 2013, s. 270). Førstnevnte metode har sine fordeler. Ved å ta i bruk observasjon kan forskeren tolke fenomener i øyeblikket. Ofte gir denne tilstedeværelsen også muligheten til å snakke med deltakere om deres egne adferd og ytringer. I lys av casets natur, særlig fokuset på språkbruk, var det tekstanalyse-metoden som egnet seg best her. Ettersom “selvskapte” kriser som oftest defineres av mottatte meninger valgte jeg også å se bort fra avsenderens intensjoner og tilsiktede meninger. Tekstanalysen ble derfor ikke kombinert med kvalitative intervjuer med Petter Northug eller teamet hans.

3.2 Tekstanalyse

Det sies at en viktig oppgave for medievitere er å øke kunnskap om medienes tekster og teksttyper, for slike tekster er ikke alltid entydige (Østbye et al., 2013, s. 63). Dette kan vi bare gjøre ved å analysere dem. Her er det hensiktsmessig å først definere begrepet *tekst*. Innenfor medievitenskapen arbeider man med det som kalles et utvidet tekstbegrep (Østbye et al., 2013, s. 64). I denne sammenhengen sikter ikke ordet “tekst” bare til skriftspråket, men også stillbilder, levende bilder, lyd og musikk. Alle ytringer som formidler et innhold, utfører en form for sosial handling og har en indre sammenheng kan kalles en tekst (Skovholt & Aslaug, 2014, s. 22). Tekstanalyse er en samlebetegnelse på ulike kvalitative studier av tekster. Innenfor medievitenskapen lener slike fortolkende analyser seg på forskjellige fagtradisjoner (som hermeneutikk, retorikk, semiotikk og diskursanalyse). Et fellestrekk er at de både er interessert i *hva* en tekst sier og *hvordan* den sier det (Østbye et al., 2013, s. 63). Her kan man skille mellom eksterne og interne tekstrelasjoner. I studier av eksterne

tekstrelasjoner analyseres forholdet mellom en tekst og andre sosiale begivenheter, praksiser og strukturer (Skrede, 2017, s. 113). Slike studier kan også være interessert i å analysere relasjonen mellom en tekst og andre eksterne tekster. Denne avhandlingen fokuserer på de interne tekstrelasjonene ved å avdekke de latente betydningene under argumentasjonens overflate.

Oppgaven har ikke blitt kalt en retorisk tekstanalyse, til tross for de retoriske elementene, fordi appellformene ethos, pathos og logos ikke brukes som analysekategorier. I stedet rettes fokuset på Northugs ethos og hvordan han forsøker å reparere denne med bruken av imagegjenoppbyggingsstrategier. Et sentralt poeng i retorikken er at de tre appellformene utfyller hverandre, og at taleren har større sjans for å lykkes dersom de mestrer en god balanse (Bratberg, 2017, s. 135). Slik sett kan det være hensiktsmessig å studere samspillet mellom dem. Jeg har likevel valgt å ekskludere pathos og logos i tekstanalysen. Dette er ikke ment til å insinuere at datamaterialet ikke inneholder disse appelleneformene. Jeg vil hevde at særlig pathos er godt representert, men at det er ethos som ble mest betydningsfullt.

Aristoteles beskrev talerens karakter som det mest effektive overtalelsesverktøyet de har (Aristoteles, 2004, s. 14). I det valgte caset var det Petter Northugs subjektive karakter som har fått størst skade. Derfor vier studiet oppmerksomheten til den. I boken *Retorikk i vår tid* advares det mot ukritisk bruk av antikke termer på vår tids praktiske retorikk (Kjeldsen, 2015, s. 54). Den moderne verden er som sagt en annen enn den de antikke retorikerne kjente til. Jeg vil likevel argumentere for at dette caset er forenlig med de klassiske retoriske begrepene som brukes. Tekstene er avsenderens “bevisste forsøk på å overtale” (Bratberg, 2017, s. 129). Store deler av dette materialet er også muntlig framført og kan derfor anses som en tradisjonell retorisk form for ytring. Med dette mener jeg at det er verbalt, redegjørende, avgrenset og hierarkisk (Kjeldsen, 2015, s. 55). Det som ikke er muntlig framført er skriftlig nedtegnet, og passer også inn i retorikkens rammer.

3.3 Datamaterialet

For å besvare problemstillingen holdt jeg meg til tekster som ble produsert i den første uken av krisen. Utvalget består av a) innlegget publisert på Northugs offisielle *Facebook*-side den 14. august 2020 og b) pressekonferansen på Clarion Hotel & Congress den følgende

fredagen. Det er innlegget på sosiale medier som markerer begynnelsen på krisen i den forstand at det satte i gang medieoppslagene. Opprinnelig ble det publisert både på *Instagram* og *Facebook*, men det har siden blitt slettet fra førstnevnte plattform. Oppgaven tar derfor utgangspunkt i det tilgjengelige innlegget på *Facebook*. Innlegget ble republisert og omtalt av alle de største norske avisene. Da Northugs forsvarer, Advokat Halvard Helle, ble spurt om å kommentere saken svarte han at han viste til "uttalelsen fra Northug på *Instagram* og *Facebook*" (Braseth, 2020; Losnegård & Gjerde, 2020; Mueller et al., 2020; Nordsetrønningen et al., 2020; VG, 2020 a). Dette tyder på at budskapet ble diskutert blant teamet, og at det ble besluttet tilstrekkelig nok til å stå for seg selv en stund. På kort tid fikk det betydelig engasjement på *Facebook*. Per 20. april 2021 hadde det ca. 19 000 reaksjoner ("likes", "omtanke", "trist" osv.), 7400 kommentarer og 636 delinger. Disse markerer den sosiale verdien som budskapet fikk utover selve innholdet (Haugseth, 2013, s. 63). Det valgte bildet, et sort-hvitt nærbilde, av Northugs ansikt er også meningsbærende. Gjennom både den retoriske etterligningen og perspektivet er det i stand til å fremkalle en rekke emosjonelle responser (Kjeldsen, 2015, s. 267). Analysen ser likevel bort fra de retoriske funksjonene av det visuelle uttrykket. Jeg tar utelukkende utgangspunkt i bildeteksten, dens kontekst og strategiene for gjenopprettelse som ligger mellom linjene.

Pressekonferansen står mest i sentrum av denne oppgaven. To mediehus (VG og TV 2) publiserte hele seansen på sine nettsider. Per 20. april 2021 hadde TV 2 opptaket 20 129 visninger, mens VGs opptak hadde så mange som 308 411 (TV 2, 2020; VG, 2020 b). Det kan selvsagt være mange grunner til disse vekslende tallene, men de er uansett et numerisk bevis på publikums interesse for Northugs apologia. Analysen tar utgangspunkt i opptaket med det høyeste seertallet. Selve pressekonferansen varer i ca. 45 minutter og kan deles inn i tre faser: En innledning, en tale og et intervju. Innledningsvis forteller ordstyreren hvordan pressekonferansen er lagt opp, blant annet hvor lenge den skal vare og hvordan spørsmålsstillingen skal foregå. Deretter kommer det som på klassisk retorisk vis kan refereres til som Northugs "tale". Her leser Northug av et manuskript med en forberedt uttalelse. Analysen tar utgangspunkt i denne delen, da det er her han leverer sin apologia. Det er en uavbrutt seanse (på cirka fem minutter) hvor han alene sitter foran seks mikrofoner og den norske pressen. Det er her pressekonferansen virkelig begynner, så denne delen kan også kalles "del 1". Resten av tiden går bort til spørsmål og svar. Denne fasen kan kalles "del 2" og fungerer som et intervju.

Et intervju i denne sammenhengen er både en journalistisk arbeidsmetode og en sjanger. Det er en ikke-dagligdags samtale med en tydelig rollefordeling og hensikt, som gjennomføres på vegne av en redaksjon og et publikum (Handgaard et al., 2013, s. 147). Her er det gjerne en journalist som stiller spørsmål og en kilde som svarer. Sjangermessig faller del 2 under disse rammene. Det er en samtale med satt struktur hvor pressen stiller spørsmål for å finne ut mer om Northugs situasjon. I medieforskningen snakker man om et bytteforhold, mellom kilder og redaksjoner hvor informasjon kan byttes mot oppmerksomhet (Allern, 1996, s. 148). Ifølge medieviteren Sigurd Allern tilsier journalistenes normer at de skal beholde mesteparten av kontrollen i dette forholdet. En av grunnene til at pressekonferanser, slik som Northugs, skiller seg fra andre intervju typer er at det her er kilden som tar regi. De mange journalistene som er til stede får også bare stille et par spørsmål (Handgaard et al., 2013, s. 149). Northug inviterte selv til pressekonferanse, og i det direktesendte intervjuet som fulgte talen var det ikke pressen som satt i førersetet. Ifølge Stavanger Aftenblad kommentator Sven Egil Omdal er direktesendte intervjuer om en kontroversiell sak "en ren maktkamp" som journalisten ofte taper fordi den profesjonelle kilden har trent på å ikke la seg avspore fra sitt forberedte budskap (Handgaard et al., 2013, s. 180). Dette er en perfekt beskrivelse av det som skjedde på Northugs pressekonferanse. Pressen stilte både lukkede og kritiske spørsmål, men han gjentok stort sett bare de samme budskapene og strategiene fra talen. Selv om det hadde vært interessant å fokusere mer på denne interaksjonen mellom skihelten og pressen, var det altså ikke nødvendig for å besvare problemstillingen.

3.4 Datakvalitet

Den kvalitative metodologien har fått kritikk for å ha lite eller få holdepunkter på hva som skiller god forskning fra mindre god forskning. De sentrale konseptene innenfor denne diskursen er kvalitetssikringsmetodene *reliabilitet* og *validitet*. Reliabilitet dreier seg om nøyaktigheten og påliteligheten av funnene, mens validitet omhandler gyldigheten av funnene i forhold til det man har sagt at man skal undersøke (Silverman, 2014, s. 83). Stor grad av reliabilitet og validitet betraktes som en forutsetning for at man skal kunne generalisere funnene i analysen (Østbye et al., 2013, s. 124). Til tross for at disse kvalitetssikringsmetodene er omdiskutert innenfor kvalitativ forskning, påpekes det at kvalitative forskere kan sikre god reliabilitet på to måter. Den første er å gjøre forskningsprosessen så transparent som mulig ved å beskrive den generelle

forskningsstrategien og analysemetodene på en detaljert måte i forskningsrapporten. Den andre er å være oppmerksom på "teoretisk gjennomsliktighet" ved å tydeliggjøre de teoretiske perspektivene som tolkningen bygger på fra start, og vise hvordan disse skaper rom for noen tolkninger og ekskluderer andre (Silverman, 2014, s. 87). Det er disse oppfordringene som ligger til grunn for denne avhandlingen.

3.4.1 Reliabilitet

Bildeteksten til Northugs *Facebook*-innlegg fra 14. august ble kopiert ordrett fra den offisielle siden hans og er lagt til som vedlegg 2 i oppgaven. Videre ble hele pressekonferansen transkribert slik det forekommer av opptaket på VGTV.no. Denne transkripsjonen er å finne i vedlegg 3. Videoens varighet er 1:35:33. Sendingen begynner med en introduksjon fra reporterne Gyri Friis Edland (i studio) og Nils Mangelrød (på pressekonferansen). Transkripsjonen begynner likevel ikke før 31:29, når ordstyreeren tar ordet (VG, 2020 b). Her er det viktig å igjen presisere at en tekst kan bestå av mange enkeltelementer av både innholdsmessig og uttrykksmessig art (Østbye et al., 2013, s. 63). Pressekonferanser inneholder ikke bare ord, men lyd, foto, tonefall, kroppsspråk, kameravinkel osv. Alle aspektene som var relevante for å besvare problemstillingen ble notert. Dette var først og fremst ytringene, men Northugs blikk, spennings- og effektpauser og pust i talen ble også inkludert i parentes. Disse aktivitetene er viktig for å nyansere det som foregår. Blikkene ble notert for å vise til graden av løsriving fra manus, mens pusten ble notert fordi den kunne vise til skiheltens ubehag. Han hadde et gjennomgående alvorlig ansiktsuttrykk, men annet enn dette viste han svært lite følelser i fremføringen av budskapet sitt. Han gråt ikke. Han gestikulerte ikke. Han satt stort sett bare stille og leste fra manuset eller svarte på spørsmål. Northugs initialer brukes for å markere ytringene hans. For å differensiere mellom journalistene ble spørsmålene deres markert med navnet på mediehuset deres (NRK, VG, TV 2 osv.). I de tilfellene hvor mediehuset ikke kom tydelig fram ble de oppført som "uidentifisert journalist". Ordstyreeren ytringer ble markert med "ordstyreer", og [...] ble brukt for å markere at han ga praktiske instruksjoner som var irrelevante for analysen.

Hele transkripsjonen ble skrevet med uttalen og formverket som hører til bokmål, til tross for at samtalen går i en variant av dialekter. Jeg vil hevde at dette ikke svekker reliabiliteten ettersom ytringenes innhold forble den samme. Sitatene som analyseres og drøftes i kapittel 4 referer til vedleggene. Tekstene er nummert i kronologisk rekkefølge, for at en raskt skal kunne finne fram til disse sitatene i vedleggene. I kapittel 4 er tekstnumrene oppført i partens etter sitatene med referanse til hvilket vedlegg de er i (v2 eller v3). En ulempe med å studere et allerede eksisterende videoopptak er at avgjørende tekniske avgjørelser, slik som kameravinkling og opptakslengde, etterlates til noen andre. Fordelen ved å studere pressekonferansen fra 21. august var at det var en arrangert mediebegivenhet, så disse avgjørelsene ble tatt av dyktige profesjonelle. En annen teknisk fordel ved å benytte dette videoopptaket var at det var mulig å ta pauser og spole tilbake for å få med seg ytringene ord for ord. I de tilfellene hvor det var vanskeligere å høre hva deltakerne sa, benyttet jeg derfor disse verktøyene for å få transkripsjonen så nøyaktig som mulig. Dette er med på å styrke den metodiske reliabiliteten i prosjektet. Til syvende og sist henter transkripsjonen også legitimitet fra det faktum at pressekonferansen er offentlig tilgjengelig. Dermed er transkripsjonen enkel å etterprøve.

3.4.2 Validitet

Formålet med denne oppgaven var ikke å studere krisehåndteringen som helhet. Det var å studere Petter Northugs retorikk i *den første uken* av krisen i august 2020 og bedømme, gjennom nærlesing av datamaterialet, hvilke kommunikasjonsstrategier han anvendte. De to tekstene som studeres ble strategisk utvalgt fordi de passet inn i tidsrommet, 14. til 21. august. Innlegget i sosiale medier satte i gang medieoppslagene, men Northug utalte seg ikke noe mer om saken før pressekonferansen en uke etterpå. De to tekstene kan derfor sies å være første ledd i krisehåndteringen. Det bør presiseres at de ikke var de eneste offentlige budskapene som preget rus- og råkjøringssaken. Krisen begynte i august, men skihelten ble ikke dømt før i slutten av desember samme år. Selve saken pågikk derfor i flere måneder. I løpet av denne tiden ble Northug forsvart i mediene av både venner og familiemedlemmer som viste medfølelse, og oppfordret andre til å støtte han framfor å ta avstand. Northug selv la blant annet ut en julesang kalt "Petters Jul" hvor han refererte til overtredelsene sine. Like etter at dommen falt ga han også et intervju til Se og Hør, hvor han snakket om skandalen og opplevelsen av den. Det kan argumenteres for at alt dette var en del av Northugs

krisehåndtering. Ytringene falt likevel utenfor problemstillingens rammer, og ble derfor besluttet som irrelevante. Funnene i kapittelet som følger besvarer den valgte problemstillingen. Studiet kan derfor sies å høy grad av intern validitet, det vil si gyldighet i dette konkrete tilfellet. Grunnlaget for analytisk generalisering må likevel sies å være lavt. Dette påpekes ofte som en av ulempene ved kvalitative casestudier som denne. Funnene er spesifikke til Petter Northugs situasjon. Samtidig vil de kunne brukes til å generere hypoteser, særlig om Benoits imagegjenopprettelsesstrategier.

3.5 Forskningsetikk

Som sagt står forskeren overfor en del analytiske og praktiske valg, men de må også foreta noen etiske vurderinger. Forskningen foregår ikke i et vakuum. Den må derfor reguleres og særlig den som forsker på mennesker må følge de etiske retningslinjene for sitt fagområde. De representerer gjerne ikke bare seg selv, men også deltakerne i prosjektet.

Forskningsetikken sier noe om hvordan man *bør og skal* opptre i bestemte etiske konfliktsituasjoner som kan oppstå i arbeidet (Grimen, 2004, s. 397). Slike konfliktsituasjoner oppstår ofte når vitenskapens normer kommer i konflikt med andre samfunnsnormer. Forskeren ønsker å følge vitenskapens mandat og frembringe ny kunnskap og innsikt, men på søken etter dette støter de på problemer knyttet til for eksempel personvern, samtykke eller tillit. Innenfor kvalitativ forskning blir gjerne forskningsetikken mer kompleks, nettopp fordi at den sosiale virkeligheten er mer kompleks (Silverman, 2016, s. 35). Silverman skriver at det lønner seg å invitere erfarne forskere med både kunnskap om forskningsetikk og ditt felt for å vurdere utfordringene med deg (Silverman, 2016, s. 33). Etersom dette prosjektet skulle behandle alminnelige personopplysninger og personopplysninger om straffedommer og lovovertridelser ble det meldt inn til NSD (Norsk senter for Forskningsdata) i begynnelsen av mars 2021. Oppgaven har fulgt de retningslinjene som følger fra NSDs tilbakemelding. Et overblikk av denne tilbakemeldingen er å finne i vedlegg 1.

De etiske valgene som ble tatt ble i stor grad preget av at Petter Northug er en offentlig person, og at personopplysningene i oppgaven ikke ble samlet inn direkte fra han. Alle opplysningene og ytringene som ble behandlet er offentliggjort på Northugs offisielle sosiale

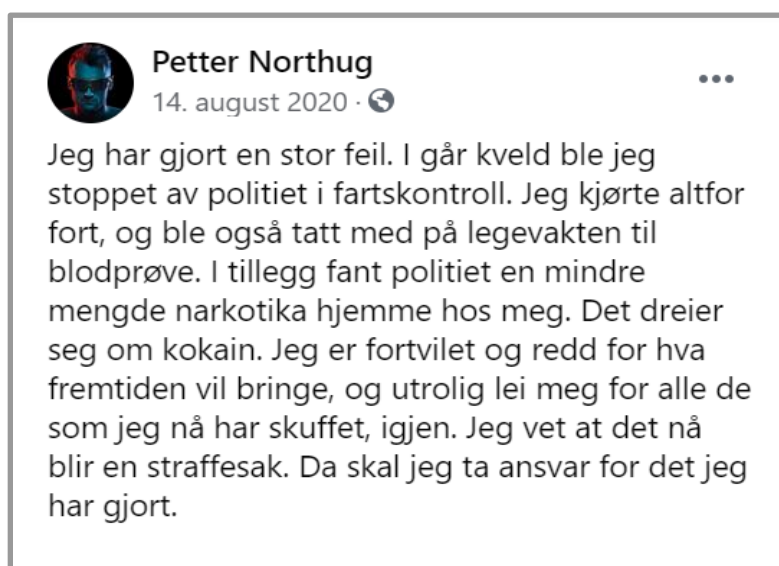
medier, eller publisert i norsk fjernsyn og norske nettpublikasjoner. Både fjernsynet og nettpublikasjonene følger presseetiske normer (slik de er uttrykt i Redaktørplakaten, Vær Varsom-plakaten og deres egne etiske husregler) og ble derfor vurdert som forsvarlige kilder. Ifølge Vær Varsom-plakaten skal den enkelte redaktør og medarbeider blant annet kontrollere at opplysningene som offentliggjøres er korrekte, og veie pressens plikt til å avdekke kritikkverdige forhold mot hensyn som individets rett til privatliv (Norsk Presseforbund, u.å.). Petter Northug deltok ikke som informant i dette studiet, men som subjekt har han naturligvis rettigheter knyttet til selvbestemmelse og privatliv. De nasjonale forskningsetiske komitéene (FEK) skriver at samtykke er hovedregelen i forskning på mennesker eller på opplysninger som kan knyttes til enkeltindivider (FEK, u.å.). Ifølge De nasjonale forskningsetiske retningslinjene for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi finnes det likevel unntak til denne regelen. Under seksjonen "forskning uten samtykke" står det at "(...) *unntak kan være aktuelt i situasjoner der forskningen ikke innebærer direkte kontakt med deltakerne, der opplysningene som behandles er lite sensitive, og der forskningen samtidig har en nytteverdi som klart overstiger ulempene som kan påføres deltakerne*" (FEK, u.å.). Retningslinjene påpeker også at offentlige personer bør regne med at deres adferd i offentligheten kan bli gjenstand for forskning. Basert på opplysningenes offentlige og lite sensitive natur, og NSDs vurdering om at de registrerte ville ha lav nytte av å motta informasjonen, ble dette prosjektet gjennomført uten samtykke fra de registrerte. Det ble likevel utarbeidet med fokus på saklighet og omtanke i innholdet.

4. Analyse & drøfting

Hovedformålet med denne oppgave er som sagt å studere hvordan Petter Northug etter fartskontrollen i august 2020 anvendte ulike krisekommunikasjonsstrategier i et forsøk på å gjenvinne publikums tillit til hans forstandighet, moralske karakter og velvilje. Et viktig poeng her er også å belyse *hvorfor* han benyttet disse strategiene i utgangspunktet. Dette kapitlet, som kombinerer analyse og drøftes, begynner derfor med en grundig kartlegging av krisens partikulære kontekst. Deretter analyseres Northugs språkbruk i den første uken av krisen med Benoits strategier for imagegjenopprettelse som analysekategorier. Hovedfunnene i studiet oppsummeres i to separate oversikter, én for hver tekst. Parallelt med denne analysen diskuteres spenningene i materialet og alternative tolkninger.

4.1 Northugs retoriske situasjon

Petter Northugs andre offentlige krise avviker noe fra den typiske krisetriologien ved at den ikke begynner med en *kategoria*, men en innrømmelse fra aktøren selv. Northug ble ikke beskyldt for noe. Hans publikum ante fred og ingen fare fram til han selv informerte om fartskontrollen og kokainfunnet fredag 14. august. Bildet under viser ordene som overrasket store deler av folket og satte i gang en ny diskurs om den kontroversielle skihelten.

Figur 4: Skjerm bilde av det avslørende Facebook-innlegg (Northug, 2020)

Det var ingen retorisk situasjon før dette innlegget ble publisert. I begynnelsen av kapittel 2 så vi på hvordan retorikeren Lloyd Bitzer delte den retoriske situasjonen i tre elementer; *det påtrengende problemet*, *publikum* og *de retoriske vilkårene* (Bitzer, 1968). Det påtrengende problemet er selve ufullkommenheten i situasjonen som må gjøres noe med. Det kan forstås som et slags spørsmål som venter et svar. Som vi har sett består dette problemet av både *faktiske forhold* (hendelser, ideer, relasjoner osv.) og en tilknyttet *interesse* som inviterer til retorisk respons. Nærmest alle situasjoner består av faktiske forhold, men ofte er de ikke annet enn nøytrale fakta (Kjeldsen, 2015, s. 82). De færreste visste hva som hadde skjedd den torsdagen, da Northug var på vei hjem fra Trysil Sommerskiskole. Man visste dermed ikke at forholdene i situasjonen var problematiske. Derfor var det lite offentlig engasjement knyttet til det som hadde skjedd, eller spesifikke ønsker om hvordan det skulle løses. Med den fordømmende ytringen "*jeg har gjort en stor feil*" ble denne interessen vekket til live. Det oppstod ulike forventninger knyttet til hvordan Petter Northug, som den skyldige, skulle navigere situasjonen. Vi kan trygt si at langrennsstjernen var proaktiv, i og med at han kom pressen i forkjøpet. Det kan argumenteres for at dette var et strategisk valg fra et Northug-team som ikke ønsket å gjenta den samme reaktive håndteringen som i 2014. Ifølge Gard Steiro, sjefredaktør i VG, hadde de tatt kontakt med teamet noen timer før innlegget for å få bekreftelse, etter å ha fått tips fra flere vitner til fartskontrollen (Marstrander et al., 2020). Før nyheten brøt som en dramatisk avsløring, ble Northug derfor sannsynligvis rådet til å tilstå. På grunn av denne tilståelsen fremstod han allerede fra start som mer ærlig, men lovbruddene var fremdeles provoserende. Krisens retoriske situasjon tok raskt form. Den var en talesituasjon karakterisert av tvang, som satte rammer som skihelten måtte tilpasse seg etter.

4.1.1 "Den støtende handlingen"

Northugs retoriske situasjon ble først og fremst preget av at forholdene i saken var negative. Her er det snakk om det Northug innrømmet at han hadde gjort. Det er også dette vi kan referere til som "den støtende handlingen". Northugs handlinger gjorde situasjonen alvorlig, og desto mer tvingende. Den betydelige alvorlighetsgraden kom av at det ikke bare var snakk om en støtende handling. For det første, bestod situasjonen av *flere* handlinger. På den ene siden hadde man fartsøvertredelsen. Da Northugs Jaguar ble stoppet av en politipatrulje på E6, like ved Oslo lufthavn, var dette fordi den hadde blitt målt til 168 km/t i 110-sonen (Søreide et al., 2020). Det var også mistanke om at langrennsstjernen hadde kjørt i

ruspåvirket tilstand, så det ble tatt en blodprøve og en spyttprøve. Senere samme kveld undersøkte Oslo politidistrikt leiligheten hans i Oslo sentrum. Her fant de det som ble kalt "en mindre mengde narkotika" (Søreide et al., 2020). Dette bringer oss til den andre omtalte handlingen, narkotikabesittelsen. Det andre aspektet som bidrar til alvorlighetsgraden er at disse handlingene ikke bare er *støtende* i den forstand at de bryter med samfunnets uskrevne normer. De assosieres begge med stor risiko og er klare brudd på norsk lov. Aristoteles skrev hvorfor brudd på skriftlige lover kan oppleves verre enn brudd på uskrevne regler; (...) *for the man who commits crimes for which terrible penalties are provided will not hesitate over crimes for which no penalty is provided at all* (Aristoteles, 2004, s. 70).” Northugs Facebook-innrømmelse, særlig kombinasjonen av de omtalte handlingene, gjorde at publikum begynte å stille spørsmål ved den etiske legitimiteten hans. At langrennsstjernen ideelt sett skal gå fram som et godt eksempel er én ting. Dette betyr ikke at han må ufeilbarlig. De fleste har en viss forståelse for at ting kan gå galt, men enkelte feil er mer akseptable enn andre.

Lørdag 15. august sendte Øst politidistrikt ut en pressemelding hvor de bekreftet fartskontrollen (Mueller et al., 2020). De bekreftet også kokainfunnet og la til at Northugs førerkort hadde blitt rutinemessig beslaglagt. Videre skrev de at en blodprøve hadde blitt tatt, og at resultatet av den var ventet om noen dager. Basert på den tilgjengelige informasjonen om den pågående saken hadde publikum ingen andre å klandre enn Northug.

Fartsovertredelsen og narkotikabesittelsen skapte det som i krisekommunikasjonen kalles en "*preventable (intentional) crisis*" (Coombs, 2004). Begge handlingene var lovovertrедelser som Northug kunne unngått. 110 km/t er godt kjent som den høyeste tillate farten i Norge. Sakens fordømmende faktum var at han kjente trafikkrisikoen, men likevel valgte å kjøre i for høy hastighet. I noen krisetilfeller, slik som med mindre uhell og praktiske utfordringer, vil publikum kunne tenke; "vel, det kan skje den beste". Dette var ikke ett av de tilfellene. Det som skjedde bak rattet på Northugs Jaguar ble ansett som godt innenfor hans *kontroll* som en voksen og informert bilist. Derfor ble han tilskrevet alt ansvaret for utfallet.

Alvorlighetsgraden av krisen ble dempet av at råkjøringen ikke skadet noen. Av flere talspersoner for ulike trafikkorganisasjoner ble han likevel tilskrevet ansvar for skaden han kunne ha forårsaket hvis det hadde gått galt: "*For høy fart er den enkeltaktiviteten som bidrar mest til ulykker,*" sa Bård Morten Johansen i Trygg Trafikk. "*Det er også medvirkende faktor i flertallet av dødsulykker. Problemer med høy fart er at det skal så lite til før det kan bli*

dramatisk" (Blomkvist & Myklebost, 2020). Henrik Pettersen Sunde, talsperson for Ung i trafikken, uttrykte også en frykt for at Northugs adferd skulle føre til at unge bagatelliserte råkjøring (Blomkvist & Myklebost, 2020). Selv om fartsovertredelsen ikke skadet noen representerte den, for disse interessentene spesielt, en holdning som kunne ha en svært negativ påvirkning på samfunnet.

Northug var også klar over at stoffet han hadde hjemme stod oppført på narkotikalistene. Dette var også med på å øke ansvarstilskrivelsen. Ikke bare stred kokainbesittelsen mot samfunnets normer, men den fremstod også i strid med hans egne proklamerte verdier. Til tross for at Northug har vært kjent som en opprørske utøver, har han også konsekvent vist troskap til flere av idrettens normer. Han har uttalt seg om doping med avsky og gått hardt ut mot konkurrenter som har blitt tatt for regelbrudd. Han kritiserte russeren Natalja Matvejeva i forbindelse med dette, og senere også østerrikerene Johannes Dürr og Max Hauke (Godø, 2019). Så "forbannet" var Northug over Dürres dopingavsløring at han truet utøveren med vold. Under VM i Seefeld gikk Dürr ut mot Northug. *"Hvorfor hater han meg så mye?"* sa han. *"Jeg har aldri gjort han noe."* Northug svarte: *"Det er idiotisk at han gjør et slikt intervju med tanke på alle de unge skitalentene som leser det. Han bør vise anger og komme seg bort fra rampelyset. Kom deg bort og ikke vis deg i media"* (Larsen, 2019). Denne episoden var direkte sportsrelatert, i motsetning til råkjøringen og narkotikabesittelse, men Northugs ytringer den gang sa noe om hans syn på regelbrudd og utøverens rolle. Hans voldsomme forsvar av reglene tilsa at han verdsatte dem, og omtalen av unge skitalenter tilsa at han var bevisst på utøverens ansvar som rollemodell. Det må sies at ytelsesfremmende stoffer i idretten ikke kan settes i samme bås som kokain utenfor idretten. Det var likevel en uoverensstemmelse mellom kokainen og det sunne utøverimagnet Northug hadde opprettholdt gjennom årene. Ser man bort fra det rettslige kan man argumentere for at langrennsstjernen i 2020 ikke lenger var en toppidrettsutøver, og at han derfor ikke kunne forventes å opprettholde den samme livsstilen. Dette argumentet mister raskt sin gyldighet, for utstyrsmærkevaren hans på denne tiden var fullstendig knyttet til hans karriere, atletens livsstil og verdier (Team Northug, u.å.).

Like etter at Northugs lovbrudd ble kjent rettet pressen noe av søkelyset mot samarbeidspartners hans, med spørsmål om de skulle bryte avtalene sine med han. Flere av disse aktørene, blant annet Norges Skiforbund og Volleyballforbund (som begge hadde utstyrsavtaler med Northug) svarte at de skulle ta seg tid til å vurdere saken (Lone, 2020). Red Bull Norge, som har samarbeidet med skihelten siden 2009, bemerket at han var en *“usedvanlig talentfull idrettsutøver”* som hadde innrømmet det han hadde gjort, men ville ikke kommentere saken videre (Lone, 2020). Stiftelsen VI, en stiftelse som arbeider for å øke livskvaliteten til folk med nedsatt funksjonsevne, og som Northug har vært ambassadør for siden november 2019, svarte at de ønsket å støtte han. Her er det vesentlig å påpeke at store idrettsprofiler som Marit Bjørgen, Therese Johaug og Aksel Lund Svindal sitter i styret i denne stiftelsen. Man kan derfor hevde at virksomhetens støtte var en refleksjon av deres støtte. Kun det profesjonelle sykkellaget Uno X valgte å terminere utstyrsavtalen sin med Northug. Da hadde de syklet med Northug-brillene i ett år. *“Vi tar selvsagt full avstand fra handlingen, som setter både enkeltindivid og andre i fare. De handlingene må man ta ansvar for,”* sa sykkelsjefen Jens Haugland om råkjøringen (Lone, 2020). Han la likevel til at han håpet Northug fikk den hjelpen han trengte.

Kategoria-teorien beskriver det retoriske angrepet som noe entydig. En aktør utfører én eller flere støtende handlinger og dette resulterer i anklager om inkompetanse eller likegyldighet. I Northugs tilfelle var responsen mer tvetydig. Knut Kristian Hauger, ansvarlig redaktør i Kampanje, påpekte at råkjøringen var hensynsløs og at den slags adferd kunne være ødeleggende for merkevaren hans (Hauger, 2020 a). Samtidig brukte han, i likhet med flere sportskommentatorer i debatten, ordet "trist" for å beskrive situasjonen (Løfaldli, 2020; Welhaven, 2020; Ødegård, 2020). Flere mente at det var "trist" å se Northug sabotere for seg selv, særlig på grunn av rollemodellfunksjonen hans. Denne uttrykte sympatien var kanskje med på å dempe kritikken, men den overdøvet den ikke. Professor ved institutt for kommunikasjon og kultur på Handelshøyskolen BI, Peggy Brønn, var en av de som var kritiske til innlegget hans i sosiale medier. *"Han tar ingen eierskap, det er bare han som sier at han synes det er synd at han ble tatt, "* sa hun (Njie, 2020). Det nærmeste vi i dette tilfellet kommer en tydelig kategoria er nok likevel Kultur- og likestillingsminister Abid Rajas reaksjon. *“Det er tusenvis av barn og unge som ser opp til ham, og dermed er han med på å svekke omdømmet til idretten,”* sa han. *“Han er ikke den rollemodellfiguren han bør være”*

(Bugge, 2020). Videre bemerket han at kokainbesittelsen gjorde saken “ekstra ille”, og at de som bruker kokain, på generelt grunnlag, er med på å støtte narkotikakarteller som dreper mange mennesker (Bugge, 2020). At dette retoriske angrepet kom fra en avsender som var advokat før han ble politiker og stortingsrepresentant er meningsbærende. Rajas utdanning dekker feltene kriminologi, menneskerettigheter og psykologi (Stortinget, 2020). Man kan derfor si at han har svært sterk ethos og at hans kritikk av Northugs adferd veide ekstra tungt av den grunnen.

4.1.2 Krisehistorikken

Northugs egen krisehistorikk bidro også i høyeste grad til å forsterke ansvarstilskrivelsen, og dermed trusselnivået. Teorien om ansvarstilskrivelse i kriser tilsier at det ikke bare er kontrollaspektet som spiller en rolle, men også *stabilitetsaspektet* (Frandsen & Johansen, 2009, s. 62). Med stabilitet sikter man til handlingens frekvens og spørsmålet om aktøren har vært innblandet i noe lignende før. Hvis faktumet at ingen ble skadet av Northugs råkjøring var med å redusere krisens intensitet, gjorde hans innblanding i en lignende krise det motsatte. Natt til søndag 4. mai 2014, satte han seg nemlig bak rattet på sin sponsede Audi med en promille på ca. 1,65 (Persson & Skarrud, 2014). Han hadde med seg en kamerat i passasjeretsetet og sammen krasjet de i et autovern i Trondheim. Politiet har senere beregnet at Northug hadde en hastighet på minst 83 km/t i en 40-sone (Persson & Skarrud, 2014). Etter å ha forlatt kameraten og rømt fra ulykkesstedet, ble den daværende 28-åringen vekket hjemme av to politimenn og pågrepet (Bentsen & Skjerdingsstad, 2018). Han ble kjørt på legevakten og deretter vist til en glattcelle på politistasjonen. Den første omtalen om bilulykken ble publisert av Adresseavisen tidlig søndag morgen, men på dette tidspunktet var det ikke kjent hvem som eide bilen (Carlsen, 2016, s. 46). Da dette ble kjent, senere på ettermiddagen, stod Northug plutselig over en krise ulikt noen annet han hadde håndtert før. Følgende høst ble han tiltalt for seks brudd på veitrafikkloven og straffeloven (Murtnes, 2014). Han endte opp med å bli fratatt førerkortet i fem år. I tillegg fikk han en bot på 185 000 kroner og en ubetinget fengselsdom på 50 dager, som han sonet hjemme med fotlenke (Persson & Skarrud, 2014).

Litteraturen om beklagelse som et offentlig rituale hevder at orden gjenoprettes når den beskyldte uttrykker aksept for normen de anses å ha brutt (Hearit, 2006, s. 19). I en pressemelding sendt ut den dagen han ble pågrepet sa Northug blant annet følgende: *“Jeg vil på det dypeste beklage det som har skjedd. Jeg er svært ulykkelig nå, og veldig skuffet over det jeg har gjort. Samtidig er jeg takknemlig for at min dårlige dømmekraft ikke fikk enda større konsekvenser. Jeg har åpent forklart politiet om det som skjedde, og er beredt til å ta straffen for mine handlinger (VG, 2014).”* Med dette antydte han at han ikke hadde ønsket å skade noen. Det lå også mellom linjene at han respekterte både politiets autoritet og det norske regelverket. Det var regelverket han hadde trosset i utgangspunktet. Dermed kan man si at pressemeldingen uttrykte aksept for de brutte normene. Det tok likevel ikke slutt der. Allerede dagen etterpå gjennomførte Northug intervjuer med TV 2, VG og Adresseavisen, hvor han fortsatte å uttrykke anger. TV 2 Sportens Siri N. Avlesen spurte om livsstilen hans var ute av kontroll, eller om denne episoden var et enkelttilfelle. Til dette svarte han sistnevnte, og at han ikke ønsket å bli husket for det (TV 2, 2014). Etter at dommen var forkynt, ble det også arrangert en pressekonferanse hvor langrennsstjernen omtalte promillekjøringen som “tankeløs”. Han sa at han kom til å skamme seg over det for resten av livet (Persson & Skarrud, 2014). Som nevnt innledningsvis viste en spørreundersøkelse at flertallet tilga han, og da han i 2015 imponerte med sin beste VM-prestasjon økte folkets respekt for skihelten atter en gang (Carlsen, 2016, s. 54). En kan nok likevel hevde at fyllekjøringen etterlot permanente "riper" i hans ethos, særlig hans *arête* og *eunoia* som omhandler moralsk karakter og velvilje overfor publikum.

To år etter krasjet på Byåsen, i et eksklusivt intervju med ukebladet Her og Nå, bemerket Northug at han hadde lært fra episoden. *“Det som skjedde har forandret meg veldig, man blir mye mer bevisst over egne handlinger”* sa han (Falch, 2016). Som krisen i august 2020 hadde episoden i 2014 vært innenfor hans kontroll. Det var derfor formålstjenlig for han å forsikre publikum at han angret og hadde forandret seg som person. Northug handlet likevel ikke på en måte som var i samsvar med denne angeren, da han i august 2020 begikk lovbrudd på nytt. Det oppstod dermed uoverensstemmelser mellom hans karakter (slik han ga uttrykk for den i offentligheten) og hans handlinger. Denne krisehistorikken, som han selv hintet til i *Facebook*-innlegget 14. august, ble påpekt gjentatte ganger i medieoppslagene som fulgte. VG-kommentator Leif Welhaven var en av de som poengterte at krisen i 2014 ville forsterke ansvarstilskrivelsen. *“Én ting er å få tilgivelse etter én episode som aldri skulle ha funnet sted*

– *gang nummer to blir fort verre,*” skrev han (Welhaven, 2020). I boken *Rhetoric* skrev Aristoteles blant annet at en forbrytelse anses som verre hvis den ansvarlige er den første, eller nesten den eneste, som begår den (Aristoteles, 2004, s. 70). Til tross for at Northug ikke er den eneste i Norge som har begått disse lovbruddene er det nærmest ingen i hans posisjon som har blitt tatt for det samme. Det er hvert fall ingen i hans posisjon som har blitt tatt to ganger. Hvis opprettholdelsen av et image kan forstås som fremføringen av en rolle kan det sies at Northug spilte rollen sin dårlig her. Kommersielle strategier og mål bør ikke antas med skråsikkerhet, men slik merkevaren Northug presenteres på hjemmesidene er hensikten å vekke assosiasjoner til suksess og sunnhet, ikke kriminalitet (Team Northug, u.å.). Alt dette var faktorer som la strenge føringer for Northugs kommunikasjon.

4.1.3 Det påtrengende problemet

I kapittel 2.1.3 understrekes det at en situasjon kan inneholde flere påtrengende problemer, og at disse ikke behøver å være av den retoriske art (Bitzer, 1968). Dette samsvarer med forholdene i dette caset. Mandag 17. august bekreftet politiet at Northug var siktet for tre lovbrudd: Kjøring i for høy hastighet, kjøring i ruspåvirket tilstand og oppbevaring av narkotika (Haugli & Brennevann, 2020). For skihelten var dette naturligvis et påtrengende problem. Siktelsen var en hindring i livet hans, og noe han mest sannsynlig ønsket å løse. Situasjonen var likevel ikke en som kunne løses fullstendig ved hjelp av diskurs.

Lovbruddene skulle føre til en straff, og store deler av denne rettslige prosessen lå utenfor hans kontroll. Ifølge advokaten og strafferettseksperten Anett Osnes Fause fungerte blant annet hans tidligere straff for overtredelse av veitrafikkloven som “et straffeskjerpene element” (Friberg et al., 2020). Selve fartsovertredelsen gjorde også at risikoen for ubetinget fengsel var stor. Northug hadde likevel kontroll over hvordan han som den siktede fremstod i straffesaken. Dersom han fremstod som angrende ville dette sannsynligvis ha en positiv påvirkning på straffeutmålingen. Akkurat dette kunne han gjøre noe med som en taler. Ikke bare kunne han uttrykke anger ved hjelp av kommunikasjon, det *krevede* kommunikasjon. Det er viktig å merke seg at Northugs retorikk i dette tilfellet ikke bare hadde evnen til å påvirke legitimiteten hans, men også (til en viss grad) friheten hans. Det er klart at Northugs dom skulle avgjøres i Oslo Tingrett, og ikke i offentligheten. Dersom angeren hans der skulle være troverdig måtte den likevel samsvare med handlingene og ytringene hans i offentligheten. Vi kan derfor si at Northugs retoriske situasjon ved krisens utbrudd var karakterisert av tvang.

Han var på mange måter nødt til å be om unnskyldning og vise en genuin interesse for forandring.

4.2 Northugs apologia

Kjeldsen skriver at en av talerens oppgaver er å “*oppdage og utnytte de rette retoriske vilkårene, slik at hans retoriske respons vil påvirke publikum og løse problemet slik han ser det*” (Kjeldsen, 2015, s. 87) Northugs retoriske situasjon hadde ikke bare begrensninger, den bød også på visse muligheter. Skihelten var i en særskilt posisjon til å vurdere og utnytte disse. Som offentlig figur hadde han tilgang til profesjonell rådgivning. Ifølge TV 2 var det PR-byrået First House som utformet kommunikasjonsstrategien hans etter siktelsen, men byrået selv ønsket verken å bekrefte eller avkrefte dette (Frøjd et al., 2020). Videre var Northug i stand til å velge hvilke kanaler han skulle ta i bruk, og på denne måten ha en viss teknisk kontroll over situasjonen. Han leverte første fase av sin apologia gjennom digitale plattformer, som har distinkte retoriske vilkår. Både *Instagram* og *Facebook* (hvor han opprinnelig publiserte innrømmelsen) er sosiale nettsamfunn kjent for sitt dynamiske, brukergenererte innhold. Der behøvde han ikke å stå ansikt-til-ansikt med andre og hold en fattet tale. Der er det nemlig lavere terskel for å ytre seg spontant, uformelt, og vise sterke følelser (Haugseth, 2013, s. 98). Northug kunne slippe unna med å skrive noen få følelsesladde ord og trekke seg tilbake. Størst av alt var muligheten til å sende dette budskapet raskt og direkte til en følgerskare som ga ha en egen form for sosial autoritet (Haugseth, 2013, s. 125). Dermed var han i en mye bedre posisjon til å vinkle diskursen enn han hadde vært hvis forholdene først ble konseptualisert av journalister og redaktører. Den andre fasen av Northugs apologia leverte han gjennom de tradisjonelle massemediene. Pressekonferansen var en stor fellessak som ble sendt direkte. Med videoformatet kom andre visuelle og auditive rammer. Her var det mindre rom for å gjemme seg, for skihelten måtte (på klassisk retorisk vis) møte opp og tale. Samtidig egnet mediet seg perfekt for bruk av stemmeleie, mimikk og kroppsspråk, og dette kunne Northug bruke til sin fordel ved å vise publikum at han *virkelig* mente det han sa.

4.2.1 Facebook-innlegget

Petter Northugs eneste offisielle *Facebook*-side hadde per 12. mai 2021 472 000 følgere. Det er en nettside som oppdateres relativt jevnlig, men som i liten grad er dedikert til privatpersonen Petter. En rask gjennomgang av månedene mai, juni og juli 2020 viser at det ble lagt ut til sammen 20 innlegg i løpet av denne tiden (Northug, u.å.). Det var 8 i mai, 8 i juni og 4 i juli. 3 av disse var personlige, mens resten var jobbrelatert. 11 av innleggene var reklame for Northug Eyewear. Det var derfor grunn til å anta at aktiviteten i august skulle fortsette i den samme retningen, men fredag 14. august publiserte skihelten et langt mer personlig innlegg. Det bestod av et svart-hvitt nærbilde av han selv og en bildetekst som, i motsetning til mesteparten av de andre på siden, var fri for fargerike emoji-er.

PN: *“I går kveld ble jeg stoppet av politiet i fartskontroll. Jeg kjørte altfor fort, og ble også tatt med på legevakten til blodprøve. I tillegg fant politiet en mindre mengde narkotika hjemme hos meg. Det dreier seg om kokain. Jeg er forvilet og redd for hva fremtiden vil bringe, og utrolig lei meg for alle de som jeg nå har skuffet, igjen. Jeg vet at det nå blir en straffesak. Da skal jeg ta ansvar for det jeg har gjort.”* (1, v2)

Kvelden før sendte politiet ut en *Twitter*-melding om at noen hadde blitt stoppet i fartskontroll, men den inneholdt ikke informasjon om hvem dette var (Politiet i Øst, 2020). Her bekreftet Petter Northug at det kritikkverdige hadde funnet sted, og at han var den ansvarlige. Budskapet var en del å fordøye for et intetanende publikum. Det inneholdt mer informasjon enn politiets melding, blant annet at det ble tatt en blodprøve og Northugs egne refleksjoner rundt situasjonen, men det var fremdeles viktige detaljer som manglet. For det første ble ikke den nøyaktige hastigheten avslørt, til tross for at teksten tydeliggjorde at Northug kjørte over fartsgrensen. For det andre ble det nevnt at det hadde blitt gjort funn av “en mindre mengde” kokain uten å presisere nøyaktig hvor mye stoff det var, eller hvem det tilhørte. Siden det ble funnet hjemme hos Northug kunne man anta at det tilhørte han. For den jevne leseren var det nok imidlertid vanskeligere å anta hva en “mindre mengde” kokain betydde. Til slutt pekte blodprøven på at politiet hadde mistenkt ruspåvirket kjøring, men dette ble heller ikke forklart. Det som *var* tydelig ut fra teksten var at den tidligere straffedømte Petter Northug hadde begått flere lovbrudd og blitt tatt for det. Dette øyeblikket, mer enn noe annet i krisen, viser hvor raskt talerens subjektive ethos kan forandre seg.

Innledende ethos

I lys av den utvidede retorikkforståelsen kan Northugs ethos deles inn i tre tidsfaser. I kapittel 2.1.2 ble det forklart at disse kalles *innledende ethos*, *avledet ethos* og *endelig ethos* (Kjeldsen, 2015, s. 125). Northugs subjektive ethos er ikke statisk. Troverdigheten hans kan endre seg fra den ene situasjonene til den andre. Han får retorisk "bagasje" som han tar med seg ut av talesituasjoner og inn i nye. Denne kan like gjerne være positiv som negativ. Når det her er snakk om innledende ethos sikter man til de forhåndsinnstillingene publikum hadde om Petter Northugs troverdighet før han la ut innlegget på sosiale medier. Skiheltens innledende ethos hadde ikke noe med teksten han publiserte 14. august. Allerede før publikum hadde rukket å lese den hadde de konstruert hans innledende ethos basert på det de visste om blant annet de tidligere uttalelsene og handlingene hans. Det kan hevdes at Northug hadde *høy innledende ethos*, særlig på grunn av at hans *phronesis* på denne tiden var relativt sterk. Phronesis er som sagt den av de tre ethos-dimensjonene som omhandler talerens forstandighet, deres praktiske kompetanse, intellekt, fornuft osv. (Aristoteles, 2004, s. 80). Northugs phronesis kan sies å ha vært sterk fordi han, i overgangen fra toppidretten til forretningsverdenen, viste en imponerende evne til å kunne lykkes i ulike bransjer.

Like etter at langrennsstjernen la opp i 2018 ble han omtalt av sponsoranalytikeren Vegard Arntsen som den største kommersielle merkevaren langrenn har hatt (Fredø & Jerijervi, 2018). Det skulle raskt vise seg at han ikke hadde planer om å begynne å leve et anonymt liv. TV 2 kunne bekrefte allerede da at de hadde inngått en langsiktig avtale med Northug, og at han skulle jobbe med sportsrelatert innhold. Merkevaren hans skulle bygges videre med hjelp fra utvikleren Jon Inge Gullikstad (av Brand Assist) og industridesigner Bård Eker (Fredø & Jerijervi, 2018). I løpet av 2019 lanserte de tre en brillekolleksjon, som ved hjelp av en signert utstyrsavtale med Skiforbundet, ble eksponert i det rette miljøet (Jorem, 2018). Vi kan trygt si at Northug Eyewear ble en suksess, for bare to måneder senere hadde de solgt 40 000 sportsbriller til over 200 butikker (Grini, 2019). Fire uker etter lanseringen viste en undersøkelse av Norstat at en halv million nordmenn vurderte å kjøre Northug-brillene (Grini, 2019). Samme undersøkelse viste også at Northug-merkevaren var på tredjeplass (bak Oakley og Ray-Ban) på listen over de tre første sportsbrillemerkene nordmenn tenker på. I tillegg til lanseringen av merkevaren sin hadde Northug også utvidet imaget sitt som TV-personlighet. I mai 2020 ble det nemlig annonsert at han, sammen med Gunde Svan, skulle

bli programleder for "Landskampen" på TV 2 (Haus, 2020). Året før hadde han selv vært deltaker i programmet, hvor svenske og norske vinteridrettsutøvere kjemper mot hverandre, og vunnet. Publikum tenkte ikke nødvendigvis på alt dette da de leste *Facebook*-innlegget, men de hadde en generell oppfatning om hvem Petter Northug var basert på aktiviteten hans de siste årene. For mange bunnet denne oppfatningen i at han hadde blitt en kompetent og drevet forretningsmann.

Ettersom det tidligere har blitt skrevet at fyllekjøringen i 2014 kan ha etterlatt permanente "riper" i Northugs ethos, kan det fremstå motsigende at hans innledende ethos her vurderes som høy. For det første handler dette igjen om tidsaspektet. Publikum hadde ikke det samme inntrykket av Northugs moralske karakter og velvilje rett etter fyllekjøringen i 2014 som de hadde like før krisen i 2020. Det hadde gått mange år og tilliten til skihelten ble sakte, men sikkert gjenoppbygget gjennom det "gode" han gjorde i mellomtiden. Northug kunne valgt å bruke ressursene sine på det som kun gagnet han, men det gjorde han ikke. Blant annet viste arbeidet hans som instruktør på skiskoler et samfunnsengasjement som for mange underbygget den etiske legitimiteten hans. Det samme kan sies om det senere arbeidet hans som ambassadør for Stiftelsen VI og Wings for Life World Run, et løp som samler inn penger til forskning på ryggmargsskader (Northug, 2018). For det andre kan man hevde at Northugs phronesis er den viktigste av hans ethos-dimensjoner, på grunn av den rollen han har i samfunnet. I kapittel 2.1.2 ble det poengtert at alle ethos-dimensjonene ikke behøver å være like sterke for at avsenderen skal regnes som troverdig (Kjeldsen, 2015, s. 120). Ofte er det personens rolle som avgjør hva som er mest tungtveiende. Som en TV-personlighet og forretningsmann forventet publikum først og fremst at Petter Northug var underholdende, kunnskapsrik om skiidrett, og at han solgte produkter av god kvalitet. Mye tyder på at han levde opp til alle disse forventningene. Derfor kan man påstå at Northugs innledende ethos var høy, men på grunn av krisehistorikken hans skulle det ikke mye til for å true dette.

Avledet og endelig ethos

Northugs avledete ethos er den han ble tildelt i løpet av *Facebook*-innlegget, på bakgrunn av de retoriske valgene han tok (Kjeldsen, 2015, s. 125). Teksten var kort, men den ga fremdeles mottakeren en distinkt oppfattelse av Northugs personlige karakter. Man kan argumentere for

at skihelten både tok ansvar for det kritikkverdige som hadde skjedd og tok på seg en offerrolle på samme tid. Formuleringen "*jeg har gjort en stor feil*" tydeliggjorde at han ikke klandret noen andre og at ansvaret lå hos han selv. Ikke bare innrømmet han som sjåfør at han hadde kjørt over fartsgrensen, han brukte betegnelsen "*alt for fort*". Dette indikerte at han selv anså det som en grov overtredelse av veitrafikkloven. Videre ba han ikke bare om unnskyldning for å ha skuffet publikum, men spesifikt for å ha skuffet *igjen*. Som tidligere påpekt i kapittel 4.1.2 handler ikke graden av ansvarstilskrivelse bare om hva den aktøren har gjort, men også hvilken krisehistorikk de har. Selv om ordet "igjen" var en liten annerkjennelse av de alvorlige lovbruddene Northug begikk i 2014, var det likevel en viktig annerkjennelse. Samtidig viste formuleringen "*jeg er fortvilet og redd for hva fremtiden vil bringe*" lite omtanke for andre enn han selv. For mottakeren kunne det virke som om han brydde seg langt mer om sitt nå truede image enn de menneskene han hadde satt i fare med råkjøringen. Slik sett kan man si at han tok på seg en slags offerrolle. Det kan hevdes at Northugs ethos, som innledningsvis hadde vært sterk, falt dramatisk med de fordømmende innrømmelsene i dette innlegget og at helhetsinntrykket førte til at skihelten ble tilskrevet *lav endelig ethos*.

Oversikt over funn

Tabellen under viser en oversikt over de to gjenoppbyggingsstrategiene som er å finne i denne bildeteksten. Den første er *beklagelse*. Den andre er *korrigerende handling*. Som nevnt i kapittel 2.4.2 om strategier for imagegjenoppbyggelse kan en beklagelse også ses på som et offentlig rituale (Hearit, 2006, s. 19). Tanken her er at den beskyldte går inn i et slags "offentlig skriftemål" og ber om tilgivelse. De bekrefter på nytt troskap til de herskende normene, og på denne måten gjenoppbygges den sosiale orden som eksisterte før den kritikkverdige adferden. I lys av dette perspektivet hadde Northug gått inn i "det offentlige skriftemålet" på sosiale medier og "bekjente syndene sine" allerede dagen etter å ha begått de. Ved å si at han var "utrolig lei seg" for å ha skuffet igjen bekreftet han på nytt troskap til lovene og normene han hadde brutt. Videre kombinerte han dette budskapet med å forsikre mottakeren om at han skulle "ta ansvar for det han hadde gjort". Det var et "løfte" om å gjøre det godt igjen, som underbygget beklagelsen i den forstand at Northug ansvarliggjorde seg selv. Samtidig kan det sies at det var et vagt "løfte", for han sa ingenting om akkurat hva det var han skulle gjøre. Man kan derfor stille spørsmål ved Northugs autensitet, slik den

fremstod i dette innlegget. På den andre siden kan man argumentere for at de digitale mediens «kultur» gjorde skiheltens kortfattethet akseptabel. Mottakeren som gikk gjennom utallige nye innlegg på sin *Facebook*-konto forventet ikke nødvendigvis en tale. De satte kanskje pris på å få en kort oppsummering av sakens forhold, en unnskyldning, et “løfte” om korrigerende og lite annet. De som følgende fredag oppsøkte pressekonferansen derimot, hadde andre forventninger knyttet til Northugs apologia som vi skal utforske i delkapittelet som følger.

STRATEGIER FOR IMAGEGJENOPPRETTELSE I <i>FACEBOOK</i> -BILDETEKSTEN	
Hovedstrategi	Eksempel
<i>Korrigerende handling</i> (<i>Corrective action</i>)	PN: «Jeg vet at det nå blir en straffesak. Da skal jeg <u>ta ansvar for det jeg har gjort.</u> (1, v2)
<i>Beklagelse</i> (<i>Mortification</i>)	PN: Jeg er fortvilet og redd for hva fremtiden vil bringe, og <u>utrolig lei meg for alle de som jeg nå har skuffet, igjen.</u> (1, v2)

Figur 5: Strategier for gjenopprettelse i Northugs Facebook-innlegg (Benoit, 2007)

4.2.2 Pressekonferansen

Selv om krisen handlet om Northug ble språkbruken hans naturligvis påvirket av de som hørte på. I kapittel 2 ble det påpekt at enhver tale er et samspill mellom tre faktorer; a) den som taler, b) det som omtales og c) dem som tiltales (Kjeldsen, 2015, s. 33). Senere, i metodekapittelet ble det også nevnt at journalistiske intervjuer gjennomføres for publikum (Handgaard et al., 2013, s. 146). Northug inviterte til pressekonferanse for å omtale alvorlige hendelser. Disse hendelsene hadde en direkte innvirkning på både hans privatliv og karriere, men det var ikke bare temaet som påvirket hvordan han pratet. Publikum påvirket også Northugs tone, ordvalgene og mimikken hans. Vi kan anta at hans nærmeste venner og

familiemedlemmer visste mer om livssituasjonen hans enn resten av befolkningen. Han hadde kanskje svart på noen av spørsmålene deres, og i disse samtalene hadde han nok større frihet til å uttrykke seg slik det passet han. Når vi her snakker om publikum, sikter vi ikke til de som stod Northug nærmest. Som et resultat av den sosiale posisjonen hans bestod hans publikum av hundretusener av interessenter, både i Norge og utenlands. Noen av disse menneskene var bare lyttere som egentlig ikke brydde seg om saken. Noen var tidligere Northug-tilhengere som nå hadde bestemt seg for at "nok er nok". Bitzer argumenterte for at det retoriske publikum ikke nødvendigvis er alle mottakere, men de som er i stand til å påvirkes av avsenderens kommunikasjon, og har mulighet og vilje til å respondere eller bidra til en slags forandring (Bitzer, 1968, s. 8). Northugs *retoriske publikum* var ikke hans urokkelige motstandere. Det var de som kunne overbevises, og som derfor ventet på å høre hva han hadde å si. De hadde en reell makt over han, for de kunne (basert på hans retorikk) velge å løfte han opp eller rive han ned fra den sosiale pidestallen han levde av.

Vi kan forestille oss at dette publikummet oppsøkte pressekonferansen fordi de hadde spørsmål de ønsket å få besvart før de "stemplet" Petter Northug. En kan ikke gjette seg frem til alle disse refleksjonene, men det er forsvarlig å anta at noen av følgende spørsmål gikk igjen: Hvorfor gjorde Northug dette? Tror han at han er over loven? Bryr han seg ikke om at han kunne skadet (i verste fall drept) noen med råkjøringen sin? Er han i det hele tatt den personen han har utgitt seg for å være? Det disse refleksjonene hadde til felles var at de var alvorlige spørsmål knyttet til Northugs *phronesis*, *arête* og *eunoia* (Aristoteles, 2004, s. 80). Det kan sies at pressens normative oppgave i denne saken ikke bare var å objektivt forfatte historien, men å være en gransker og "motmakt" (Allern, 1996, s. 43). De skulle stille de viktige spørsmålene på folkets vegne og bistå dem i vurderingen av skiheltens troverdighet. På den andre siden skriver Kjeldsen at talerens oppgave i en retorisk situasjon er å oppfatte det påtrengende problemet og overbevise det retoriske publikum om sitt syn på situasjonen (Kjeldsen, 2015, s. 84). Northugs innledende *ethos* var nå lav. Dette var den retoriske "bagasjen" han tok med seg fra innlegget i sosiale medier. Hans oppgave i denne nye talesituasjonen var å reparere. Det handlet ikke bare å fremstå som en "angrende synder". Det handlet om å få et skeptisk publikum til å genuint føle med han og forstå hans tankegang. Nå som det er klart *hvem* han tiltalte, og *hva* målene hans var, kan vi vende blikket til *hvordan* han talte.

Pressekonferansen på Clarion Hotel & Congress ble først og fremst karakterisert av en alvorlig tone. Sist Petter Northug hadde kalt inn til pressekonferanse i hjembyen sin hadde det vært under mer bittersøte omstendigheter. Da kunngjorde han slutten på en suksessfull langrennkarriere og selv om han innrømmet at det var en tøff dag, uttrykte han også stolthet over alt han hadde fått til (Baardsen et al., 2018). Både poloskjorten hans og bakgrunnen i 2018 hadde vært full av logoene til ulike samarbeidspartnere. Denne gangen hadde Northug på seg en enkel mørkeblå t-skjorte, fri for markedsføring av både samarbeidspartnere og egen merkevare. Bakgrunnen var svart, og det var ingen stolthet i stemmen hans. Denne gangen hadde han også med seg et notatark med det han skulle si. Petter Northug var synlig utilpass, og litt tung i pusten, da han begynte å lese fra det.

PN: Jeg har et alvorlig rusproblem bestående av alkohol, narkotika og piller i forbindelse med periodevis hard festing ... og det har blitt mye hard festing i det siste. Jeg har ikke tatt det på alvor og fornektet det og skjult det for dem rundt meg. Og nå er konsekvensene det at det har blitt svært alvorlig og omfattende. (2, v3)

Det var offentlig kjent at Northug hadde vært i besittelse av kokain og blitt siktet for det. Det at han ikke bare hadde anskaffet narkotika, men begynt å misbruke ulike rusmidler jevnlig, var en nyhet for store deler av publikum. Samtidig var det flere i skimiljøet som var klare over den utstrakte festingen hans. TV 2s sportsjournalist Ernst A. Lersveen var en av de som tidlig sa at det hadde "florert mange rykter om hans liv" (Ødegård, 2020). Marit Bjørgen sa også senere, på God Kveld Norge, at hun ikke hadde blitt overrasket av skiheltens innrømmelse (Habbestad, 2020). Northug brukte mesteparten av talen på å forklare hvorfor han mente at rusproblemet hadde oppstått, hvordan han skulle forsøke å gjenoppbygge den mentale helsen sin, og følelsene sine rundt det hele. Han begynte ikke å omtale det som hadde skjedd den torsdagen han ble stoppet i fartskontroll før mot slutten av talen.

PN: (pause, puster tungt) Så vil jeg si litt mer om det som skjedde forrige uke. Jeg var på fest tirsdag kveld til langt utpå natt onsdag. Der ble det inntatt både alkohol og kokain, og på onsdag kveld så kjørte jeg til Trysil.

PN: Og på torsdag så var jeg på skiskole ... tok hverken alkohol eller narkotika fra natt til onsdag til jeg ble stoppet av politiet da jeg kjørte villmann på tur hjem fra Trysil. Jeg kjørte alt

for fort, godt over 200 km/t i 80 sone. Og jeg var i tillegg dum nok til å filme det med telefon.
(12-13, v3)

Fram til dette øyeblikket hadde publikum kun blitt fortalt at Northug kjørte i 168 km/t i 110-sonen. Faktum at han hadde begått en enda grovere fartsovertredelse, og filmet det i tillegg, var helt ny og fordømmende informasjon. Ifølge litteraturen om beklagelser gjør dette Northugs apologia til et sjeldent tilfelle. Det poengteres nemlig at beskyldte aktører sjeldent kommer med ny informasjon i sine beklagelser, men i stedet rekonstruerer allerede kjente fakta og argumenter (Hearit, 2006, s. 33). Publikum hadde også blitt fortalt at politiet mistenkte ruspåvirket kjøring og hadde siktet skihelten for det (Haugli & Brennevann, 2020). Påstanden om at han ikke hadde inntatt narkotika eller alkohol natt til onsdag antydde likevel at dette ikke nødvendigvis var sant. I tillegg fikk man vite at politiet hadde funnet 40 000 kroner i kontanter i Northugs bil, og 10 gram kokain i leiligheten hans. Disse detaljene var heller ikke offentlig kjent før dette. Man kan anta at den generelle sjokkfaktoren var hovedgrunnen til at pressekonferansen vekket så mye oppsikt, men bakt inn i all informasjonen var det også flere forsøk på imagegjennopprettelse som bør vies oppmerksomhet. Det er disse vi nå skal se nærmere på.

Oversikt over funn

Tabellen under viser en oversikt over de ulike strategiene Northug brukte gjennom talen sin, med ett tilhørende eksempel for hver strategi. To hovedfunn er viktige å merke seg her. Det første er at Petter Northug benyttet alle fem hovedstrategiene for imagegjennopprettelse, og seks av underkategoriene. Dette kan poengteres som en indikasjon på at aktører har større handlingsfrihet i den retoriske situasjonen, dersom de taler på diskret vis, enn det Bitzer opprinnelig antok (1968). Det andre er at krisehåndteringen den første uken av krisen ikke var konsekvent. Strategiene markert med grønn (beklagelse og korrigerende handling) var de eneste som var konsekvente. Med dette menes det at de både var til stede i *Facebook*-innlegget og pressekonferansen. De gule, oransje og rødlige strategiene dukket kun opp i pressekonferansen og avviker dermed fra det antatte mønstret. Man kan argumentere for at de grønne strategiene komplementerte hverandre. Det kan også sies at de var retorisk vellykket fordi de fungerte som et naturlig svar til Northugs retoriske situasjon (Kjeldsen, 2015, s. 88). De gule, oransje og røde strategiene var ikke nødvendigvis ineffektive, men de kunne lettere

fremstå som motstridende. Dette diskuteres i utredningen som følger. Her kommer de konsekvente strategiene først, deretter drøftes de inkonsekvente i en tilfeldig rekkefølge.

STRATEGIER FOR IMAGEGJENOPPRETTELSE I PRESSEKONFERANSEN	
Hovedstrategi	Underkategori & eksempel
<p>Benektelse (Denial)</p>	<p>Ren benektelse:</p> <p>Aftenposten: Det kommer fram meldinger i media om at du bestrider det som framgår av siktelsen at du kjørte i ruspåvirka tilstand. Bestrider du det fortsatt?</p> <p>PN: <i>Ja, jeg følte meg ikke påvirket når jeg kjørte både til Trysil og hjem fra Trysil. (28, v3)</i></p>
<p>Ansvarsunndragelse (Evasion of responsibility)</p>	<p>Uunngåelighet:</p> <p>PN: (puster tungt) <i>Rusproblemet har oppstått gradvis etter at jeg la opp som toppidrettsutøver i 2018. Jeg har gjort mye jeg skammer meg over i jakten på spenning og intense opplevelser og nå har det gått over styr (ser opp) og jeg trenger hjelp. (pause, ser opp) Selv om jeg har fått være med på veldig mange artige jobber og prosjekter har jeg ikke hatt det godt med meg selv, det har generelt blitt for mye ... samtidig som at jeg har kjent på et sug etter intensiteten som det toppidretten ga meg. Jeg har manglet struktur i hverdagen som jeg hadde som utøver. (4, v3)</i></p> <p>Gode hensikter:</p> <p>PN: (pause, puster tungt) <i>Jeg kunne ha skadet andre med bilkjøringen min og det er skremmende å tenke på den faren jeg satte andre i. (14, v3)</i></p>
<p>Redusering av klanderverdighet (Reducing offensiveness)</p>	<p>Forsterkning:</p> <p>PN: <i>Selv er jeg overbevist om at jeg skal reise meg på et eller annet tidspunkt. (11, v3)</i></p>

<p>Korrigerende handling (Corrective action)</p>	<p>PN: (pause) <i>Jeg er fortvila. Jeg har nådd mitt livs bunnpunkt, føler jeg- og jeg innser at jeg trenger <u>profesjonell hjelp</u>. Jeg er glad for at Olympiatoppen har tatt ansvar for å stable sammen et opplegg som involverer psykologer og medisinsk personell. Jeg er motivert for å følge det opplegget og <u>gjøre de nødvendige endringene</u> i livet mitt. (8, v3)</i></p>
<p>Beklagelse (Mortification)</p>	<p>PN: (pause) <i>Jeg har skuffet mange med mitt narkotikamisbruk. Jeg er <u>veldig lei meg</u> (ser opp) for at jeg <u>ikke har vært den rollemodellen jeg selv ønsker å være</u> og jeg er fortvila og langt nede (ser opp), men jeg klandrer ingen. Det her er min egen feil og jeg forventer ingen sympati og det er jeg som har ført meg selv ut i disse problemene. (6, v3)</i></p>

Figur 6: Strategier for gjenopprettelse i Northugs pressekonferansemanus (Benoit, 2007)

1) Beklagelse

Én av Northugs mest gjentatte strategier gjennom den valgte perioden var *beklagelse*. Til sammen inneholder de to valgte tekstene fire beklagelser. Én i innlegget på sosiale medier og tre i Northugs pressekonferansemanus. Beklagelsene ble formulert på ulike måter, men de antydte alle at han angret på handlingene sine. Dersom vi ser på beklagelsen som et offentlig rituale hadde Northug nå gått inn i “det offentlige skriftemålet” to ganger, først på bak skjermen og nå foran kameraene i Trondheim (Hearit, 2006, s. 19).

PN: (pause) *Jeg har skuffet mange med mitt narkotikamisbruk. Jeg er veldig lei meg (ser opp) for at jeg ikke har vært den rollemodellen jeg selv ønsker å være og jeg er fortvila og langt nede (ser opp), men jeg klandrer ingen. Det her er min egen feil og jeg forventer ingen sympati og det er jeg som har ført meg selv ut i disse problemene. (6, v3)*

Man kan argumentere for at Northugs rusmisbruktstående satte hans ethos, særlig hans phronesis, i større fare. Begrepet "rusmisbruk" hører til i en betent diskurs. Mange assosierer det med avhengighet, som forblir et kontroversielt tema i samfunnet vårt. Avhengighet beskrives av noen som en sykdom, mens det av andre settes i en bås med andre negative

karaktertrekk som likegyldighet og inkompetanse. De to siste karaktertrekkene er svært vesentlige i dette tilfellet, for de henger sammen med ethos-dimensjonene *arête* og *phronesis* (Frandsen & Johansen, 2009, s. 56). Northug sa ikke her at han var avhengig, men da han i det følgende intervjuet fikk et direkte spørsmål om det fra NRK svarte han; *“Ja, jeg føler at jeg har et problem når jeg føler suget etter det når jeg drikker alkohol.”* (20, v3) På grunn av de negative assosiasjonene rundt avhengighet er dette er en tilstand mange mener at Norges rollemodeller og bedriftseiere ikke bør være i. For å bevare imaget sitt var det derfor hensiktsmessig for Northug å overbevise publikum at narkotikamisbruket ikke utgjorde hele identiteten hans. Med den øvrige formuleringen *“jeg er veldig lei meg for at jeg ikke har vært den rollemodellen jeg selv ønsker å være”* forsøkte han å gjøre dette ved å “dele” seg selv i to. Man hadde forbildet han fremdeles ønsket å være på den ene siden og det han hadde gjort på den andre. Dette er teknikken som i krisekommunikasjonen kalles adskillelse av *handling* og *essens* (Frandsen & Johansen, 2009, s. 58; Hearit, 2006, s. 17). Et av hovedpoengene i denne teorien er at aktører ved å anvende adskillelse kan overføre skyld slik det passer dem. Virksomheter i krise er i stand til å overføre skyld fra hele virksomheten til en syndebook. For individet Northug var dette umulig, men han kunne fremdeles anvende adskillelse ved å overføre skylden fra den “gode” og kompetente essensen sin til de “dårlige” avgjørelsene.

Det kan argumenteres for at denne seksjonen av talen var en respons til Kultur- og likestillingsminister Abid Rajas *kategori* fra helgen før. Her knyttet Northug nemlig beklagelsen til både rusmisbruket og sin funksjon som rollemodell. Etter at Northugs lovbrudd ble kjent hadde Raja anklaget skihelten for å “svekke idrettens omdømme” fordi han ikke var “den rollemodellfiguren han burde vært” (Bugge, 2020). Videre hadde Raja kommentert at kokainbesittelsen gjorde saken verre, og insinuert at alle som bruker stoffet er dårlige mennesker fordi de støtter kriminelle karteller i Sør-Amerika. Innenfor *apologia*-feltet har det lenge blitt foreslått at det retoriske angrepet og det retoriske forsvaret bør studeres som et sett (Ryan, 1982). Begrunnelsen er at innholdet i forsvaret ofte reflekterer innholdet i angrepet, og at særlig den første mister mening når den studeres alene. Sett ut fra dette argumentet er det derfor ikke bare mulig, men nyttig å trekke linjer mellom den øvrige beklagelsen og Rajas retoriske angrep. Det var en relativt alvorlig kategori, fra en mann med sterk troverdighet i den norske offentligheten. Slik sett kan det sies at den krevde et alvorlig svar fra Northug som den ansvarlige aktøren. Det kan sies, slik førstelektor i retorikk Kjell

Terje Ringdal sa, at denne responsen var den mest passende (Simensen, 2020). Elementene i Rajas kategoria omhandlet lovbruddenes alvorlighetsgrad og Northugs høye grad av ansvar. Ved å presisere at situasjonen var “hans egen feil” og at han “ikke forventet sympati” uttrykke skihelten aksept for dette ansvaret. Man kan også argumentere for at denne delen av Northugs apologia ikke bare ble formulert med tanke på kritikken rette mot han, men også for å unngå en eventuell *antapologia*. Med dette mener man en kritisk respons til selvforsvaret (Stein, 2008). Dersom han for eksempel ikke hadde tatt på seg ansvaret er sannsynligheten høy for at dette hadde blitt offentlig kritisert i tiden etter pressekonferansen. Konsekvensen av dette kunne vært at Northug måtte levere en ny apologia, i stedet for det ideelle resultatet som var å gjenvinne legitimiteten så raskt som mulig (Frandsen & Johansen, 2009, s. 56).

2) Korrigerende handling

Skiheltens andre (og siste) konsekvente strategi gjennom den første uken av krisen var *korrigerende handling*. I Facebook-innlegget uttrykte han dette ved å si at han skulle “ta ansvar” for det han hadde gjort. I pressekonferansen sa han tre ganger at han skulle ta den straffen eller dommen han fikk. Korrigering i dette tilfellet handlet likevel ikke bare om at det strafferettslige. Budskapet hadde også en psykisk komponent som han denne gangen siktet til flere ganger.

PN: (pause) *Jeg er fortvilt. Jeg har nådd mitt livs bunnpunkt, føler jeg- og jeg innser at jeg trenger profesjonell hjelp. Jeg er glad for at Olympiatoppen har tatt ansvar for å stable sammen et opplegg som involverer psykologer og medisinsk personell. Jeg er motivert for å følge det opplegget og gjøre de nødvendige endringene i livet mitt.*

PN: *I første omgang så betyr det å trekke meg fra de oppdragene jeg hadde på blokka i høst, å være sammen med familien min og starte arbeidet med forandring. Og være hjemme i Trøndelag. Så er det behandlingen og min tilstand som avgjør når jeg er klar for å påta meg oppgaver igjen. Heldigvis har jeg folk rundt meg som kjenner situasjonen min og som vil støtte meg (ser opp) og det setter jeg stor pris på.*

PN: (pause, ser opp) *Etter hvert så vil jeg også få en dom i tilståelsessaken mot meg og jeg vil ta den straffen jeg får (ser opp). (8-10, v3)*

I likhet med beklagelse var dette budskapet noe situasjonen krevde, for det hersket som sagt tvil rundt Northugs moralske karakter og hans velvilje overfor publikum. Lovbruddene som utløste krisen var hendelser under hans *kontroll* og med *internt locus* (Frandsen & Johansen,

2009, s. 62). Med dette mener man at de var forårsaket av noe ved han selv, i dette tilfellet hans ustabile mentale helse og søken på adrenalinkick for enhver pris. Northugs beklagelser alene var derfor ikke i stand til å gjenopprette orden. Selv om de antydte at han angret forsikret de ikke publikum om at den farlige oppførselen ikke skulle gjentas i fremtiden. Det kan argumenteres for at syklusen orden/skyld/godtgjørelse, som sies å fullføres etter en beklagelse, i dette tilfellet bare kunne fullføres når publikum fikk inntrykk av at Northug skulle forandre seg (Hearit, 2006, s. 20). Her kan man hevde at argumentasjonen var overbevisende på grunn av måten han beskrev korrigeringen. Han sa ikke simpelthen "jeg skal aldri gjøre det igjen". Han forklarte hvilke steg han skulle ta for å løse problemet, ved å annonsere at han skulle trekke seg tilbake fra jobben og tilbringe mer tid hjemme med familien sin. Man kan hevde at Northug viste god *ytre aptum* ved å tydeliggjøre at behandlingen skulle prioriteres foran karrieren. Med dette mener man at argumentet samsvarte med situasjonen (Kjeldsen, 2015, s. 71). Northugs ambisjon har lenge vært en viktig brikke i puslespillet som utgjør imaget hans. I denne situasjonen var likevel det viktigste (i publikums øyne) at han jobbet med seg selv. Enda viktigere var nok formuleringene hans her. Han insinuerte ikke at forandringen skulle skje raskt, men beskrev det hele som en prosess. Han beskrev endringene han skulle gjøre som "nødvendige" og straffesaken som en "tilståelsessak". Begge formuleringene underbygget beklagelsene i resten av talen. Førstnevnte antydte at han selv forstod at han var nødt til å endre kurs. Sistnevnte antydte at han aksepterte ansvaret for lovbruddene. Interessant nok var ikke dette en formulering som dukket opp i *Facebook*-innlegget, der omtalte han det kun som en "straffesak".

På et vis kan det hevdes at Northug i denne seksjonen også anvendte korrigerende handling på vegne av Olympiatoppen. I kapittel 2.2 ble Goffmans teori om sosial interaksjon forklart som et rollespill hvor alle har en maske som representerer identiteten deres (Goffman, 2003). "Å spille godt" handler om å være konsistent i rollen sin og å ikke miste denne masken. Det som skiller dette perspektivet fra andre identitetsteorier som imageteori er at det gjør rede for hvordan ulike aktører, på grunn av gjensidig avhengighet, hjelper hverandre med å bevare masken. Petter Northug hadde i denne krisen mistet sin, og formålet med hans apologia var å reparere den. Olympiatoppen, som et idrettsorgan, har også en distinkt maske. I filmen "*Dette er Olympiatoppen*" representerer de seg selv som den støttende strukturen bak landets største

idrettsstjerner (Olympiatoppen, u.å.). På slutten av filmen sier fortellerstemmen at "*å gjøre de beste bedre, å gjøre de beste flere, og å utvikle morgendagens utøvere sammen med landslagene er det det handler om*" for dem. Budskapet fokuserer på aktive toppidrettsutøvere, men totalinntrykket som er med på å forme masken deres er at de "er der" for landets toppidrettsutøvere. Dette gir dem positiv sosial verdi, ikke bare i idretten, men i norsk kultur. Til tross for at Northug på denne tiden ikke lenger konkurrerte i toppidretten, var han fremdeles i en overgangsperiode. Det at han nå hadde nådd "sitt livs bunnpunkt" fikk nok enkelte til å lure på om han hadde blitt tilbudt hjelp før nå. "Hadde Northug plutselig, etter mange år med oppfølging fra et idrettsapparat som tjente på han, blitt stående alene?" Selv om det var klart at majoriteten av ansvaret lå hos skihelten, stilte situasjonen dette apparatet i et problematisk lys. Det kan derfor sies at han, ved å presisere at Olympiatoppen hadde "tatt ansvar" og laget et profesjonelt opplegg, hjalp dem med å bevare masken.

I intervjuet etter talen fikk han et granskende spørsmål om timingen på dette tilbudet.

Uidentifisert journalist: *Du vil ta hjelp nå, men ble du tilbudt noe hjelp av enten Norges Skiforbund eller Olympiatoppen da du la opp. Og hvis nei, burde du det?*

PN: *Sånn i ettertid så burde jeg sikkert ha bedt om det. Sier seg selv at da burde jeg ha sikkert fått det fra- spurt om hjelp og råd til den overgangen som jeg kanskje ikke helt skjønnte hvordan kom til å bli. (75, v3)*

Northugs respons her kan selvsagt tolkes på ulike måter. Han la ikke skjul på at han hadde hatt et behov for oppfølging etter karrieren. Samtidig var han forsiktig med å legge ansvaret over på noen andre. Det som er interessant er at han anvendte en språklig korrigering. I den andre setningen begynte han med å si at han burde "fått hjelp" (antageligvis) fra de nevnte partene. Han avbrøt likevel setningen og omformulerte "fått hjelp" til "spurt om" hjelp. Denne omformuleringen dreide seg om ansvarstilskrivelse. I formulering "fått hjelp" lå ansvaret implisitt hos de andre partene. Da antydte han at Norges Skiforbund eller Olympiatoppen burde hatt et opplegg på plass og tilbudt han det allerede da han la opp. I formulering "spurt om hjelp" ble ansvaret plassert hos Northug selv. Med korrigeringen antydte han at han burde tatt situasjonen i egne hender før den ble destruktiv. Et viktig aspekt ved Goffmans masketeori er at de som er gode til å opptre skjønner når deres forsøk på å bevare masken ikke kan gå på bekostning av andres (Goffman, 2003, s. 9). De har en evne til å oppfatte den

sosiale situasjonen og spille med. Northug hadde i talen innrømmet skyld og bedt om tilgivelse. Han var i prosessen av å reparere den skadede masken sin, men valgte her å ikke la sitt reparasjonsforsøk gå på bekostning av Norges Skiforbund eller Olympiatoppens egne masker. Slikt sett samsvarer denne språkbruken godt med Goffmans teori om sosial interaksjon. Det viktigste med dette svaret var nok likevel at det korrelerte med de tidligere utsagnene om at han “ikke klandret noen” og at situasjonen var “hans egen feil”.

3) Unngåelighet

Denne krisen utgjorde som sagt en trussel mot Northugs arête. Beklagelsene og “løftene” om forandring var nødvendige, men de ga ingen forklaring på *hvorfor* han hadde begått lovbruddene i utgangspunktet. I kapittel 1.4 om den kontroversielle skihelten ble det poengtert at moderne idrettsstjerner fungerer som privilegerte medlemmer av samfunnet (Lines, 2001, s. 291). De har et unikt talent, og dette talentet fører til ulike profesjonelle og økonomiske muligheter. Offentligheten hedrer dem på tvers av geografiske grenser, og i retur forventes det gjerne at de oppfører seg “riktig”. Når de ikke gjør dette oppfattes de raskt som uegnet for sin sosiale posisjon og andre negative egenskaper avhengig av situasjonen. Northugs lovbrudd ble ansett som risikofylte handlinger han kunne unngått, og det at han gjennomførte de likevel fikk publikum til å tvile på hans moralske karakter. “For hva slags menneske kjørte i 200 km/t i 80 sonen for å underholde seg selv?” Dette kan ha ført til videre spørsmål om han egentlig fortjente de privilegiene han nøy, deriblant publikums heder. Beklagelsene og “løftene” om korrigerende fikk det til å virke som om han aksepterte skylden i krisen. I sin argumentasjon rundt rusproblemet kan man likevel hevde at Northug forsøkte å dytte noe av ansvaret unna og forsvare sin moralske karakter på samme tid.

PN: (puster tungt) *Rusproblemet har oppstått gradvis etter at jeg la opp som toppidrettsutøver i 2018. Jeg har gjort mye jeg skammer meg over i jakten på spenning og intense opplevelser og nå har det gått over styr (ser opp) og jeg trenger hjelp. (pause, ser opp) Selv om jeg har fått være med på veldig mange artige jobber og prosjekter har jeg ikke hatt det godt med meg selv, det har generelt blitt for mye ... samtidig som at jeg har kjent på et sug etter intensiteten som det toppidretten ga meg. Jeg har manglet struktur i hverdagen som jeg hadde som utøver. (4, v3)*

Det har tidligere blitt forklart at ansvarsunndragelse er en av de fem hovedstrategiene som oftest brukes i krise. Provokasjon, uunngåelighet og ulykke er alle underkategorier her. Disse er spesielt relevante for aktører som ikke er i stand til å benekte det kritikkverdige som har skjedd. I Northugs posisjon kunne han verken anvende provokasjon eller ulykke. Lovbruddene hans var verken uhell eller reaksjoner på andres provoserende handlinger. Det kan argumenteres for at han, ved å sentrere ulykkelighet sin, anvendte *uunngåelighetsstrategien*. Kjernen her er at den beskyldte forsøker å overtale publikum om at de ikke kan holdes fullstendig ansvarlig på grunn av en mangel på informasjon om, eller kontroll over, viktige faktorer i situasjonen (Benoit, 2014, s. 23). Han sa ikke direkte at lovbruddene var et resultat av psykiske plager, men disponeringen av budskapene antydte det. Ved å innlede talen med rusproblemet (og ulykkeligheten som førte til det) og avslutte med lovbruddene insinuerte han at det var et naturlig kausalforhold mellom disse faktorene. Allerede før pressekonferansen hadde Northugs innrømmelse satt i gang en offentlig debatt rundt behovet for oppfølging av tidligere idrettsutøvere. Spørsmålet dreide seg om hvem som egentlig har ansvaret når en tidligere toppidrettsutøver sliter med å håndtere hverdagen. Her deltok blant annet den tidligere fotballstjernen Claus Lundekvam, spaltisten Siri Wahl Olsen, og en av Olympiatoppens karriererådgivere Tonje Hinze (Five & Avlesen-Østli, 2020; Mossing, 2020; Wahl-Olsen, 2020). Sistnevnte sammenlignet idrettsutøvere med elitesoldater, i den forstand at de begge har levd i “sin egen boble” og må overføre særegen kompetanse til en sivil karriere (Wahl-Olsen, 2020). Hvis man ser på denne debatten som et «bål» kan det sies at Northug med ytringen ovenfor helte “bensin” på det. Nå handlet ikke saken bare om hans dårlige avgjørelser, men også “det større bildet” av toppidrett og mental helse. Svaret på det tidligere, tenkte spørsmålet om “hva slags menneske som kjører i 200 km/t i en 80-sone for å underholde seg selv”, var utfra skiheltens språkbruk ikke “et dårlig menneske” men “en som lider”.

Den øvrige argumentasjonen fremstod nok for mange som troverdig nettopp fordi den kom fra han. Den samsvarte med det de visste om Petter Northug, og hva som motiverte han. At dette konkurransemennesket plutselig manglet struktur i hverdagen og hadde et behov for spenning virket ikke rart. Han var en historisk skiløper. De hadde heiet på han i mange år og sett han nyte jubelen etter årevis med intenst arbeid. Publikum var kanskje ikke i stand til å forstå livssituasjonen hans, men de trodde på han når han hevdet at det var vanskelig å finne seg til rette i en “stillere” hverdag. I lys av denne begrunnelsen kan krisens store spørsmål om kontroll, skyld, og moralsk karakter sies å ha blitt mer komplisert. De fleste voksne,

rasjonelle mennesker vet nemlig at kontroll er et intrikat konsept. I vårt samfunn skiller vi ofte mellom fysisk og psykisk kontroll. Vi kan akseptere at det går an å ha kontroll over de fysiske handlingene sine, men samtidig ikke ha kontroll over mentaliteten sin. Vi forstår også at det er en sterk korrelasjon mellom disse to, og at noen med psykiske plager kan ta dårlige (og potensielt livsfarlige) avgjørelser uten nødvendigvis å være et "dårlig menneske" med dårlige hensikter. Man kan fint argumentere for at dette kulturelle vilkåret var Northugs redning. Hans retoriske publikum var svært mottakelig for akkurat dette budskapet, for det er generell enighet i Norge om at vi *skal* ta mental helse på alvor og at "skylden" for slike psykiske plager ikke skal legges på den som sliter. Samtidig kan det at skihelten innrømmet noe så sårt og tabubelagt ha virket tillitsvekkende. Ruserkjennelsen kan ha gjort at Northugs apologia fremstod mindre iscenesatt og mer autentisk, og til syvende og sist kan dette ha vært den retoriske faktoren som førte til at skeptikere ble mer sympatiske.

4) Forsterkning

Northugs tale antydte at han ønsket å bli oppfattet som sårbar og sterk på samme tid. Ønske om sistnevnte kom fram i hans bruk av *forsterkningsstrategien*. Etter å ha innrømmet at han hadde "et alvorlig rusproblem", og forklart hvordan han mente at problemet oppstod, tok han en pause og løftet blikket. Spenningspausen tilsa at han ville fremheve det han nå skulle si, men han uttrykte også dette verbalt.

PN: (pause, ser opp) *Det er viktig for meg å si at jeg aldri rørte dop eller narkotika da jeg var aktiv. Jeg har heller ikke hatt rusmidler i kroppen i skirenn etterpå.* (5, v3)

Det har tidligere blitt forklart at forsterkning kan anvendes for å dempe handlingens negative effekter på den beskyldte, og styrke publikums positive følelser rundt dem (Benoit, 2014, s. 24). Mange av publikums positive følelser rundt Northug er nært knyttet til skikarrieren hans. Derfor utgjorde ubesvarte spørsmål rundt hvor lenge hadde brukt narkotika en trussel for imaget hans. Ved å poengtere at han ikke hadde brutt idrettsreglene knyttet til slike stoffer var Northug i stand til å reparere den delen av sin phronesis som omhandlet langrenn-kompetanse. Utsagnet minnet kanskje publikum på de spektakulære prestasjonene han hadde blitt kjent for, og dette kan ha tatt oppmerksomheten deres bort fra lovbruddene i et øyeblikk. En annen mulig forklaring kan være at Northug med dette utsagnet ikke brukte

forsterkningsstrategien, men det som kalles *minimalisering*. Fra dette perspektivet kan det sies at han antydte at rusbruken var noe han gjorde utenfor arbeidssammenheng, i et forsøk på å minimalisere publikums negative assosiasjoner til det hele. Enkelte i publikum registrerte nok utsagnet ordrett og tenkte at det bare gjaldt da han stod på ski, mens andre kanskje antok at han ikke brukte rusmidler i arbeidslivet generelt. Det kan argumenteres for at førstnevnte strategi passer best. Northug gjentok nemlig forsterkningsstrategien senere i talen, og det samme kan ikke sies om minimalisering. Uansett, tydet presiseringen på at han ønsket å skape et skille mellom sine prestasjoner i langrennssporten og den daværende situasjonen.

Man kan hevde at Northug ikke bare anvendte forsterkningsstrategien for å bevare arven sin i langrennssporten, men også for å sikre fremtiden sin som forretningsmann. Publikums positive følelser rundt skihelten var som nevnt ikke bare knyttet til hans sportslige kompetanse, men også til hans forstandighet som TV-personlighet og entrepreneur. Selv om Northugs rusmisbruk og psykiske plager fungerte som en forklaring på hvorfor han hadde havnet på "sitt livs bunnpunkt", var det derfor formålstjenlig for han å forsikre interessentene sine om at han skulle komme seg på beina igjen. Dette var ikke et av budskapene han forsøkte å få fram på indirekte vis. Med følgende ytring ønsket han ikke å skape mye rom for tvil.

PN: *Selv er jeg overbevist om at jeg skal reise meg på et eller annet tidspunkt.* (11, v3)

Northugs levebrød lente seg kraftig på det "maskuline" imaget av selvsikkerhet, styrke og ambisjon som han hadde opprettholdt i mange år. Det kan derfor argumenteres for at anvendelsen av denne strategien hadde en tydeligere økonomisk komponent enn de andre. I kapittel 2.2.1 forklares det at identiteten til ledelsen i en virksomhet ofte kan smelte sammen med selve virksomhetens identitet i publikums øyne (Brønn & Ihlen, 2009, s. 38). På Northug-merkevarens nettsider ble produktene verbalt knyttet til hans phronesis. "*Han drives av et brennende konkurranseinstinkt og produktmerkevaren Northug er basert på hans enorme idrettskarriere i skisporet,*" står det skrevet. "*Petters nådeløse vinnerinstinkt gjenspeiler seg i detaljene i produktene fra Northug*" (Team Northug, u.å.). For en ny merkevare, som ikke hadde rukket å utvikle et stabilt omdømme, var dette en effektiv appell. Ved å knytte produktene til Northugs suksess og kjente personlighetstrekk var Northug

Eyewear i stand til å "låne" mye av hans legitimitet. For merkevaren ble appellen likevel problematisk under denne krisen, når publikums faktiske opplevelse av Northugs forstandighet plutselig ikke stemte overens med det de formidlet. For mange viste skiheltens lovbrudd nemlig en grunnleggende mangel på fornuft som overskygget vinnerinstinktet. Dette var en oppfatning som kunne ha svært negative økonomiske konsekvenser for Northug-merkevaren. Med ytringen ovenfor forsøkte han å dempe lovbruddenes negative effekter ved å forsikre publikum at han skulle "reise seg" som den "forstandige versjonen" av seg selv igjen. Her kan det sies at Northugs krise i 2014 faktisk styret troverdigheten hans, for publikum hadde sett han "reise seg" til nye høyder etter fyllekjøringen. Det er likevel ikke til å legge skjul på at de nå også hadde sett han "falle" igjen.

5) Gode hensikter

Det har tidligere blitt skrevet at den viktigste antagelsen som ligger til grunn for ethos-appellen er at publikum lettere overtales av en som ikke bare er god til å tale, men har "god" karakter. Aristoteles presenterte dette som en generell sannhet, men skrev også at det særlig gjaldt i situasjoner med delte meninger (Aristoteles, 2004, s. 14). I denne krisen var det enighet om de faktiske forholdene, at Northug hadde kjørt over fartsgrensen, at han hadde vært i besittelse av et narkotisk stoff og at det var straffbare handlinger. Dette var aspekter ved saken som var uavhengig av publikums subjektive meninger. De delte meningene her gjaldt Northugs pålitelighet, og om han (etter dette andre "sviket") fortjente tilgivelse eller ikke. Selv om krisen hadde skapt "riper" i skiheltens eunoia, kunne han ikke prøve å reparere disse ved å si "jeg er et godt menneske som bryr meg om andre". En slik direkte deklarasjon fra Northug om sin velvilje overfor andre ville vært dårlig ytre aptum, for det hadde vært upassende i den retoriske situasjonen han var i (Kjeldsen, 2015, s. 71). Det kan derimot sies at han benyttet muligheten til å gjøre dette på indirekte vis.

PN: (pause, puster tungt) *Jeg kunne ha skadet andre med bilkjøringen min og det er skremmende å tenke på den faren jeg satte andre i.* (14, v3)

Med denne formuleringen tok han avstand fra sin egen fartsovertredelse. I motsetning til rusproblemet var dette noe som kunne hatt direkte konsekvenser for andre. Det er viktig å merke seg at han her formulerte seg på en måte som sentrerte andre mennesker fremfor han

selv. Det er dette som er essensen av god eunoia. Ifølge den klassiske retorikken er den “gode” talerens velvilje overfor publikum motivert av solidaritetens ånd og ikke et kalkulert ønske om å oppnå makt og legitimitet (Ihlen, 2013, s. 94). På samme måte kan vi si at den solidariske bilisten først og fremst følger trafikkreglene for å opprettholde trygg trafikk og ikke for å unngå sanksjoner. Intensjonene våre er altså en viktig del av vår eunoia. Northugs beskrivelse om at tanken på å sette noen andre i fare var “skremmende” fikk det til å virke som om han ikke hadde hatt noen vonde intensjoner med fartsovertredelsen. Slik sett kan man si at han anvendte *hensiktstrategien*. Man kan også ta det steget videre og hevde at han her forsøkte å overtale publikum om at han fortjente tilgivelse nettopp fordi han ikke hadde dårlige hensikter.

Det er mulig å peke ut andre anvendelser av denne strategien tidligere i Northugs manus også. Cirka to minutter ut i talen, etter å ha beskrevet utviklingen av rusproblemet og understreket sitt eget ansvar tok han en pause. Han sukket og sa følgende:

PN: *Så på mange måter så er jeg lettet over at politiet stoppet meg på torsdag og fant det de gjorde hjemme hos meg. Det har gitt meg en skikkelig vekker. (7, v3)*

At han var glad for at politiet hadde funnet stoffet hjemme hos han antydte at han ikke hadde ønsker eller intensjoner om å fortsette å bryte loven. Begge uttalelsene som nå har blitt diskutert kan sies å ha en adskillelse av handling og essens til felles (Hearit, 2006, s.17). I begge tilfeller forsøkte Northug, ved bruk av målbevisst terminologi, å omdefinere publikums forståelse av kriseforløpet. Mange antok at han hadde kjørt over fartsgrensen fordi han ikke brydde seg om konsekvensene. Kanskje antok de også at skihelten nå var misfornøyd og ydmyket over å ha blitt avslørt, på grunn av de alvorlige konsekvensene som skulle følge med. Ved å gjenspeile den populære responsen, at faren Northug satte andre i var skremmende og at det var bra han ble tatt, var nok skihelten i stand til å snu om på enkeltes forståelse av situasjonen. Med formuleringen “*det har gitt meg en skikkelig vekker*” fikk han det til å virke som om de kritikkverdige handlingene ikke samstemte med verdiene hans, og at de derfor var separate fra hans sanne “gode” natur.

Denne adskillesteteknikken kan ha fremstått svært autentisk. Det er nemlig en teknikk som ubevisst brukes i hverdagen, og dette kan ha gjort at den ikke ble oppfattet som et “organisert forsøk på å overtale”. Når noen kommer for sent én gang kategoriseres de vanligvis ikke automatisk som “dårlig til å holde tiden”. Vi skiller ubevisst tabber fra den større identiteten. Jo oftere den “negative” adferden gjentas derimot jo mer bevisst blir vi på den. Selvforsvar som vi kanskje godtok i begynnelsen oppfattes mer og mer som falske unnskyldninger for dårlig oppførsel. Det kan hevdes at målet med denne språkbruken igjen var å få publikum til å tenke at “Northug gjorde en feil, men det betyr ikke at han er et dårlig menneske”. Det som ble den ultimate hindringen for denne teknikken, var at Northug nå hadde gjentatt feilen. Publikum var blitt mer bevisst og så nå etter mønstrene i adferden hans. Kanskje var det noen som husket å ha hørt han skille dårlige handlinger fra essensen sin før. I skiheltens pressemelding etter fyllekjøringen i 2014 stod det nemlig; *“jeg er svært ulykkelig nå, og veldig skuffet over det jeg har gjort. Samtidig er jeg takknemlig for at min dårlige dømmekraft ikke fikk enda større konsekvenser”* (VG, 2014). For dem mistet nok argumentasjonen all troverdighet. Disse mottakerne kan ha konkludert med at Petter Northugs uttalelser bare var “tom retorikk”, mer motivert av hans egeninteresse enn genuint hensyn for andre.

6) Ren benektelse

“Det er en ulykkelig situasjon han er i, men sånn jeg ser det går det ikke an å legge seg mer flat enn det han har gjort nå,” sa Try Råd-sjef Sindre Beyer etter Northugs pressekonferanse (Jerijervi & Njie, 2020). Han var ikke den eneste som brukte dette ordtakene om Northugs apologia. Skihelten selv brukte det flere ganger under intervjuet som fulgte talen hans. Det bør likevel poengteres at dette ikke nødvendigvis er en passende beskrivelse. Man kan argumentere for at Northug ikke “la seg flat” fordi han også anvendte strategien *ren benektelse*.

Aftenposten: *Det kommer fram meldinger i media om at du bestrider det som framgår av siktelsen at du kjørte i ruspåvirket tilstand. Bestrider du det fortsatt?*

PN: *Ja, jeg følte meg ikke påvirket når jeg kjørte både til Trysil og hjem fra Trysil. (28, v3)*

Ved å bestride den ene siktelsen benektet han å ha gjort én av de støtende handlingene han var beskyldt for. Som tidligere nevnt er ren benektelse en strategi som kan være svært effektiv dersom det ikke finnes bevis på at den anklagede faktisk er skyldig (Benoit, 2014, s. 22). Northug hadde avlagt både en spyttprøve og en blodprøve da han ble stoppet av utrykningspolitiet torsdag 13. august. VG hadde fått opplysninger om at syttprøven var positiv, men på dette tidspunktet i saken var analyseresultatet av blodprøven ukjent (Øgar, 2020). Til tross for at skihelten nå hadde åpnet opp om sitt alvorlige rusproblem fantes det derfor ikke noe bevis på at han hadde hatt rusmidler i blodet mens han kjørte den ettermiddagen. Northug var ikke i en posisjon til å benekte de to andre lovovertrødelser på noe troverdig vis, men på dette området stod han dermed fritt til å gjøre det. Man kan hevde at dette budskapet økte litt av publikums tillit til alle tre dimensjonene av hans ethos. Kanskje var det flere i publikum som tenkte at skihelten, til tross for andre overtrødelser, hvert fall var fornuftig og pålitelig nok til å ikke sette seg ruset bak ratet igjen. Det impliserte at han *hadde* lært noe fra sist han stod i stormen, noe han også hadde hevdet konsekvent etter fyllekjøring i 2014. Så langt i krisen hadde det virket falskt, men med den øvrige benektelsen kan det sies at skihelten klarte å hente seg inn litt. Det er mulig å peke ut andre anvendelser av denne strategien tidligere i Northugs språkbruk. Både TV 2 og Adresseavisen spurte om han hadde kjørt i ruspåvirket tilstand etter 2014 og til begge svarte han nei. (23 & 27, v3) Denne siste strategien var den meste risikable som Northug brukte i den valgte perioden. Dersom det senere viste seg at sannheten ikke var på hans side, at han hadde vært ruset bak rattet og løyet, ville det være katastrofalt for hans subjektive autensitet og moralske karakter. Slik sett kan man si som beredskapsleder og spesialist i krisekommunikasjon Marianne Melfald senere sa at hans ethos stod og falt på den blodprøven (Jerijervi & Njie, 2020).

5. Avslutning

Like før midnatt på torsdag den 13. august 2020 publiserte Øst politidistrikt en tweet om at en mann i 30-årene hadde blitt stoppet i fartskontroll og at de også hadde gjort funn av narkotika (Politiet i Øst, 2020). Den tidligere straffedømte Petter Northug innrømmet raskt på sosiale medier at det var han som ble stanset. Northug har som skiløper, TV-personlighet og forretningsmann opprettholdt et svært lønnsomt image av “hvem han er” i mange år. Som et resultat av denne identitetskonstruksjonen har publikum fått visse forventninger knyttet til hans adferd og verdier. Lovbruddene han begikk ble tildelt enorme mengder oppmerksomhet nettopp fordi de brøt med disse forventningene. Plutselig passet ikke skiheltens faktiske adferd med den karakteren som hadde blitt formidlet til publikum, og da gikk det ikke lang tid før han stod overfor en offentlig krise. Hendelsesforløpet samsvarte med *apologia*-teorien i den forstand at Northug raskt responderte til retoriske angrep med en “forsvarstale”, og at denne talen så ut til å ha blitt utformet med tanke på potensiell kritisk respons. I dette intensive casestudiet undersøkte jeg Northugs *apologia* ved å identifisere de seks krisekommunikasjonsstrategiene han brukte for å gjenreise publikums tillit til hans forstandighet, moralske karakter og velvilje. Disse var *ren benektelse*, *uunngåelighet*, *gode hensikter*, *forsterkning*, *beklagelse* og *korrigerende handling*. Samtidig tolket jeg ulike aspekter av hans kontekst som kan ha effektivisert eller hindret denne retorikken. Etter hvert ble det tydelig hvordan den valgte saken avvek fra beskrivelsene av den prototypiske, “selvskapte” krisen. For det første tok Northug en proaktiv framfor en reaktiv rolle i saken ved å publisere en innrømmelse på sosiale medier (før nyheten smalt i de tradisjonelle massemediene) også invitere til pressekonferanse en uke senere. For det andre avslørte han, som en del av sin *apologia*, ukjente detaljer som økte alvorlighetsgraden av de faktiske forholdene. Skihelten innrømmet at han hadde utviklet et alvorlig rusproblem og at fartsøvertredelsen hans hadde vært grovere enn det han ble siktet for.

5.1 “Det som passet seg”

Selv om tidligere studier viser at Northugs etablerte omdømme fungerte som en slags beskyttelse under fyllekjøringskrisen i 2014, gjorde den episoden at han ble tilskrevet desto mer ansvar under krisen i 2020 (Carlsen, 2016, s. 98; Hansen & Høgetveit, 2015, s. 103).

Ansvarstilskrivelsen økte enda ett hakk fordi Northugs “støtende handlinger” var lovbrudd som var innenfor hans kontroll. Blant den tidligere skiløperens påtrengende problemer var det likevel ett han kunne løse kommunikativt. Han kunne forsøke å endre inntrykket hos de som nå anså han som praktisk og etisk illegitim til noe mer formålstjenlig for fremtiden sin. Jeg vil argumentere for at han på et vis gjorde dette ved å vise god *ytre aptum* i sin apologia. De konsekvente budskapene om angere og forandring var nok effektive til å berolige mange som var fornærmet over det Northug hadde gjort, og bare ønsket en beklagelse fra “synderen”. Samtidig vernet de forsterkende budskapene om arven hans i skisporten og forsikret de som fortsatt forventet at han skulle underholde, at han planla å vende tilbake like ambisiøs og karismatisk som før. Northugs publikum består nemlig av ulike grupper med ulike interesser, noe som gjorde denne retoriske situasjonen kompleks. Med de seks gjenopprettelsesstrategiene klarte han likevel, både direkte og indirekte, å tale til alle disse gruppene. Til tross for at alvorlighetsgraden av forholdene var overraskende, var det ingen aspekter ved hans retorikk som fremstod uanstendig. Den korte teksten i *Facebook*-innlegget alene hadde ikke vært tilstrekkelig for å gjenreise tillit til Northugs karakter, men kombinasjonen av den og innholdet i pressekonferansemanuset kan sies å ha vært en god start. Slik sett passet de valgte ordene til talesituasjonen.

Dersom vi skal bruke kravene for *indre aptum* som målestokk vil jeg likevel hevde at skiheltens fremføring av pressekonferansemanuset var mangelfull. Selve teksten var flerdimensjonal og levende i den forstand at den både inneholdt nøytrale fakta og emosjonelle deklarasjoner. Northug kom med påstander som “*jeg er på mitt livs bunnpunkt*” og “*jeg har gjort mye jeg skammer meg over*”, som var ganske rystende beskrivelser av psykiske plager. Samtidig informerte han om nøytrale forhold som at han hadde kjørt til Trysil på onsdag kveld og vært på skiskole på torsdagen. At disse ulike aspektene var til stede i hans apologia hindret ikke retorikken. Det som kunne oppleves underlig var at både de nøytrale og emosjonelle ordene ble formidlet i samme tonefall. Det var et relativt passivt tonefall som hindret den mottatte autensiteten av de emosjonelle påstandene. Jeg vil derfor hevde at Northug viste dårlige forståelse av *indre aptum*, da det ikke var et harmonisk forhold mellom alt han sa og måten han sa det på (Kjeldsen, 2015, s. 71). Videre vil jeg også påstå at den mottatte autensiteten av ordene ble hindret av manuset. Teksten var personlig, men det at han ikke formidlet noe av den fritt reiste et brennende spørsmål. Mente han virkelig det han sa, eller sa han bare det han hadde fått beskjed om å si? Poenget mitt her er ikke at den

subjektive autentisiteten hans var avhengig av en fullstendig utenatføring av budskapet. Det er naturlig å anta at Northug var nervøs og hadde et behov for noe nedskrevet å lene seg på i den anspente situasjonen. Poenget mitt er at han ikke frigjorde seg fra manuset i det hele tatt og at budskapet hans, til tross for det personlige temaet, derfor fremstod fullstendig iscenesatt. Som sagt i kapittel 1.1 hevdet likevel omdømmeksperten Trond Blindheims det motsatte, at Northugs manuskript ikke bar preg av å være utformet av eksperter fordi det var så personlig (Jerijervi & Njie, 2020).

Det finnes grunnlag for å si at Northugs apologia oppnådde det ideelle resultatet, gjenvinnelse av legitimitet. En landsrepresentativ undersøkelse gjennomført i oktober 2020 viste utrolig nok at litt over halvparten av nordmenn var villige til å tilgi han (Hauger, 2020 b). Blant utvalget var respondenter fra Midt-Norge og Sørlandet mest tilgivende. Her var det bare litt over én av fire som mente at handlingene hans var utilgivelig. Dette er et interessant utfall med tanke skiheltens imagetruende utgangspunkt, og det viser kanskje mest av alt hvor frustrerende subjektivt retorikk er. Vi kan studerer talekunsten så mye vi vil. Vi kan dømme den teoretisk og forsøke å bruke den i praksis for å nå våre mål, men etter at en apologia er levert er det til syvende og sist mottakerne som sitter med makten. Det er den jevne mottakeren, ikke den jevne retorikeren, som står som både vitne og dommer i situasjonen. De bestemmer selv (utfra det mottatte helhetsinntrykket) hvem de skal gi sin sympati, tilgivelse og tillit til. Det som gjør casestudier som denne så iboende humanistiske er at vi aldri kan vite med fullstendig sikkerhet hvorfor en apologia mottas som den gjør. Mottakerens endelige avgjørelse tas nemlig både bevisst og ubevisst og har ofte like mye å gjøre med deres egne sosiale erfaringer som den har med selve retorikken. Vi som forskere kan likevel bruke det vi vet om overtalelse, sosial interaksjon og den retoriske situasjonen for å argumentere for hvorfor en apologia kan ha lyktes eller feilet.

5.2 Refleksjon og perspektivering

Jeg vil argumentere for at pressekonferansen i dette tilfellet ble det første vendepunktet mot tilgivelse. Petter Northug gikk inn i dette “offentlige skriftemålet” med *lav innledende ethos* og leverte ikke bare en kort, skriftlig beklagelse. Han satt på talerstolen foran den norske pressen og fortalte en historie. I motsetning til innlegget på sosiale medier begynte han ikke

her med å informere om de faktiske forholdene i saken, men med en ruserkjennelse. Kommunikasjonsstrategiene var til stede i denne disposisjonen og formuleringene av budskapet, men de ble bakt inn i et narrativ som gjorde dem mindre synlige for publikum. Råkjøringen ble ikke konseptualisert som en ondsinnet vane, men som en liten del av en større identitetskrise. Totalinntrykket av pressekonferansen dreide seg nok først og fremst om sårbarheten i ordene til Northug. Ordene alene var likevel ikke det som gjorde inntrykk. Det var kombinasjonen av disse, talerens karakter og hans historie. Mange av mottakerne kjente han som det “maskuline” idealet av styrke og ambisjon, og hadde heiet på “gullgutten” siden begynnelsen av heltereisen hans. På Goffmanns språk kan vi si at Northug hadde spilt helterollen i mange år, men stod nå på scenen med “masken” sin i fillebiter. Nyheten om at skihelten hadde et rusproblem endret noe fundamentalt i krisen, for i sin dypt personlige kamp med psykiske plager ble Northug nærmest urørlig. Selv sa han at han ikke ønsket sympati, men det var nettopp det han fikk. Så snart beklagelsene og “løftene” om korrigering var levert, tilsa normen om høflighet at det var best å ta et sted tilbake og la mannen gjenoppbygge livet sitt i fred.

Det hadde vært interessant å utforske den offentlige debatten som fulgte pressekonferansen. Hendelsene i august 2020 fikk som sagt enorm medieomtale, og all denne omtalen var ikke nødvendigvis nøytral. Det kunne derfor blitt viet mer oppmerksomhet til medienes rolle i konseptualiseringen av denne krisen. Her kunne for eksempel en kartlegging av kommentarer fra ulike sportsjournalister bidratt til å belyse hvordan Northugs troverdighet ble vurdert og videreformidlet til folket. Ikke minst hadde det også vært interessant å gjøre et studie av publikums inntrykk av Northugs apologia, med bruk av dybde- eller fokusgruppeintervjuer. I det store og hele tror jeg likevel at dette caset, mer enn noe annet, viser behovet for flere studier om skjæringspunktet mellom psykiske problemer og krisekommunikasjon. Som forsker har man et ansvar knyttet til den vitenskapelige integriteten av studiet, men på den andre siden av de anvendte teoriene og metodene er et menneske som lider. Dette er et skjæringspunkt mellom det private og offentlige, så vel som det etiske og kritiske, som er svært utfordrende å navigere uten studier av lignende tilfeller å lene seg på.

6. Litteraturliste

- Allern, S. (1996). *Kildenes makt: Ytringsfrihetens politiske økonomi* (2. utg.). Pax Forlag.
- Andersen, S. (2013). *Casestudier: Forskningsstrategi, generalisering og forklaring* (2. utg.). Fagbokforlaget.
- Andersen, Ø. (1995). *I retorikkens hage*. Universitetsforlaget.
- Aristoteles. (2004). *Rhetoric (Dover Thrift Editions)* (W. R. Roberts, Overs.). Dover Publications.
- Benoit, W. L. (1997). Image repair discourse and crisis communication. *Public Relations Review*, 23(2), 177–186. [https://doi.org/10.1016/s0363-8111\(97\)90023-0](https://doi.org/10.1016/s0363-8111(97)90023-0)
- Benoit, W. L. (2014). *Accounts, Excuses, and Apologies: Image Repair Theory and Research* (2. utg.). State University of New York Press.
- Bitzer, L. F. (1968). The Rhetorical Situation. *Philosophy & Rhetoric*, 1(1), 1–14.
- Bratberg, Ø. (2017). *Tekstanalyse for samfunnsvitere* (2. utg.). Cappelen Damm akademisk.
- Brønn, P. S., & Ihlen, Ø. (2009). *Åpen eller innadvendt: Omdømmebygging for organisasjoner* (2. utg.). Gyldendal akademisk.
- Carlsen, C. C. (2016). *Norges skikonge i motbakke*. [Masteroppgave]. Universitetet i Oslo.
- Coombs, W., Frandsen, F., Holladay, S., & Johansen, W. (2010). Why a Concern for Apologia and Crisis Communication. *Corporate Communications: An International Journal*, 15, 337–349. <https://doi.org/10.1108/13563281011085466>
- Coombs, W. T. (2004). Impact of Past Crises on Current Crisis Communication: Insights From Situational Crisis Communication Theory. *The Journal of Business Communication* (1973), 41(3), 265–289. <https://doi.org/10.1177/0021943604265607>
- Eide, T. (1990). *Retorisk leksikon*. Universitetsforlaget.
- Frandsen, F., & Johansen, W. (2009). Krisekommunikation. I J. L. Nørgaard & T. Bredelöw (Red.), *Kommunikationsteori: En grundbog* (s. 329–363). Hans Reitzel.
- Goffman, E. (1992). *Vårt rollespill til daglig: En studie i hverdagslivets dramatik*. I K. Risvik & K. Risvik (Overs.). Pax Forlag.

- Goffman, E. (2003). On Face-Work: An Analysis of Ritual Elements in Social Interaction. *Reflections*, 4(3), 7–13. <https://doi.org/10.1162/15241730360580159>
- Grimen, H. (2004). *Samfunnsvitenskapelige tenkemåter* (3. utg.). Universitetsforlaget.
- Handgaard, B., Simonsen, A. H., & Steensen, S. (2013). *Journalistikk: En innføring*. Gyldendal akademisk.
- Hansen, M. K., & Høgetveit, K. S. (2015). *Northugs store avbikt: Veien tilbake* [Masteroppgave]. Universitetet i Nordland.
- Harker, J. L. (2018). Flag on the Play: A 5-Year Analysis of the Kategoria and Apologia That Combine to Incite Journalistic Antapologia in Sports Reporting. *Communication & Sport*, 6(5), 570–587. <https://doi.org/10.1177/2167479517734851>
- Haugseth, J. F. (2013). *Sosiale medier i samfunnet* (1. utg.). Universitetsforlaget.
- Hearit, K. M. (2006). *Crisis Management by Apology: Corporate Response to Allegations of Wrongdoing*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Husselbee, L. P., & Stein, K. A. (2012). Tiger Woods' Apology and Newspapers' Responses: A Study of Journalistic Antapologia. *Journal of Sports Media*, 7(1), 59–87.
- Ihlen, Ø. (2013). *PR og strategisk kommunikasjon: Teorier og fagidentitet* (1. utg.). Universitetsforlaget.
- Kjeldsen, J. E. (2015). *Retorikk i vår tid: En innføring i moderne retorisk teori* (7. oppl.). Spartacus, Scandinavian Academic Press.
- Lines, G. (2001). Villains, fools or heroes? Sports stars as role models for young people. *Leisure Studies*, 20(4), 285–303. <https://doi.org/10.1080/02614360110094661>
- Nelson, J. (1984). The defense of Billie Jean King. *Western Journal of Speech Communication*, 48(1), 92–102. <https://doi.org/10.1080/10570318409374144>
- Ryan, H. R. (1982). Kategoria and apologia: On their rhetorical criticism as a speech set. *Quarterly Journal of Speech*, 68(3), 254–261. <https://doi.org/10.1080/00335638209383611>
- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet: Fra vitenskapsteori til feltarbeid* (5. utg.). Fagbokforlaget.

- Sanderson, J., & Hambrick, M. (2016). Riding along with Lance Armstrong: Exploring Antapologia in Response to Athlete Adversity. *Journal of Sports Media*, 11, 1–24.
<https://doi.org/10.1353/jsm.2016.0002>
- Silverman, D. (2014). *Interpreting Qualitative Data* (5. utg.). SAGE Publications Ltd.
- Silverman, D. (Red.). (2016). *Qualitative Research* (4. utg.). SAGE Publications Ltd.
- Skovholt, K., & Aslaug, V. (2014). *Tekstanalyse: Ei innføring*. Cappelen Damm akademisk.
- Skrede, J. (2017). *Kritisk diskursanalyse* (1. utg.). Cappelen Damm akademisk.
- Smith, N. (2008). *I Was Wrong: The Meanings of Apologies*. Cambridge University Press.
- Stein, K. A. (2008). Apologia, Antapologia, and the 1960 Soviet U-2 Incident. *Communication Studies*, 59(1), 19–34. <https://doi.org/10.1080/10510970701849362>
- Tveiten, O. (2009). *Storyland: Journalistikk, makt og meningsdannelse*. IJ-forl.
- von der Lippe, G. (2010). *Et kritisk blikk på sportsjournalistikk: Medier og idrett i en globalisert verden*. Cappelen Damm akademisk.
- Walsh, J., & McAllister-Spooner, S. M. (2011). Analysis of the image repair discourse in the Michael Phelps controversy. *Public Relations Review*, 37(2), 157–162.
<https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2011.01.001>
- Ware, B. L., & Linkugel, W. A. (1973). They spoke in defense of themselves: On the generic criticism of apologia. *Quarterly Journal of Speech*, 59(3), 273–283.
<https://doi.org/10.1080/00335637309383176>
- Wen, W., Yu, T., & Benoit, W. (2009). Our hero Wang can't be wrong! A case study of collectivistic image repair in Taiwan. *Chinese Journal of Communication*, 2, 174–192.
<https://doi.org/10.1080/17544750902826707>
- Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K., Larsen, L. O., & Moe, H. (2013). *Metodebok for mediefag* (4. utg.). Fagbokforlaget.

6.1 Nyhetsartikler og andre nettsider

Bentsen, A. R., & Skjerdingsstad, A. (2018, 15. oktober). Northug i ny bok: Avslører hvorfor han løy til politiet om fyllekjøringen. *NRK*. https://www.nrk.no/sport/northug-innrommer-i-ny-bok_-loy-til-politiet-om-fyllekjoringen-1.14249974

Bernhus, O. (2020, 18. august). Rocketstjerner blir alltid tilgitt. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/sport/meninger/i/na5W5m/rocketstjerner-blir-alltid-tilgitt>

Blomkvist, L., & Myklebost, I. T. (2020, 15. august). Trafikkorganisasjon: – Håper folk innser hvor alvorlig det er. *NRK*. https://www.nrk.no/norge/trafikkorganisasjon_-_haper-folk-innser-hvor-alvorlig-det-er-1.15123767

Braseth, C. G. S., Audun Hageskal, Sofie. (2020, 14. august). Northug bekrefter: Kokainfunn i hjemmet. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/sport/northug-bekrefter-kokainfunn-i-hjemmet/72746442>

Bugge, M. (2020, 15. august). Raja reagerer på Northugs oppførsel: – Svekker idrettens omdømme. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/sport/langrenn/i/dOodKJ/raja-reagerer-paa-northugs-oppfoersel-svekker-idrettens-omdoemme>

Baardsen, J., Ould-Saada, A. B., & Friberg, J. (2018, 12. desember). Gråtkvalt Petter Northug legger opp: – Det har vært et eventyr. *VG*. <https://www.vg.no/i/vmBegX>

Eid, A. (2010, 28. desember). – Northug sto for den råeste langrennsprestasjonen i 2010. *TV 2*. <https://www.tv2.no/a/12909984/>

Falch, K. (2016, 04. august). - *Det som skjedde har forandret meg veldig*. Se og Hør. <https://www.seher.no/kjendis/det-som-skjedde-har-forandret-meg-veldig/64078162>

FEK. (u.å.). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. *Forskningsetikk.no*. Hentet 26. april 2021, fra <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi/>

Five, M. L., & Avlesen-Østli, S. N. (2020, 15. august). Sammenligner idrettsutøvere med elitesoldater: - Mer til felles enn man tror. *TV 2*. <https://www.tv2.no/a/11591456/>

Fredø, T., & Jerijervi, D. R. (2018, 12. desember). *Sponsor-analytiker: - Helt klart den største merkevaren langrenn har hatt*. Kampanje.

<https://kampanje.com/markedsforing/2018/12/petter-northug-sterkeste-navn/>

Friberg, J., Hopperstad, M. S., Myrvang, S. E., & Mangelrød, N. (2020, 15. august). Dette sier jus-ekspertene om Petter Northugs straffesak. VG. <https://www.vg.no/i/zGWLyO>

Frøjd, K., Five, M. L., Fossheim, K., & Braaten, M. (2020, 19. august). Northug får hjelp av First House. TV 2. <https://www.tv2.no/a/11593096/>

Gamlemoen, P. S. (2018, 13. desember). «Kæm e kongen?!»—Her er 15 av Northugs beste gullkorn. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/sport/langrenn/i/awvoda/kaem-e-kongen-her-er-15-av-northugs-beste-gullkorn>

Gayle, D. (2018, 16. april). Arrest of two black men at Starbucks for «trespassing» sparks protests. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/us-news/2018/apr/16/arrest-of-two-black-men-at-starbucks-for-trespassing-sparks-protests>

Godø, Ø. (2018, 12. desember). Slik revolusjonerte Petter Northug langrennssporten—Northugs revolusjon: - Jeg tenkte: «Hvor kom han fra? Og hva driver han med?» *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/sport/northugs-revolusjon---jeg-tenkte-hvor-kom-han-fra-og-hva-driver-han-med/70558295>

Godø, Ø. (2019, 27. november). Forbannet Northug: - Har mistet troa. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/sport/forbannet-northug---har-mistet-troa/71864320>

Grini, S. (2019, 15. oktober). Petter Northug og Jon Inge Gullikstad har solgt 40.000 Northug-briller og satser på at mange blir julegaver. *Finansavisen*. <https://finansavisen.no/premium/sport-and-fritid/2019/10/15/7461504/petter-northug-og-jon-inge-gullikstad-har-solgt-40.000-northug-briller-og-satser-pa-at-mange-blir-julegaver>

Habbestad, M. (2020, 11. september). Marit Bjørgen om Northug-sjokket: - Jeg ble ikke overrasket. TV 2. <https://www.tv2.no/a/11642775/>

Hauger, K. K. (2020, 18. august). - *Ord er ikke nok nå, Petter*. Kampanje. <https://kampanje.com/markedsforing/2020/08/--ord-er-ikke-nok-na-petter/>

Haugli, K. B. M., & Brennevann, B. H. (2020, 17. august). Utvider siktelsen mot Northug: – Petter er langt nede nå. Han er i kjelleren. *Aftenposten*.

<https://www.aftenposten.no/sport/langrenn/i/EWdwoj/utvider-siktelsen-mot-northug-petter-er-langt-nede-naa-han-er-i-kje>

Haus, L. (2020, 28. mai). Northug blir programleder. *TV 2*. <https://www.tv2.no/a/11466805/>

Hompland, A. (2013, 20. juli). Noenlunde normal. *Dagbladet*.

<https://www.dagbladet.no/kultur/noenlunde-normal/60224199>

Jerijervi, D. R., & Njie, R. A. (2020, 21. august). *PR-topper om Northugs rus-erkjennelse: - Det eneste riktige*. Kampanje. <https://kampanje.com/pr/2020/08/pr-topper-om-northugs-rus-erkjennelse/>

Jorem, Ø. (2018, 29. november). Nå gjør Northug som Dæhlie, Johaug og Traa. *Aftenposten*.

<https://www.aftenposten.no/sport/langrenn/i/GGw1o4/naa-gjoer-northug-som-daehlie-johaug-og-traa>

Kjær, D. S. (2021, 19. februar). Northug hinter om comeback neste vinter. *Dagbladet*.

<https://www.dagbladet.no/sport/northug-hinter-om-comeback-neste-vinter/73433282>

Larsen, G. R. (2019, 27. november). Petter Northug: – Jeg blir forbannet. *ABC Nyheter*.

<https://www.abcnyheter.no/a/195629879/>

Lone, K. A. (2020, 15. august). Norsk profflag avslutter samarbeidet med Northug.

Aftenposten. <https://www.aftenposten.no/sport/langrenn/i/Wb9L1a/norsk-profflag-avslutter-samarbeidet-med-northug>

Losnegård, A., & Gjerde, R. (2020, 14. august). Politiet fant kokain hjemme hos Petter Northug: – Jeg har gjort en stor feil. *Aftenposten*.

<https://www.aftenposten.no/sport/langrenn/i/awX28d/politiet-fant-kokain-hjemme-hos-petter-northug-jeg-har-gjort-en-sto>

Løfaldli, B. (2020, 15. august). «Forferdelig for Northug, trist for oss som ser på».

Aftenposten. <https://www.aftenposten.no/sport/meninger/i/wPME04/forferdelig-for-northug-trist-for-oss-som-ser-paa>

Mangelrød, N. (2018, 12. desember). Northug på vei over 80 millioner—Nå faller inntektene.

VG. <https://www.vg.no/i/1k9pkq>

Marstrander, L. C., Bergestuen, S. T., & Sannum, E. (Programleder). (2020, 22. august). Petter Northugs ansvar og pressens ansvar. [Audio podkast episode]. I *Tut & Mediekjør*. Lyder Produksjoner.

Mossing, J. B. (2020, 17. august). Tidligere fotballstjerne: Store mørketall for rusmisbruk etter toppidretten. *NRK*. https://www.nrk.no/vestland/tidligere-fotballstjerne_-store-morketall-for-rusmisbruk-etter-toppidretten-1.15125716

Mueller, H. S., Skjerdingsstad, A., Carlsen, J. W., & Tingve, P. M. (2020, 14. august). Northug innrømmer på Facebook: – Politiet har funnet narkotika hjemme hos meg. *NRK*. https://www.nrk.no/sport/northug-innrommer-pa-facebook_-politiet-har-funnet-narkotika-hjemme-hos-meg-1.15123534

Murtnes, S. (2014, 16. september). Se hele tiltalen mot Northug. *NRK*. <https://www.nrk.no/trondelag/se-hele-tiltalen-mot-northug-1.11935890>

Njie, R. A. (2020, 17. august). *Tror ikke folk vil tilgi Northug: - Han kan gråte som Johaug, uten at det vil hjelpe*. Kampanje. <https://kampanje.com/pr/2020/08/omdomme-ekspertene-strides-om-northug/>

Nordsetrønningen, A. I. R., Naas, T., Persen, K., & Drægner, I. (2020, 14. august). Politiet fant kokain hjemme hos Petter Northug etter råkjøring. *TV 2*. <https://www.tv2.no/a/11586174/>

Norsk Presseforbund. (u.å.). *Vær Varsom-plakaten*. Presse. <http://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>

Northug, P. (u.å.). *Petter Northug*. Facebook. Hentet 12. mai 2021, fra <https://www.facebook.com/PetterNorthugjrOfficial>

Northug, P. (2018, 06. mai). *Wings for life*. Facebook Watch. Hentet 31. mai 2021, fra <https://www.facebook.com/watch/?v=929111140601514>

NRK. (2018, 12. desember). *Petter Northug jr—Revensjens mann* [Video]. NRK TV. <https://tv.nrk.no/serie/sportsdokumentar/2018/MSPO10609918>

NRK. (2020, 21. august). *NRK Nyheter: 21. Aug. 2020 kl. 17:00* [Video]. NRK TV. <https://tv.nrk.no/serie/nyheter/202008/NNFA17082120>

Olympiatoppen. (u.å.). *Dette er Olympiatoppen*. Olympiatoppen. Hentet 9. mai 2021, fra <https://olympiatoppennvideo.no/video/762891f1-c589-4459-ab98-69b9b0fc9313>

Persson, A. F., & Skarrud, E. (2014, 09. oktober). Northug dømt til 50 dagers fengsel. *NRK*. <https://www.nrk.no/trondelag/northug-domt-til-50-dagers-fengsel-1.11976752>

Politiet i Øst. (2020, 13. august). #E6 #Ullensaker 20:15 UP har stanset en mannlig fører i 30-årene. Målt til 168km/t i 110-sonen. Mistenkes for å være narkotikapåvirket. Også gjort funn av narkotika. Førerkortet er beslaglagt og sak opprettes. [Tweet]. @politietost. <https://twitter.com/politietost/status/1294030804553732098>

Røed-Johansen, D. (2018, 13. desember). Northugs første sponsor la merke til en helt spesiell evne: – Han var bortimot bevisstløs. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/sport/langrenn/i/2G9e0q/northugs-foerste-sponsor-la-merke-til-en-helt-spesiell-evne-han-var>

Sandberg, B. (2020, 21. august). *Can Ellen's «Be Kind» Brand Survive a Not-Very-Nice Scandal?* The Hollywood Reporter. <https://www.hollywoodreporter.com/news/can-ellens-be-kind-brand-survive-a-not-very-nice-scandal>

Simensen, H. M. (2020, 22. august). - Han vil bli tilgitt. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/sport/han-vil-bli-tilgitt/72767841>

Sperling, N. (2020, 31. juli). Ellen DeGeneres Apologizes to Staff Members as WarnerMedia Investigates Show. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2020/07/30/business/media/ellen-degeneres-apologizes.html>

Stortinget. (2020, 22. april). *Biografi: Raja, Abid Q*. Stortinget. <https://www.stortinget.no/no/Representanter-og-komiteer/Representantene/Representant/?perid=ABIR>

Søreide, F., Simonsen, C., Jørstad, R. H., Carlsen, J. W., Rasch, I. N., & Hussain, H. (2020, 20. august). Her går Northug mot skiskoleelever – to og en halv time senere blir han tatt. *NRK*. https://www.nrk.no/sport/her-gar-northug-mot-skiskoleelever-_to-og-en-halv-time-senere-blir-han-tatt-1.15127461

Team Northug. (u.å.). *Om Northug*. Northug. Hentet 19. april 2021, fra <https://northug.no/pages/about-northug>

The Nobel Foundation. (2009, 10. desember). *The Nobel Peace Prize 2009*. The Nobel Prize. <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/2009/9378-foredrag/>

Torset, N. S., & Hanssen, K. (2015, 16. september). Det hvite hus undersøkte om Obama kunne slippe å dra til Oslo for å motta fredsprisen. *Aftenposten*.

<https://www.aftenposten.no/verden/i/Gnbq/det-hvite-hus-undersoekte-om-obama-kunne-slippe-aa-dra-til-oslo-for-aa-mo>

TV 2. (2014, 05. mai). *Gråtkvalt Petter Northug: – Var så beruset at jeg ikke klarte å tenke fornuftig*. TV 2. <https://www.tv2.no/v/812059/>

TV 2. (2020, 21. august). *Hele pressekonferansen: Petter Northug innrømmet alvorlig* [Video]. TV 2. *rusproblem*. <https://www.tv2.no/v/1585374/>

VG. (2014, 04. mai). *Hele Northugs pressemelding*. <https://www.vg.no/i/E7EeK>

VG. (2020 a, 14. august). Petter Northug tatt for råkjøring: Innrømmer Kokainfunn. VG. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/Ad42JM/les-dagens-vg-her>

Wahl-Olsen, S. (2020, 18. august). Fikk han hjelp nok til å starte et «normalt» liv? *Midtnorskdebatt*. <https://www.midtnorskdebatt.no/meninger/kommentarer/2020/08/18/Fikk-han-hjelp-nok-til-%C3%A5-starte-et-%C2%ABnormalt%C2%BB-liv-22502930.ece>

Welhaven, L. (2018, 13. desember). Tristere for oss enn for Northug... VG. <https://www.vg.no/i/G1EMLl>

Welhaven, L. (2020, 15. august). Tilgivelse blir tyngre nå. VG. <https://www.vg.no/i/8m3wjr>

Yandoli, K. L. (2020 a, 16. juli). Former Employees Say Ellen’s “Be Kind” Talk Show Mantra Masks A Toxic Work Culture. *BuzzFeed News*. <https://www.buzzfeednews.com/article/krystieyandoli/ellen-employees-allege-toxic-workplace-culture>

Yandoli, K. L. (2020 b, 21. september). Current And Former «Ellen» Employees Said Her On-Air Apology Missed The Mark. *BuzzFeed News*. <https://www.buzzfeednews.com/article/krystieyandoli/ellen-employees-react-to-apology>

Ødegård, S. S. (2020, 15. august). - Dette er veldig trist. TV 2. <https://www.tv2.no/a/11585479/>

Øgar, S. (2020, august 21). Dette vet vi om Northug-saken. VG. <https://www.vg.no/i/wPMRVo>

6.2 Datamaterialet

Northug, P. (2020, 14. august). *Petter Northug Jr. Official*. Facebook. Hentet 06. januar 2021, fra <https://www.facebook.com/PetterNorthugjrOfficial/photos/1582260805286541>

VG. (2020 b, 21. august). *Petter Northug bryter tausheten*. [Video]. VGTV. <https://www.vgtv.no/video/203858/petter-northug-bryter-tausheten>

Vedlegg 1: Norsk senter for forskningsdata

NSD sin vurdering

 Skriv ut

Prosjekttittel

"Jeg har sviktet igjen": En tekstanalyse av Petter Northugs apologia i august 2020

Referansenummer

117852

Registrert

06.03.2021 av Tessy Caroline Bønsnæs - carolt16@student.uia.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Agder / Fakultet for humaniora og pedagogikk / Institutt for nordisk og mediefag

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Roy Emanuelsen, roy.emanuelsen@uia.no, tlf: +4738142252

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Tessy Caroline Bønsnæs, tessycaroline@hotmail.com, tlf: +4747362302

Prosjektperiode

04.11.2020 - 16.06.2021

Status

22.04.2021 - Vurdert

Vurdering (1)

22.04.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 22.04.2021 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

Vedlegg 2: Kopi av *Facebook*-bildeteksten

Følgende bildetekst ble publisert på Petter Northugs eneste offisielle *Facebook*-side den 14. august 2020 og er her kopier ordrett.

Nr.	Northugs bildetekst
1	<i>I går kveld ble jeg stoppet av politiet i fartskontroll. Jeg kjørte altfor fort, og ble også tatt med på legevakten til blodprøve. I tillegg fant politiet en mindre mengde narkotika hjemme hos meg. Det dreier seg om kokain. Jeg er fortvilet og redd for hva fremtiden vil bringe, og utrolig lei meg for alle de som jeg nå har skuffet, igjen. Jeg vet at det nå blir en straffesak. Da skal jeg ta ansvar for det jeg har gjort.</i>

Vedlegg 3: Transkripsjon av Pressekonferansen

Denne pressekonferansen fant sted på Clarion Hotel & Congress i Trondheim den 21. august 2020. Følgende opptak ble publisert på VGTV og er her transkribert slik det forekommer av videoformatet. Det norske pressekorpsset er på plass og stiller spørsmål, etter tur, til intervjuobjektet Petter Northug (PN). Del 1 markerer Northugs manusopplesning, mens del 2 markerer intervjuet som følger.

(Del 1)

Nr.	Northugs tale
1	<i>Ja ... Ja, jeg har invitert dere hit for å fortelle noe som sitter veldig langt inne å innrømme for meg og som er vanskelig, derfor har jeg skrevet ned det jeg skal si.</i>
2	<i>Jeg har et alvorlig rusproblem bestående av alkohol, narkotika og piller i forbindelse med periodevis hard festing ... og det har blitt mye hard festing i det siste. Jeg har ikke tatt det på alvor og fornektet det og skjult det for dem rundt meg. Og nå er konsekvensene det at det har blitt svært alvorlig og omfattende.</i>
3	<i>(puster tungt) Jeg har sviktet igjen og vil si unnskyld til alle det angår- spesielt familie, venner og samarbeidspartnere.</i>
4	<i>(puster tungt) Rusproblemet har oppstått gradvis etter at jeg la opp som toppidrettsutøver i 2018. Jeg har gjort mye jeg skammer meg over i jakten på spenning og intense opplevelser og nå har det gått over styr (ser opp) og jeg trenger hjelp. (pause, ser opp) Selv om jeg har fått være med på veldig mange artige jobber og prosjekter har jeg ikke hatt det godt med meg selv, det har generelt blitt for mye... samtidig på at jeg har kjent på et sug etter intensiteten som det toppidretten ga meg. Jeg har manglet struktur i hverdagen som jeg hadde som utøver.</i>
5	<i>(pause, ser opp) Det er viktig for meg å si at jeg aldri rørte dop eller narkotika da jeg var aktiv. Jeg har heller ikke hatt rusmidler i kroppen i skirenn etterpå.</i>
6	<i>(pause) Jeg har skuffet mange med mitt narkotikamisbruk. Jeg er veldig lei meg (ser opp) for at jeg ikke har vært den rollemodellen jeg selv ønsker å være og jeg er fortvilet og langt nede (ser opp), men jeg klandrer ingen. Det her er min egen feil og jeg forventer ingen sympati og det er jeg som har ført meg selv ut i disse problemene.</i>
7	<i>Så på mange måter så er jeg lettet over at politiet stoppet meg på torsdag og fant det de gjorde hjemme hos meg. Det har gitt meg en skikkelig vekker.</i>

8	<i>(pause) Jeg er fortvila. Jeg har nådd mitt livs bunnpunkt, føler jeg- og jeg innser at jeg trenger profesjonell hjelp. Jeg er glad for at Olympiatoppen har tatt ansvar for å stable sammen et opplegg som involverer psykologer og medisinsk personell. Jeg er motivert for å følge det opplegget og gjøre de nødvendige endringene i livet mitt.</i>
9	<i>I første omgang så betyr det å trekke meg fra de oppdragene jeg hadde på blokka i høst, å være sammen med familien min og starte arbeidet med forandring. Og være hjemme i Trøndelag. Så er det behandlingen og min tilstand som avgjør når jeg er klar for å påta meg oppgaver igjen. Heldigvis har jeg folk rundt meg som kjenner situasjonen min og som vil støtte meg (ser opp) og det setter jeg stor pris på.</i>
10	<i>(pause, ser opp) Etter hvert så vil jeg også få en dom i tilståelsessaken mot meg og jeg vil ta den straffen jeg får (ser opp).</i>
11	<i>Selv er jeg overbevist om at jeg skal reise meg på et eller annet tidspunkt.</i>
12	<i>(pause, puster tungt) Så vil jeg si litt mer om det som skjedde forrige uke. Jeg var på fest tirsdag kveld til langt utpå natt onsdag. Der ble det inntatt både alkohol og kokain, og på onsdag kveld så kjørte jeg til Trysil.</i>
13	<i>Og på torsdag så var jeg på skiskole ... tok hverken alkohol eller narkotika fra natt til onsdag til jeg ble stoppet av politiet da jeg kjørte villmann på tur hjem fra Trysil. Jeg kjørte alt for fort, godt over 200 km/t i 80 sone. Og jeg var i tillegg dum nok til å filme det med telefon.</i>
14	<i>(pause, puster tungt) Jeg kunne ha skadet andre med bilkjøringen min og det er skremmende å tenke på den faren jeg satte andre i.</i>
15	<i>Politiet pekte også på at jeg hadde 40 tusen kroner i kontanter i bilen, og de gjorde ikke noe mer med det.</i>
16	<i>Hjemme hos meg så fant politiet kokain (ser opp) og sovemedisin, det ene har jeg brukt etter jakten på kick og det andre til å roe meg igjen. Det er flaut og forkastelig, og jeg er lei meg for det jeg har gjort (ser opp).</i>

(Del 2)

Nr.	Intervjuet
	<p>Ordstyrer: Da går vi over til spørsmål, vi starter med VG og deretter NRK. To spørsmål eventuelt et relevant oppfølgingsspørsmål [...]</p>
17	<p>VG: Når det da er tatt beslag av narkotika i hjemmet ditt, har du også solgt narkotika?</p> <p>PN: <i>Nei, aldri solgt narkotika.</i></p>
18	<p>VG: Hva har liksom ført til at livet- har gjort at du har havna i den situasjonen du har gjort?</p> <p>PN: <i>Nei, jeg har fundert litt over det selv. Jeg tror, som jeg beskrev, at det kanskje har vært jakten på ny spenning. Og kanskje ikke funnet min posisjon helt etter jeg la opp og dessverre da søkt sånne midler for å kanskje finne den spenningen som jeg hadde som toppidrettsutøver.</i></p>
19	<p>VG: Vil du nå fortelle Politiet hvor stoffet kommer fra og slike ting?</p> <p>PN: <i>Ja, det ... dialogen jeg har med politiet den vil jeg holde for meg selv enda så langt den etterforskningen holder på.</i></p> <p>VG: Hvis-</p>
	<p>Ordstyrer: Nå går vi videre til NRK også er det TV2 etterpå [...].</p>

<p>20</p>	<p>NRK: Petter, du var litt inne på det i starten, men hvor omfattende er det rusproblemet ditt?</p> <p>PN: <i>Det har vært brukt kokain ... også dop under hard festing, periodevis hard, festing som jeg sa.</i></p> <p>NRK: Hvor lenge da?</p> <p>PN: <i>Den hardeste perioden var definitivt i fjor sommer ... og med en litt roligere periode på vinteren også har det- ja, kan si trappa seg litt opp igjen når våren og sommeren har kommet igjen.</i></p> <p>NRK: Er du blitt avhengig?</p> <p>PN: <i>Ja, jeg føler at jeg har et problem når jeg føler suget etter det når jeg drikker alkohol.</i></p>
<p>21</p>	<p>NRK: Til slutt, hvordan stiller du deg til siktelsen?</p> <p>PN: <i>Jeg tar den dommen jeg får.</i></p> <p>NRK: Stemmer de tre punktene i siktelsen?</p>
<p>Ordstyrer: Da går vi til TV2 også tar vi Dagbladet.</p>	
<p>22</p>	<p>TV2: Petter, når brukte du eller prøvde du kokain for første gang?</p> <p>PN: <i>Jeg prøvde det vinteren i fjor. Og tror første gang var i januar.</i></p> <p>TV2: Altså januar 2019?</p> <p>PN: <i>Ja.</i></p>
<p>23</p>	<p>TV 2: Du ble jo tatt i 2014 for å kjøre bil i ruspåvirket tilstand. Har du gjort det i ettertid?</p> <p>PN: <i>Nei, jeg har ikke gjort det i ettertid, og det vil jeg også si her at jeg følte meg ikke påvirka når jeg kjørte til Trysil og heller ikke når jeg kjørte hjem fra Trysil.</i></p>
<p>Ordstyrer: Går vi videre til Dagbladet og deretter Adresseavisen.</p>	

24	<p>Dagbladet: Hvordan reagerte familien og venner?</p> <p>PN: <i>Nei, det er jo tøff beskjed. Og det er jo kanskje det- når du først har gjort noe så idiotisk så er det jo vondt å dele det med dem når de føler litt medskyld... og det syns jeg er dumt for det her er jo ene og alene min feil.</i></p>
25	<p>Dagbladet: I 2014 så hadde du jo Falun som motivasjon til å reise deg. Hva skal du bruke som motivasjon nå?</p> <p>PN: <i>Motivasjonen min er jo å få livet på stell igjen og ha det bra med meg selv. Det er prioritet nummer en.</i></p>
<p>Ordstyrer: Da var det Adresseavisen [...] også er det Aftenposten neste.</p>	
26	<p>Adresseavisen: Hvem var det som introduserte for kokain første gangen du prøvde?</p> <p>PN: <i>Nei det var et miljø som jeg visste om og som jeg ser nå er feil at jeg har vært en del av så-</i></p> <p>Adresseavisen: Kan du beskrive det miljøet?</p> <p>PN: <i>Jeg tror ikke jeg skal beskrive det miljøet mer enn at det er et helt feil miljø av meg å ha vært i og som kanskje- og er et miljø jeg søkte på grunn av spenningen og som jeg nå ser at har vært en helt feil vei å gå.</i></p>
27	<p>Adresseavisen: Etter det som skjedde i 2014, har du kjørt i ruset tilstand noen gang etter det?</p> <p>PN: <i>Nei, det har jeg ikke gjort, og-</i></p>
<p>Ordstyrer: Går vi videre til Aftenposten også er det Nidaros etterpå.</p>	
28	<p>Aftenposten: Det kommer fram meldinger i media om at du bestrider det som framgår av siktelsen at du kjørte i ruspåvirka tilstand. Bestriker du det fortsatt?</p> <p>PN: <i>Ja, jeg følte meg ikke påvirket når jeg kjørte både til Trysil og hjem fra Trysil.</i></p>

29 **Aftenposten:** Du er i en viktig fase med å bygge opp et eget brand Northug. Hvilke konsekvenser ser du at det her kan få for ditt eget forretningsvirksomhet?

PN: *Sånn som i første gang så tenker jeg at jeg må ha hjelp å komme meg videre. Prioritet nummer en må være å få- å ha det bra med seg selv igjen også vet jeg at jeg har veldig flinke folk som jobber bak meg, som jobber med brandet mitt og andre ting, og de gjør en fantastisk jobb.*

Ordstyrer: Okay, Nidaros [...] og deretter NTB.

30 **Nidaros:** Ja, Petter det meste er spurt her. Kan du si litt om hvordan du har det akkurat nå, å sitte her foran alle sammen.

PN: *Nei, det er så klart tøft. Det har vært kanskje den tøffeste uka i mitt liv, men jeg har fått komme meg hjem med familie og sånn og det har vært godt det. Men klart det er jo ikke noe artig å sitte her, men samtidig så er det en del av prosessen og en del av læringen.*

Nidaros: Har du smilt en eneste gang siste uka? Er det noe som får deg opp når sånt skjer?

PN: *Nei, som sagt det er godt å ha familie rundt seg. Det gjør at man føler seg litt bedre selv om det er jævlig.*

Nidaros: Takk.

Ordstyrer: NTB, og deretter Trønderavisa.

31 **NTB:** Kan du fortelle litt om hva slags personer du har tenkt til å knytte deg til nå, i de neste tre månedene når du skal komme på rett kjørl igjen? Og kan du fortelle litt om det opplegget som du snakka litt om med Olympiatoppen?

PN: *Jeg tror i første gang så er det viktig å omgås gode venner og familie, i første omgang. Å være med dem, det er en trygghet- å være med folk som bryr seg om meg og som vil hjelpe meg. Og jeg er også det opplegget som Olympiatoppen har gitt meg med psykolog og medisinsk personell, at de har tilbudt meg det- at de har rukket ut en hånd, det setter jeg utrolig stor pris på. Det er vi allerede i gang med, så det er godt å ha det på plass.*

Ordstyrer: Da er det Trønderavisa.

32	<p>Trønderavisa: Du har jo vært et forbilde for veldig mange opp gjennom hele karrieren din, ser du på deg selv som et forbilde nå?</p> <p>PN: <i>Nei, ikke sånn som jeg har levd etter- etter jeg ga meg som toppidrettsutøver så ser jeg ikke på meg selv som et forbilde.</i></p>
33	<p>Trønderavisa: Siste uka så har det jo sirkulert mange bilder og videoer av deg i ulike settinger. Hvordan ser du på det, og er det noe du kommer til å anmelde?</p> <p>PN: <i>Nei det- jeg jo ikke sett noe selv og det tror ikke jeg er noe jeg kommer til å bruke tid på å anmelde.</i></p>
<p>Ordstyrer: Da har vi vært gjennom så alle har fått stilt spørsmål, så står NRK her og skal stille et nytt spørsmål, det er sikkert flere som vil det så da tar vi bare en håndsopprekning [...].</p>	
34	<p>VG: Det var snakk om 40 tusen i cash i bilen, hvorfor hadde du det der?</p> <p>PN: <i>Jeg hadde penger som jeg hadde vekslet med etter ferie i Spania. Altså fra euro til norske.</i></p> <p>VG: Det var en solid sum.</p> <p>PN: <i>Ja, det var en OK sum det.</i></p>
35	<p>VG: Er dette første gang du har snakket med noen om at du har et problem, altså den uka her?</p> <p>PN: <i>Ja det har vært- det er første gang jeg har snakket om at jeg har et problem og lagt meg helt flat.</i></p> <p>VG: Har du benekta ovenfor venner og familie på spørsmål? Er det noen som har sagt at du må stoppe opp?</p> <p>PN: <i>Nei, jeg har ikke fått noen direkte henvendelser. Det er jo klart svirret rykter og mange som har spurt litt, men som jeg var inne på i innledningen at jeg har fornektet det egentlig og bare holdt det til meg selv.</i></p>
<p>Ordstyrer: Nå går vi til NRK.</p>	

<p>36</p>	<p>NRK: Petter er det noen rundt deg som har konfrontert deg med det rusproblemet og eventuelt hvem? Eller har du levd en form for dobbeltliv litt på siden av støttespillerne dine?</p> <p>PN: <i>Det har vært bekymringer, det har vært det. Men som jeg sa her i stad, jeg har nok fornektet det og kanskje levd et litt annet liv på siden enn det de har trodd. Men det er klart de har jo hatt mistanke.</i></p> <p>NRK: Kan du si hvem som hadde det, og om du ble konfrontert av det liksom skikkelig eller?</p> <p>PN: <i>Nei, jeg tror ikke jeg skal gå inn på hvem som har gjort det, men det er jo folk i min nærmeste krets da kan jeg si.</i></p>
<p>37</p>	<p>NRK: Kan du si noe om hva som var årsaken til at politiet mistenkte ruspåvirket kjøring?</p> <p>PN: <i>Nei, jeg tror ikke jeg skal gå inn på hvorfor de tror det, men jeg skal jo i avhør med politiet og da skal vi jo gjennom det her.</i></p> <p>NRK: Kan jeg bare ta et-</p>
<p>Ordstyrer: Adresseavisen bakerst.</p>	
<p>38</p>	<p>Adresseavisen: Du mista jo førerkortet i fem år og i 2014 så fortalte du at du var svært redd for at du kunne forvoldt andre skade. Hvorfor kjører du da i 200 km i 80 sone nå?</p> <p>PN: <i>Nei, som sagt det var- det er flaut og idiotisk å ha gjort det. Og ja, det er jo ikke noe jeg er stolt over i det hele tatt så der er det bare å legge seg helt flat å si at det var en dum hendelse.</i></p>
<p>39</p>	<p>Adresseavisen: Så har vi fått et spørsmål fra en mor av en ung skiløper og hun spør hva du tenker om at skuffa trettenåringer pakker ned brillene dine og ikke vil bruke dem lenger?</p> <p>PN: <i>Nei, jeg har forståelse for det så- jeg har som sagt ikke vært noe bra forbilde etter jeg la opp.²⁷</i></p>

40	<p>Uidentifisert journalist: Petter, jeg lurer på- hva lærte du av saken i 2014?</p> <p>PN: <i>Nei, det var en tøff sak klart det. Det var mange jeg skuffet da og, som jeg gjorde nå så det var tøft det og i en lang periode. Og det vil jo alltid henge med meg, sammen med det her. Jeg har fortsatt ikke glemt det, selv om det ikke virker sånn.</i></p>
41	<p>Uidentifisert journalist: Du sier at du er beredt på å ta din straff, men er du forberedt på at du kan ende med en ubetinget fengselsdom?</p> <p>PN: <i>Ja, jeg er forberedt på å ta straffen jeg får.</i></p>
42	<p>Uidentifisert journalist: Siste spørsmål. Har du vært rusa i andre sammenhenger enn fest, altså har du vært rusa i forbindelse med TV-opptreder eller hvor du har vært på skiskole med barn eller andre upassende anledninger?</p> <p>PN: <i>Nei, det presiserte jeg og i innledningen at jeg har kun brukt det her ved hard festing.</i></p>
<p>Ordstyrer: Dagbladet.</p>	
43	<p>Dagbladet: Fortalte du på noe tidspunkt politiet at du hadde kokain hjemme?</p> <p>PN: <i>Nei, de dro hjem og gjorde ransakelse.</i></p>
44	<p>Dagbladet: Du skrev på Instagram at du var fortvila og redd for fremtiden, kan du utdype det?</p> <p>PN: <i>Ja, først og fremst så ønsker jeg å få hjelp til å ta tak i de problemene jeg har og komme meg videre. Og det har jeg startet på, og er motivert for å gjøre så- klart man er spent på hva som skjer framover.</i></p>
<p>Ordstyrer: Trønderavisa, rett bak.</p>	
45	<p>Trønderavisa: Du har jo tidligere snakket om kanskje en gang å flytte hjem på gården i Mosvik og ta over gården der. Er det på en måte kanskje framtiden din nå eller?</p> <p>PN: <i>Jeg tror det er for tidlig å tenke konkret på hva man skal gjøre framover. Det er som sagt, som jeg sa i stad- det viktigste er å få hjelp og ha det bra med seg selv igjen. Da tror jeg veien går opp litt etter hvert når man har fått på plass det.</i></p>

<p>46</p>	<p>Trønderavisa: Kan du si litt mer om hva slags personer som har vært rundt deg siste uka og hvem som du vil ha tett rundt deg de neste dagene/ukene?</p> <p>PN: <i>Jeg har vært tett på familien så klart også de jeg jobber med og teamet rundt meg. Det er de som jeg har brukt mest tid på.</i></p> <p>Trønderavisa: Hvem er teamet ditt da?</p> <p>PN: <i>Nei, jeg vil ikke gå inn på det men det er jo folk jeg kjenner godt fra før og som kjenner meg som person.</i></p>
<p>Ordstyrer: NRK på hjørnet her [...].</p>	
<p>47</p>	<p>NRK: Petter hva var det som gjorde at Politiet ransaket bopelen din?</p> <p>PN: <i>Nå har jeg ikke spurt dem direkte, men jeg regner med at det var av mistanke om ruspåvirka kjøring og at de da gjør ransakelse.</i></p>
<p>48</p>	<p>NRK: Du sier at du har masse folk fra Olympiatoppen og at de skal hjelpe deg, men er du villig til å inngå på et sånt type AKAN prosjekt altså rusprosjekt?</p> <p>PN: <i>Jeg er hvert fall i dialog nå med en som jeg har pratet med før, og som og har med seg en fagperson på område- og det er dit vi skal komme nå.</i></p> <p>NRK: Klarer du å- se for deg at det var positivt at du ble stoppa og tatt?</p> <p>PN: <i>Ja, det sa jeg vel og at jeg tror for meg så var det her en viktig vekker.</i></p>
<p>49</p>	<p>Adresseavisen: Da jeg møtte deg i Oslo for et par måneder siden så var jo du tydelig på at du har funnet noe som har erstattet det tomrommet etter skikarrieren, merkevaren- du sa at du trente og det virket som du hadde det fint. Det tyder jo på at det ikke stemmer, forsøkte du å lure oss da eller forsøkte du å overbevise deg selv- kan du si litt om akkurat sånne ting?</p> <p>PN: <i>Jeg prøvde vel å sikkert overbevise meg selv og har jo hatt mye jobbing og mye å gjøre. Det her har jo vært periodevis, men det er ikke noe hemmelighet at jeg har prøvd å skjule det.</i></p>

50	<p>Adresseavisen: Du var veldig langt nede da vi møttes på Storlien i 2014 da du sa at du angra, at du ville ha skam resten av livet- også skjer det her. Hvorfor skal vi, og folket, tro på deg den gangen her når du sier det du sier nå?</p> <p>PN: <i>Nei, jeg forventer ikke noe sympati, men for meg så er det viktig å legge meg flat og fortelle min historie. Også får det være opp til enkelte, men som sagt jeg forventer ikke noe sympati fra folk eller dere eller noen andre.</i></p>
51	<p>Adresseavisen: Siste spørsmål. Da du ble tatt var det sann at politiet spurte om du har kokain hjemme, og i så fall hva svarte du på det?</p> <p>PN: <i>Nei, de spurte ikke om det.</i></p>
<p>Ordstyrer: Aftenposten, rett bak.</p>	
52	<p>Aftenposten: Så vidt jeg forstod så hadde du 40 tusen kontanter i bilen, i en tid hvor nesten ingen har kontanter. Hvorfor oppbevarte du så mye penger i bilen på det tidspunktet du ble stoppa?</p> <p>PN: <i>Det var et beløp jeg veksla om fra ferie i Spania til norske, så de ble da liggende i bilen.</i></p>
53	<p>Aftenposten: Avla du en positiv spyttprøve da du ble stoppa?</p> <p>PN: <i>Jeg vet ikke hva den prøven ga av svar, men jeg ble hvert fall tatt inn på blodprøve og urinprøve etterpå.</i></p>
<p>Ordstyrer: TV 2.</p>	

<p>54</p>	<p>TV 2: Petter, du beskrev kokain litt som- altså når du tar kokain hva slags person blir du da?</p> <p>PN: <i>Nei, det vet ikke jeg om jeg skal svare på, men det har blitt brukt som- jeg har fått det suget når det har vært hard festing og da har man brukt det som en stimuli. Og da har man jo et problem hvis man har kommet så langt.</i></p> <p>TV 2: Er du narkoman?</p> <p>PN: <i>Ja, hvis du tar- hvis du trenger dette når du drikker så er du jo det.</i></p> <p>TV2: Til slutt, hvor mye, siden januar 2019 når du prøvde dette for første gang, hvor mye penger har du brukt på kokain på de 18/19 månedene?</p> <p>PN: <i>Det vet jeg ikke faktisk.</i></p>
<p>Ordstyrer: VG.</p>	
<p>55</p>	<p>VG: Det gikk ikke helt fram. Du nevnte at du ikke følte deg påvirket i forbindelse med turen til og fra Trysil, men tok du eller tok du ikke stoff i forbindelse med denne turen.</p> <p>PN: Nei, det gjorde jeg ikke.</p>
<p>56</p>	<p>VG: De periodene da det har vært fest har det, hvor mye har du brukt? Har det vært daglig eller helger eller bare et par ganger i uka?</p> <p>PN: <i>Nei, hvis det har vært- det har vært dager det har vært fester tre-fire-fem dager i uka og det har blitt brukt alle dagene.</i></p> <p>VG: Er det slik at forbruket og narkotikabruken og de pengesummene vi hører om- vi hører om mye cash og sånne ting ... Er det slik at den livsstilen din der fører deg i noen økonomiske problemer?</p> <p>PN: <i>Nei, det tror jeg ikke. Men det kunne kanskje gjort det hvis man ikke hadde blitt stoppa da?</i></p>
<p>Ordstyrer: Nidaros neste.</p>	

57	<p>Nidaros: Ja, du har garantert fått med deg de bildene og videoene som har blitt delt av deg. Hvordan opplever du at det blir delt?</p> <p>PN: <i>Jeg har ikke sett noen videoer eller noe som har blitt delt.</i></p> <p>Nidaros: Ingenting?</p> <p>PN: <i>Nei.</i></p> <p>Nidaros: Men det er jo ikke bra at noen deler sånne bilder av deg som har blitt delt. Noen må ha fortalt deg det ... Hva tenker du om det?</p> <p>PN: <i>Nei, jeg har bare hørt- jeg snakket bare med advokaten min om det så ... det er ikke noe jeg tenker på akkurat per dags dato.</i></p> <p>Nidaros: Hva sier han, advokaten?</p> <p>PN: <i>Nei, det blir mellom oss.</i></p>
<p>Ordstyrer: Trønderavisa [...].</p>	
58	<p>Trønderavisa: Er det noen av dine arbeidsgivere, eller Idrettsforbundet som har vært blant de som har konfrontert deg om mulig narkotikabruk?</p> <p>PN: <i>Nei. Det har vel egentlig bare vært fra indre krets.</i></p>
59	<p>Trønderavisa: Har du hatt noen selvmordstanker knyttet rundt det her?</p> <p>PN: <i>Nei.</i></p>
<p>Ordstyrer: Da var det NRK her.</p>	
60	<p>NRK: Petter, hvor mye kokain fant Politiet hjemme hos deg?</p> <p>PN: <i>Ut ifra rapportene så har politiet- så var det rundt 10 gram tror jeg.</i></p> <p>NRK: Var det til eget bruk eller hvordan var det?</p> <p>PN: <i>Det var til eget bruk, ja.</i></p>

61	<p>NRK: Pleier du å kjøre i over 200 km i timen og filme det? Er det noe du har gjort flere ganger?</p> <p>PN: <i>Nei, det er ikke en ting jeg har gjort flere ganger. Nå har jeg ikke sertifikatet så lenge heller da, men det er klart det var helt idiotisk å gjøre det.</i></p>
62	<p>NRK: Du sa du har gjort ting du skammer deg over i jakten på kick. Hva er det?</p> <p>PN: <i>Nei, det er jo sikkert det jeg er litt usikker på ... og det er sikkert derfor jeg har søkt dit jeg har gjort og kanskje kjørt for fort og sånne ting- at man prøver å finne kick på andre arenaer.</i></p>
<p>Ordstyrer: TV2, bak her. Deretter Dagbladet [...].</p>	
63	<p>TV2: Petter, hvordan skaffer du til vei narkotikaen du bruker?</p> <p>PN: <i>Nei, skaffer det fra miljøet man har vanka i da.</i></p> <p>TV2: Hva gjør du med det- har du hatt kontakt med det miljøet de siste åtte dagene?</p> <p>PN: <i>Nei, det har jeg ikke.</i></p>
<p>Ordstyrer: Dagbladet.</p>	
64	<p>Dagbladet: Kan du ta oss litt tilbake til den kvelden du ble stoppa? Hva var det første du gjorde etter at du var ferdig med å teste blodprøve og sånn, og hvem var den første du kontaktet?</p> <p>PN: <i>Nei, jeg prata med advokaten min og hadde en dialog med han også kom vi jo hjem ganske sent. Ja, og ble- satt egentlig bare og tenkte utover den natta på... ja, hadde det egentlig bare jævlig og tenkte på hvordan man skal ta tak i det her egentlig, prøvde å legge en plan.</i></p>
65	<p>Dagbladet: Og du er jo et stort forbilde for veldig mange, hva vil du si til de nå?</p> <p>PN: <i>Nei, som jeg sa i innledningen at jeg beklager hendelsen min og at det her er idiotisk og at jeg ikke har vært noe godt forbilde- etter jeg la opp.</i></p>

66	<p>Uidentifisert journalist: Du snakker om forbilde. Ser du for deg at det kan være aktuelt å fortsette som skiekspert i TV2 etter det her?</p> <p>PN: <i>Nei, det får jeg ta litt etter hvert, nå tenker jeg egentlig først og fremst på å få hjelp og å ha det bra med meg selv. Det er liksom prioritet en også kommer sånne ting lengre fram.</i></p>
67	<p>Uidentifisert journalist: Ja, for å snu på det, blir litt samme gata, men er skimiljøet aktuelt for deg å trekke deg tilbake til når du skal tenke framover. Altså, kan du begynne å gå på ski igjen?</p> <p>PN: <i>Jeg har fått mye støtte fra skimiljøet og kommer alltid- skimiljøet kommer alltid til å være en del av livet mitt.</i></p> <p>Uidentifisert journalist: Men det kan være aktuelt å gå på ski igjen, altså gjøre comeback?</p> <p>PN: <i>Jeg kommer sikkert til å trene på ski, det gjør jeg.</i></p>
<p>Ordstyrer: Da er det TV2 her.</p>	
68	<p>TV2: Petter, du nevnte innledningsvis kokain og dop. Hva legger du i dop?</p> <p>PN: <i>Ja, kokain er jo dop da ...</i></p> <p>TV2: Ja, så dop som i altså noe annet enn kokain?</p> <p>PN: <i>Nei, da tenker jeg på kokain, ja.</i></p> <p>Ordstyrer: Kokain og piller har du vel sagt.</p> <p>PN: <i>Ja-</i></p> <p>TV2: Kokain og piller?</p> <p>PN: <i>Ja.</i></p>

69	<p>TV2: Det at du flyttet til Oslo var det belastende på noen måte og vurderer du å flytte vekk fra Oslo igjen?</p> <p>PN: <i>Ja, det har kanskje vært- det er ikke sikkert det har vært gunstig. Nå har jeg ikke tenkt alt for mye på det men det kan si seg kanskje litt selv, det har kanskje ikke vært gunstig for meg. Og som jeg sa, jeg har ikke takla den overgangen som jeg burde ha takla den, fra jeg la opp, så ... Man skulle gjerne ha gjort ting annerledes, men det blir liksom vanskelig å tenke på det nå.</i></p>
<p>Ordstyrer: [...] Vi holder oss til to spørsmål for vi begynner å nærme oss slutten.</p>	
70	<p>Uidentifisert journalist: Petter, er det mange mennesker du nå må bryte kontakt med?</p> <p>PN: <i>Jeg må hvert fall endre litt livsstil og gjøre forandringer og være med andre folk enn det jeg har vært- og ta de grepene og de må jeg gjøre med en gang.</i></p> <p>Uidentifisert journalist: Landslagsgutta sa til meg senest i går at de vil støtte deg og hjelpe deg om du har behov for det. Kommer du til å ta imot den hjelpen fra dine tidligere landslagskolleger?</p> <p>PN: <i>Ja, altså det- jeg har pratet med flere av løperne som jeg har vært på lag med og som er på landslaget nå. Og vi har- og det er mange av de jeg har pratet med siste uka.</i></p>
71	<p>Aftenposten: Du går inn i en periode hvor du skal prøve å komme tilbake til et normalt liv og da snakker vi om et slags rehab eller rehabiliteringsperiode. Blir det snakk om en innleggelse og hva mer kan du si om den måten du skal- holdt jeg på å si behandles på?</p> <p>PN: <i>Ja, kan jo si at vi har- jeg har jo folk som jeg allerede har begynt å jobbe litt med. Men jeg tror ikke jeg skal gå inn på, jeg tror ikke jeg kan gjøre det heller, gå inn på hvordan vi jobber og hva vi gjør.</i></p> <p>Aftenposten: Men kommer du til å bo hjemme mens du går gjennom denne perioden?</p> <p>PN: <i>Jeg tror det er for tidlig enda å si hvordan ting akkurat blir nå. Akkurat nå så er man fortsatt på den modusen at det er fortsatt en dag om gangen.</i></p>
<p>Ordstyrer: Adresseavisen.</p>	

72	<p>Adresseavisen: Du har tatt masse gull i OL og VM. Du har fått masse muligheter, sikkert flere enn nesten alle her i landet hadde, sagt ja til veldig mye av det- også ender man opp med det her. Var det verdt det, sånn som du tenker nå?</p> <p>PN: <i>Ja, det er jo vanskelig å si, men klart at jeg ville ikke vært foruten det jeg er gjort som idrettsutøver så det ville jeg ikke. Klart, det har sikkert ført med seg en del ting som ikke er positivt også, når man sitter her i dag med det livet man har levd som toppidrettsutøver og. Men det er opp til hver enkelt å takle det, og jeg takla ikke den overgangen hvert fall. Så... så kan man prøve å snu det til noe positivt at det kanskje var bra at man ble stoppa nå sånn at man kan få seg et skikkelig slag og komme seg videre.</i></p>
73	<p>Adresseavisen: For det er jo- nå blir det retts sak og det blir sikkert en straff som du kommer til å ta, men etter det- når det har gått et halvår, når det har gått et år, hvordan skal du klare å fylle det tomrommet? Du kommer ikke til å stå på toppen av noen pall i OL og VM lenger. Hvordan skal du klare å få til et liv som du kan leve fint med?</p> <p>PN: <i>Nei, jeg skal jo få hjelp i første omgang og med den hjelpen så håper jeg at jeg kan stable meg selv opp på beina og komme meg videre i livet og ha det bra. Og det viktigste for meg nå er å komme tilbake og leve et bra liv. Det er det viktigste og da tenker jeg ikke så mye på hva slags oppgaver jeg skal gjøre fremover egentlig.</i></p>
74	<p>Uidentifisert journalist: Petter, du fikk spørsmål i stad om du har solgt kokain til andre, det svarte du nei på, men har du tilbudt kokain til andre?</p> <p>PN: <i>Det har blitt- skjedd at man har delt det sammen når man har vært i de miljøene.</i></p>
75	<p>Uidentifisert journalist: Du vil ta hjelp nå, men ble du tilbudt noe hjelp av enten Norges Skiforbund eller Olympiatoppen da du la opp. Og hvis nei, burde du det?</p> <p>PN: <i>Sånn i ettertid så burde jeg sikkert ha bedt om det. Sier seg selv at da burde jeg ha sikkert fått det fra- spurt om hjelp og råd til den overgangen som jeg kanskje ikke helt skjønnte hvordan kom til å bli.</i></p>
<p>Ordstyrer: Da var det VG.</p>	
76	<p>VG: Ved siden av det du har fortalt nå så har du også være mye involvert i poker og sånn. Du nevner jo at du et problem med stoff og alkohol, har du også et type gambling-problem?</p>

	PN: <i>Nei, det har jeg ikke.</i>
77	<p>VG: <i>Det var nevnt noe filming av råkjøring. Har du delt videoer av dette?</i></p> <p>PN: <i>Jeg har sendt det til kompiser, ja.</i></p> <p>VG: <i>Av svært høy fart, oppe i 200 km i timen?</i></p> <p>PN: <i>Ja, de videoen som politiet har nå.</i></p>
Ordstyrer: Da er det Trønderavisa.	
78	<p>Trønderavisa: <i>Det har jo gått litt rykter om at du har mista oppdrag og jobber på grunn av rus. Stemmer de ryktene?</i></p> <p>PN: <i>Jeg har ikke hørt noe om det, nei.</i></p>
79	<p>Trønderavisa: <i>Vi har jo vært i hjembygden din og de sier jo på en måte at de støtter deg fortsatt. Hvor mye betyr det, og hva trenger du fra nærmiljøet i tiden som kommer?</i></p> <p>PN: <i>Nei, det viktigste er vel å ha gode folk rundt seg og få hjelp nå. Det er prioritet nummer en.</i></p>
Ordstyrer: TV 2 også Adresseavisen.	
80	<p>TV2: <i>Petter, har du blitt bøtelagt for kokain tidligere?</i></p> <p>PN: <i>Nei.</i></p>
81	<p>TV2: <i>Uno X trakk seg fra samarbeidet. Hva tenker du om det?</i></p> <p>PN: <i>Akkurat nå så tenker jeg lite på sånne ting. Jeg er først og fremst opptatt av å, som sagt, få hjelp og komme meg videre.</i></p>

<p>82</p>	<p>Adresseavisen: Du snakker om 200 km i 80 sone og du har vært observert i høy fart begge veier til og fra Trysil. Hvor ofte kjører du alt for fort med bil i trafikken? Hva tenker du egentlig om det med tanke på trafikksikkerhet ovenfor dem du møter og medbilister og sånne ting?</p> <p>PN: <i>Nei, som jeg sa det var en idiotisk hendelse, det at man kjørte for fort og at man bruker trafikken til å kanskje få det kicket man er ute etter når man kjører bil. Så det kommer man ikke utenom at det er en håpløs vurdering av meg.</i></p> <p>Adresseavisen: Hvor ofte har du gjort det da?</p> <p>PN: <i>Det har skjedd noen ganger. Men klart jeg har ikke hatt førerkortet så alt for lenge heller, etter at jeg fikk det tilbake igjen.</i></p> <p>Adresseavisen: Hvor-</p>
<p>Ordstyrer: TV2 bak, så avslutter vi med NRK her.</p>	
<p>83</p>	<p>TV2: Du ble spurt spesifikt om kokain, men har du blitt bøtelagt for noen form for narkotikaovertrедelser bortsett fra denne saken du nå er involvert i tidligere?</p> <p>PN: <i>Nei.</i></p>
<p>84</p>	<p>TV2: Kan du si litt om hvordan du ble introdusert for dette miljøet som tydeligvis tilbyr kokain og hvor det er mye hard festing. Hvordan kom du dit?</p> <p>PN: <i>Nei, det er vanskelig å si. Litt gjennom at man kanskje søkte dit selv. Det er det som er den enkelte forklaringen på at man havnet der.</i></p> <p>TV2: Du skylder ikke på noen andre?</p> <p>PN: <i>Nei.</i></p>
<p>Ordstyrer: NRK, der [...] også gir vi oss da etterpå.</p>	
<p>85</p>	<p>NRK: Kan du fortelle litt om hvordan- altså de timene fra du ble stoppa og utover og hvordan du forholdt deg til dine nærmeste støttespillere. Hva sa du til John da for eksempel, da det her skjedde?</p>

	<p>PN: Nei, jeg sa- la meg flat og sa jeg har gjort en stor feil og beklaget så klart. Og ringte jo familien først og forklarte om situasjonen og at jeg nå har blitt tatt og at det er ikke vits å ro rundt i grøten noe mer. Bare legge seg helt flat.</p>
86	<p>NRK: Til slutt Petter, klarer du å se for deg et liv uten alkohol og festing?</p> <p>PN: <i>Ja, absolutt. I første omgang så tror jeg det å få hjelp er viktig da, å få flinke folk rundt seg og klarer jeg det- da ser jeg veldig lyst på et bra liv etterpå.</i></p>
<p>Ordstyrer: Bra, da gir vi oss. Takk for oppmøte [...].</p>	